

41. Torstaina 15 päivänä kesäkuuta 1995

kello 18.10

Päiväjärjestys

		5) Hallituksen esitys laiksi matkustaja- alus Estonian hylyn rauhoittamisesta	971
Ilmoituksia		Hallituksen esitys 10/1995 vp Lakivaliokunnan mietintö 3/1995 vp	
Ensimmäinen käsittely		6) Hallituksen esitys laiksi pakkokeino- lain 5 a luvun 2 §:n muuttamisesta	„
1) Hallituksen esitys laiksi opintotuki- lain muuttamisesta	950	Hallituksen esitys 9/1995 vp Lakivaliokunnan mietintö 4/1995 vp	
Hallituksen esitys 21/1995 vp Sivistysvaliokunnan mietintö 5/1995 vp		7) Hallituksen esitys laiksi maatalouden interventiorahastosta annetun lain muut- tamisesta	975
2) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovutuksesta Latvian tasavallalle	970	Hallituksen esitys 37/1995 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp	
Hallituksen esitys 41/1995 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/1995 vp		8) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 20 luvun 1 §:n muuttamisesta	„
3) Hallituksen esitys laiksi eräiden val- tion ammatillisten oppilaitosten kiinteistö- jen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayh- tymälle	„	Hallituksen esitys 45/1995 vp Hallintovaliokunnan mietintö 1/1995 vp	
Hallituksen esitys 46/1995 vp Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1995 vp		9) Hallituksen esitys laeiksi joukkoli- kenteen tarkastusmaksusta annetun lain sekä valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä annetun lain 10 §:n muuttamisesta	976
Toinen käsittely		Hallituksen esitys 49/1995 vp Liikennevaliokunnan mietintö 1/1995 vp	
4) Hallituksen esitys eräiden rikoslain kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyvien lakien muutoksiksi	„	10) Hallituksen esitys laiksi maa- ja puu- tarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta	„
Hallituksen esitys 42/1995 vp Lakivaliokunnan mietintö 2/1995 vp		Hallituksen esitys 24/1995 vp Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 1/1995 vp	

- 11) Hallituksen esitys laiksi maitohygienialain 23 §:n muuttamisesta 976
Hallituksen esitys 25/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 2/1995 vp
- 12) Hallituksen esitys oppilaan erottamista oppilaitoksesta ja koulunkäynnistä pidättämistä koskevien muutoksenhakusäännösten muuttamisesta 977
Hallituksen esitys 23/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 3/1995 vp
- 13) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta 979
Hallituksen esitys 35/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 4/1995 vp
- 14) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamisesta 985
Hallituksen esitys 40/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 3/1995 vp
- 15) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 8 ja 12 a §:n muuttamisesta 996
Hallituksen esitys 27/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 6/1995 vp
- 16) Hallituksen esitys laiksi asunto-kauppalain 8 luvun 1 §:n muuttamisesta 999
Hallituksen esitys 18/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 7/1995 vp
- 17) Hallituksen esitys laiksi tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatointaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain 13 §:n muuttamisesta ”
Hallituksen esitys 34/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1995 vp
- 18) Hallituksen esitys laeiksi teknillisestä tarkastuskeskuksesta ja turvatekniikan keskuksesta 1006
Hallituksen esitys 38/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1995 vp
- 19) Hallituksen esitys laeiksi eräiden teknillistä tarkastuskeskusta koskevien säännösten muuttamisesta ”
Hallituksen esitys 39/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 10/1995 vp
- 20) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden muiden luottolaitostointaan liittyvien lakien muuttamisesta 1007
Hallituksen esitys 44/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 11/1995 vp
- Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.
- Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Dromberg, Elo, Manninen, Ojala O., Pekkarinen, Penttilä, Perho-Santala, Rauramo, Saari, Sasi, Smeds, Tiuri, Viljamaa ja Zyskowitz.
- Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Polvi, Pesälä ja Kanerva.
- Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**
- 1) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta**
- Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 21/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 5/1995 vp
Lakialoite 13/1995 vp
- P u h e m i e s :** Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5.
- Keskustelu:**
- Ed. A l a - H a r j a :** Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on hallitusohjelmaan liittyvä säästöla-

ki, joka tarkoittaa sitä, että opintotukijärjestelmä osallistuu säästöön niin, että 125 miljoonaa markkaa säästetään neljän kuukauden aikana 1.8. lähtien. Säästö pyritään suorittamaan mahdollisimman tasapuolisesti. Siinä alennetaan ensinnäkin muualla kuin vanhempien luona asuvien opiskelijoiden opintorahaa 30 markalla ja vanhempien luona asuvien opiskelijoiden opintorahaa 120 markalla kuukaudessa. Alennuksen jälkeen opintoraha olisi 20 vuotta täyttäneellä kotona asuvalla korkeakouluopiskelijalla 630 markkaa ja muussa oppilaitoksessa 380 markkaa sekä 20 vuotta nuoremmalla korkeakouluopiskelijalla 230 ja muussa oppilaitoksessa 130 markkaa kuukaudessa.

Asumislisää alennetaan 75 markalla. Lisäksi ehdotetaan, että opiskelevien sisarusten huomioon ottamisesta vanhempien tulorajoissa luovuttaisiin. Sehän on ollut vain vuoden voimassa. Myöskään aikuisopintorahaa ei enää myönnettäisi uusille 30 vuotta nuoremmille aikuisopiskelijoille.

Leikkausten vastapainoksi ehdotetaan hallituksen esityksessä, että opintolainan valtiontakauksen määrää nostetaan 100 markalla kuukaudessa eli 1 300:aan, aikuisopiskelijalla 1 800 markkaan ja alle 18-vuotiailla 900 markkaan kuukaudessa. Omien tulojen perusteella tapahtuvaa tarveharkintaa ehdotetaan lievennettäväksi ja samalla opintorahan ja asumislisän tarveharkintaa yhtenäistettäväksi. Lisäksi otetaan opintotukilakiin säännös siitä, että vanhempien ulkomailla saamat tulot otetaan myös huomioon opintotukea myönnettäessä.

Valiokunta käsitteli lakiehdotusta ja hyväksyi lain periaatteen sillä pohjalla, että tarkoituksena on säilyttää hyvä opintotukijärjestelmä. Kuitenkin valiokunta kritisoi aikataulun kiireellisyyttä, joka aiheuttaa opiskelijoille hankaluuksia siinä mielessä, että muutosten opintotukilain puitteissa pitäisi olla tiedossa Opintotukikeskuksessa jo maaliskuussa. Yleensä käsittelyaika on 6—9 viikkoa, mutta nyt se pitenee jopa 2,5 kuukauteen.

Hallituksen tavoitteena siis oli mahdollisimman tasapuolinen leikkaus, joka kohdistuisi eri opiskelijaryhmiin. Kuitenkin valiokunnassa nousi esiin se epäoikeudenmukaisuus, joka koskettaa erikoisesti vähävaraisten vanhempien alle 20-vuotiaita opiskelijoita, jotka asuvat kotona. Heidän kohdallaan leikkaus kaksinkertaistuu. Jos tämä korjataan, niin kuin valiokunta sitten yhdessä opetusministeriön kanssa teki pykälämuutoksen, jolla tämä epäoikeudenmukaisuus korjattiin, se maksaa 14 miljoonaa.

No, miten tämä 14 miljoonaa katetaan? Opintotukijärjestelmän sisäisillä siirroilla sillä tavalla, että asumislisän määrää leikattiin vielä 1 prosentilla. Kun se tänä päivänä on 75 prosenttia ja hallituksen esityksessä 68, valiokunta pudotti 67 prosenttiin. Se tarkoittaa 10 markan lisäystä, eli tämä tarkoittaa kuukaudessa noin 85 markkaa.

Lisäksi pakollisena opiskeluun kuuluvasta harjoittelusta saatava palkka otetaan huomioon opintotukea myönnettäessä. Valiokunta ehdottaa, että palkka, joka tulee sellaisesta pakollisesta harjoittelusta, jos se on yli 1 800 markkaa, yhteensovitetaan opintorahan kanssa. Silloin opiskelija menettää opintorahan ja myös oikeuden asumislisään ja lainaan. Valiokunta ehdottaa, että näille henkilöille, jotka suorittavat opiskeluun liittyvää pakollista harjoittelua ja joiden palkka on yli 1 800 markkaa kuukaudessa, maksetaan 50 markan opintoraha, joka oikeuttaa nämä opiskelijat myös opintolainaan ja asumistukeen.

Tällä markkamääräinen säästö tulee olemaan 7 miljoonaa ja asumistuen leikkauksisäyksellä 5 miljoonaa. Me saamme siis yhteensä 12 miljoonaa, ja tämä täyttää sen vaatimuksen, joka oli tavoitteena hallitusohjelmassa, jossa se oli 125 miljoonaa markkaa.

Valiokunta kiinnitti huomiota vähän laajemminkin opintotukijärjestelmään, muun muassa siihen, että opiskelijat ovat eriarvoisia kunnasta riippuen, miten he saavat toimeentulotukea ja miten se liitetään opintorahaan ja -lajaan. Tiedämme, että eduskunnan oikeusasiamiehen tutkittavana on juuri tämä asia. Sen takia valiokunta pitää nyt välttämättömänä, että selvityksen valmistuttua toimeentulotuen myöntämisessä opiskelijoiden epäkohdat pikaisesti korjataan niin, ettei opiskelijoita kohdella keskenään tai muihin kansalaisryhmiin verrattuna ja eri puolilla Suomea epätasa-arvoisesti.

Opintotukijärjestelmän kehittämisestä valiokunta on mietinnössään lausunut myös hyviä ajatuksia ja pitää hyvin tärkeänä, että opintotukijärjestelmä säilytetään opintorahapainotteisena mutta että opintolainaa myös kehitellään sillä tavalla, että kun korko viime vuosina on ollut niin korkea, että se on pelottanut opiskelijat, että vain alle 20 prosenttia opiskelijoista on käyttänyt opintolainamahdollisuutta, jatkossa varmistetaan opintolainan käyttökelpoisuus ja että opiskelijoille myös tiedotetaan siitä, mikä on opintotukijärjestelmä kokonaisuutenaan ja miten heidän olisi sitä hyvä käyttää. On nimittäin tullut

esiin, että monet opiskelijat eivät tiedä, miten pankit pääomittavat opintolainojen korot.

Hallitus esittää täysimääräiseen opintorahaan oikeuttavan tulorajan nostamista 100 markalla ja tuen leikkaamista 300 markan välein. Tämä merkitsee vähäistä tarveharkinnan lieventämistä. Valiokunnan mielestä tulokontrollin uudistamista tulee jatkaa mahdollisuuksien mukaan siten, että nykyinen porrasteinen leikkuri muutetaan lineaariseksi, jolloin opintoraha ja asumislisä leikkautuisivat tasaisemmin tulojen kasvaessa.

Opintotukijärjestelmän pitäisi tukea elinikäisen oppimisen mahdollisuutta. Valiokunta esittää ponsissa useita tärkeitä asioita kuten opintolainajärjestelmän kehittämistä siten, että opintolaina olisi opiskelijalle korkoriskiltään kohtuullinen vaihtoehto toimeentulotuen täydentämiseksi ja että opintotuen tulokontrollia ja tulorajoja muutetaan niin, että nykyinen portaattainen leikkuri muutetaan lineaariseksi ja loivemmaksi, sekä muualla kuin kotona asuvien täyden opintotuen 20 vuoden ikärajan koulutuspoliittiset ja taloudelliset vaikutukset selvitetään ja tämä keinotekoinen raja poistetaan heti, kun se on valtiontaloudellisesti mahdollista.

Lisäksi valiokunta toteaa, että sisarkorotusten poisto vanhempien tulorajoista heikentää juuri nyt monilapsisista perheistä tulevien opiskelijoiden toimeentuloa, ja edellyttää, että tämän muutoksen kielteiset vaikutukset selvitetään. Tosiasiahan on, että tämä on ollut voimassa vasta vuoden ja se raha vaihtelee 50 markasta 150 markkaan yhtä opiskelijaa kohden ja hallinnolliset kulut ovat olleet niin suuret, että ne ovat melkein yhtä suuret kuin tämä tuki.

Kaiken kaikkiaan, vaikka opintotuen leikkaus on meille kaikille vaikea hyväksyä, näillä korjauksilla valiokunta kuitenkin hyväksyi lain. Periaatteena ovat juuri ne kaksi asiaa, että toisaalta voimme turvata opintotukijärjestelmän pysyvyyden ja toisaalta voimme myös vaikuttaa siihen, että lainan korko pysyisi mahdollisimman matalana, ja pidämme kiinni säästövelvoitteista.

Ed. Aul (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luin todella mielenkiinnolla sivistysvaliokunnan laajan mietinnön. Sikälkin luin sen mielenkiinnolla, että opintotuki on varmaan asia, jossa hallituspuolueiden kannanotot ovat muuttuneet kenties kaikkein eniten suhteessa siihen, mitä ennen vaaleja sanottiin. Ennen vaaleja puhuttiin opintorahan parantamisesta ja 20 vuoden ikärajan poistamisesta. Nyt nämä puheet on

unohdettu ja sen sijaan perustellaan kovasti leikkauksia.

Minusta on nyt huomioitava, että säästöissä ei lisäbudjetin osalta ole kysymys valtionvelan vähentämisestä vaan muun muassa koulujen korjausten rahoittamisesta opintorahasäästöillä. Minusta on selvää, että säästämislle sinänsä ei ole valtiontaloudessa vaihtoehtoa, mutta säästökohteille on aina vaihtoehtoja. Ei olisi ollut millään tavalla välttämätöntä ottaa opiskelijoiden perusturvasta. Minusta on myönnettävä, että tämä on nyt hallituksen arvovalinta. Edellisen hallituksen arvovalinnat olivat toisenlaiset, niissä pyrittiin opintotukea päinvastoin kehittämään.

Arvoisa puhemies! Lopuksi ihmettelen sitä, kun kokoomuksen puoluekokous viikonloppuna otti sen kannan, että 20 vuoden ikäraja pitäisi poistaa, että kuitenkin kokoomuksen kansanedustajat eivät ole kannattaneet lakialoitettani, jossa nimenomaan esitetään, että ikäraja kodin ulkopuolella asuvien osalta asteittain ja myös valtiontalouden kannalta hyvin realistisella tavalla poistettaisiin. Herääkin kysymys, mikä on kokoomuksen puoluekokouksen kannanottojen todellinen painoarvo.

Jos valiokunta nyt olisi todella ollut selkärankainen, olisitte edes esittäneet lakia määräaikaiseksi. Tämähän on pysyvä laki. Eikö teillä ole mitään näkemystä siitä, milloin palataan takaisin nykytasolle?

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja kauniisti perusteli hallituspuolueiden kantaa asiassa. Mutta eihän tässä pääse mihinkään siitä, että asia on eilislaitaisen lapsilisälakiesityksen jälkeen toinen tärkeä eduskuntaan tullut hallituksen arvovalinnasta kertova lakiesitys.

Tietysti rinnastusten tekeminen on aina vähän riskaabelia, mutta ei voi nyt mitään sille, että samaan aikaan tällä hetkellä sen professorin, joka opettaa opiskelijoita yliopistossa, ansio tulo- ja eläinlääkärin seurauksena nousee 300—700 markkaa kuukaudessa, hänelle on luvattu veronkevennykset hallituksen ohjelmassa. Saman aikaan opiskelijoiden välttämätöntä opintotukea leikataan. Eikä vain opiskelijoiden jokapäiväisestä leivästä oteta tältä nurkalta. Samaan aikaan hallitus on sanonut, että alimmat sairauspäivärahat lopetetaan kokonaan. Nehän koskevat myös opiskelijoita. Lapsilisistä leikkaaminen koskee sekin opiskelijoita. Lasten kotihoidon tuesta leikkaaminen koskee sekin monta kertaa

opiskelijoita. Näiden yhteissumma monelle opiskelijalle, ennen kaikkea opiskelijaperheille, on aika raskas kantaa.

Katson tässä asiassa erityisesti yhtäältä kookoomukseen, joka sanoo olevansa jollakin tavalla sivistyspuolue tai sivistyksellisiä arvoja ja ihanteita korostava puolue, ja toisaalta vasemmistoliittoon sen historian vuoksi, jota se tässä asiassa on pitänyt korkeassa kurssissa menneitten vuosien aikana. Ministeri Andersson on historian ensimmäinen ministeri, jonka aikana Suomen opintotukijärjestelmää leikataan, ja kokoomus on keskeisillä paikoilla hallituksessa tilanteessa, jossa historiallisesti ensimmäisen kerran opintotukea leikataan.

Ed. M. M a r k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin tärkeänä, että sivistysvaliokunnan mietinnössä on kyetty myös rakentamaan tulevaisuuden linja lähivuosille. Opintotukijärjestelmää on edelleen välttämätöntä kehittää. Valiokunnan mietinnössä on löydetty kokonaisnäkemys, jonka avulla toimenpiteitä voidaan toteuttaa huolimatta siitä, että valtiontalouden tervehdyttämispakko kohdistuu myös opiskelijoihin näiden ratkaisujen myötä. Merkittävää on myös hallituspuolueiden kesken tehty ratkaisu, jolla on kyetty tekemään vähävaraisia koskeva korjaus itse lakiehdotukseen ja silti kokonaisuudesta kyetään toteuttamaan.

Edelleen valiokunnan tekemät kehittämislinjaukset antavat selkeät suuntaviivat siihen, miten opintolainatoimintaa voidaan kehittää. Opiskelijoiden on kyettävä täydentämään toimeentuloaan myös opintolainan avulla toisin kuin tilanne on viime vuosina käytännössä ollut. Opiskelu-aikaisen töissäolon tulokontrolli ja tuloarajojen muuttaminen on opiskelijoiden keskuudessa herättänyt erittäin paljon keskustelua. Tähän valiokunnan mietintö antaa selkeän tulevaisuussuunnan siten, että nykyinen portaittainen leikkuri muutetaan lineaariseksi ja loivemmaksi.

Edelleen ed. Aulan puheenvuoron johdosta totean alle 20-vuotiaiden osalta, että tähänkin osaan valiokunta otti selkeästi kannan siten, että tämän muutostarpeen koulutuspoliittiset ja taloudelliset vaikutukset kokonaisuudessaan selvitetään ja näiden perusteella voidaan ryhtyä toimenpiteisiin. Tämä on myös selkeä vastaus siihen, mitä kokoomuksen puoluekokous tästä asiasta vastikään päätti. Tällä tavalla itse asia voi edetä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Markkulalle voisi todeta, että ei ikärajassa enää mitään selvittämistä ole, koska se on linjattu jo opintotuen rajaksi tällä hetkellä.

Todella kiinnitän huomiota myös siihen, onko kyseessä periaatteellinen linjaus vai pysyvämpi ratkaisu. Valiokuntamietinnössä, jota ed. Ala-Harja selvitti, todetaan, että tarkoitus ei ole puuttua itse opintotukijärjestelmän perusteisiin vaan kysymyksessä on säästötoimenpide.

Kun me kuulimme valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa ministeri Anderssonia myös periaatteellisista linjauksista, ainakin minulle ne jäivät epäselviksi. Päinvastoin voidaan ajatella, että tietyllä tavalla otetaan askel velkaantumisen suuntaan, kun rajaa ollaan nostamassa. Toisaalta tämän päivän velkaantuminen nimenomaan matalan inflaation oloissa ja oloissa, joissa tulevan työpaikan saanti on erittäin epävarmaa, on aivan erilaista velkaantumista, kuin meillä ennen opiskeluaikoina oli. Kun osa opiskelijoista joutuu toimeentulotuen piiriin ja kun toimeentulotukea ei saa, ennen kuin on velka nostettu, niin tämäkin periaatteellisella tavalla vie velkaantumisen suuntaan. Olisin mielelläni kuullut sivistysvaliokunnan puheenjohtajan ed. Ala-Harjan näkemyksen siitä, onko tässä todella jokin periaatteellinen linjaus otettu velkaantumisen suuntaan, niin kuin selkeästi voidaan sellaisenkin johtopäätös tehdä, ja se on ilman muuta selkeä taka-askel. Velkahan ei ole mitään perusturvaa tämän päivän Suomessa.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ed. Pekkarinen ja ed. Ala-Nissilä peräänkuuluttivat linjaa. Linja on juuri niin kuin mainitsin puheenvuorossani, ja on valiokunnan linja myös, että haluamme säilyttää tämän hyvän opintotukijärjestelmän. Toinen mahdollisuus olisi ollut, että säästöt olisi suoritettu sillä tavalla, että olisi romuttunut tämä tasa-puolisesti opiskelijoille suuntautuva opintotukijärjestelmä. Esitys leikkaa jokaiselta vähän. En usko, että kenenkään opinnot kaatuvat 30 markan vähennykseen opintorahassa kuukaudessa. Kyllä se tietysti vaikuttaa ja kymppikin on opiskelijalle hyvin tärkeä.

Mihin suuntaan me tätä opintotukea kehittämme? Me haluamme säilyttää nykyisen opintorahapainotteisen tuen, mutta myös lainamahdollisuus täytyy olla. Useissa Euroopan maissa opintolaina on tärkeämpi opintotuki kuin Suomessa. Esimerkiksi Norjassa koko opintotuki tulee

muuta kautta, lainana. Opintorahaa ei tule lainkaan, on sellainen järjestelmä. Kyllä Suomikin voi samalla tavalla kuin muut maat antaa opiskelijalle mahdollisuuden lainaan, mutta nythän opiskelijat eivät ole sitä käyttäneet. Vain 20 prosenttia on uskaltanut ottaa korkean koron vuoksi opintolainaa. Sen takia ei tässä voi muuttaa mitään suuntaa, vaan pitää toivoa, että opiskelijat käyttäisivät myös lainaa.

Ed. Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Nyt keskustelussa oleva esitys opintotukilain muuttamisesta kertoo omalla tavallaan Lipposen hallituksen valinnasta kohdistaa leikkaukset jo ennestään taloudellisissa vaikeuksissa oleviin kansalaisiin. Tässä mielessä esitys on sujuvassa linjassa muun muassa lapsilisäleikkauksiin. Opintotukeen kohdistuvat leikkaukset eivät kuitenkaan ole linjassa hallituspuolueiden aiempiin kannanottoihin. Kaikki hallituspuolueet tekevät nyt tässä kysymyksessä toisin ovat aiemmin esittäneet.

Ollessaan oppositiossa SDP puolusti ärhäkäästi opiskelijoita. Hallitukseen päästyään myös vasemmistoliitto on jättänyt hyvästit perusturvalle, ja kun katsoo saliin, jossa ei ole yhtään vasemmistoliiton edustajaa, niin puolue on ilmeisesti jättänyt hyvästit myös tälle keskustelulle. Samoin on näyttänyt käyvän myös suuresta opiskelijakannatuksesta nauttineille vihreille. Merkillisimmältä näyttää kuitenkin kokoomuksen käyttäytyminen. Kokoomus on viime vuosien ajan pyrkinyt näyttämään nimenomaan nuoriso- ja opiskelijaystävällisenä puolueena. Vielä viime viikonvaihteen kokoomuksen puoluekokouskin pyrki antamaan nuoriso- ja opiskelijaystävällisen kuvan. Siellähän otettiin kannanotto, missä vaadittiin alle 20-vuotiaiden opintorahan parannusta eli ikärajoitusten poistamista, josta täällä salissa hetki sitten keskusteltiin.

Myös ed. Pekkarinen toi hetki sitten esille sen, että kun ajatellaan koko opintotukijärjestelmän kehittämistä, niin tämä on historiallinen hetki sillä tavalla, että koskaan vielä ei opintotuessa ole menty taaksepäin ja nyt oikein selkeästi mennään. Keskusta ei voi hyväksyä näitä nyt esitettyjä leikkauksia opintotukeen. Mielestämme opintotuen nykytaso tulee säilyttää ja opintotukijärjestelmä tehdä asteittain paremmaksi.

Ahon hallituksen aikana uudistettiin opintotukijärjestelmää. Taloudellisesti olivat ajat niukat silloinkin. Opintorahan suuruutta nostettiin

tuntuvasti. Toimenpiteiden taustalla oli estää opiskelijoiden liiallinen velkaantuminen sekä mahdollistaa opiskelu vanhempien varallisuudesta riippumatta. Opintotukeen jäi kuitenkin vielä puutteita.

Keskustan tavoitteena on siksi jatkaa opintotuki uudistusta. Tällä vaalikaudella opintotuki uudistuksen toisessa vaiheessa tulee korjata opintotuen sisäisiä ongelmakohtia. Näistä pahin on alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden ikään perustuva opintorahan porrastus. Muualla kuin vanhempien luona asuvien opiskelijoiden osalta tulee ikärajat asteittain poistaa. Siksi opintotukilain 11 § tulee hyväksyä ed. Aulan lakialoitteen, lakialoite n:o 13/1995 vp, mukaisesti.

Varoja opintotukijärjestelmän kehittämiseen saadaan säästyvistä vanhojen opintolainojen korkotukimäärärahoista. Kun tänä vuonna valtio maksaa opiskelijoiden lainojen korkotukena ja avustuksena sekä takausmaksuina noin 400 miljoonaa markkaa, niin vuonna 1998 tämä rahamäärä on korkeintaan noin 180 miljoonaa markkaa. Säästöä tähän vuoteen verrattuna olisi siis noin 220 miljoonaa markkaa. Säästyvä summa voi olla huomattavasti suurempikin, kun valtion takausvastuut jäänevät paranevan työllisyyskehityksen oloissa arvioitua 100:aa miljoonaa markkaa pienemmiksi.

Lisäksi opintolainajärjestelmän muuttaminen on tähän saakka tuonut säästöä jo noin 100 miljoonaa markkaa. Korkeimmillaan valtio on maksanut opiskelijoiden lainojen korkotukina ja avustuksina sekä takausmaksuina noin 500 miljoonaa markkaa vuodessa. Näillä säästyvillä varoilla voidaan asteittain korjata alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden epäoikeudenmukainen asema.

Muualla kuin vanhempien luona asuvan alle 20-vuotiaan korkeakouluopiskelijan opintorahan määrä tulee nostaa 1 570 markkaan eli samalle tasolle muiden opiskelijoiden kanssa 1.7.1996 lähtien. Kustannusvaikutus ensi vuodelle on tällöin noin 22 miljoonaa markkaa. Tähän lukuun sisältyy vakinaistettavien ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden opintorahan korotus 1 570 markkaan.

Toisena askeleena opintotuen ikärajojen poistamisessa on muussa oppilaitoksessa opiskelevan, kodin ulkopuolella asuvan alle 20-vuotiaan opintorahan korottaminen 1 300 markkaan eli samalle tasolle vanhempien opiskelijoiden kanssa. Tämä ns. toisen asteen oppilaitoksessa opiskelevia koskeva uudistus tulee toteuttaa 1.7.1997 lähtien. Sen kustannusvaikutus on

vuoden 97 osalta vajaat 150 miljoonaa markkaa ja sen jälkeen vuositasona noin 300 miljoonaa markkaa.

Lipposen hallituksen esittämiä leikkauksia opintorahan tasoon ei tule hyväksyä, sillä opintoraha on jo nyt perusturvaetuksista alhaisin. Opiskelijoiden velanoton tarvetta on päinvastoin koetettava vähentää.

Keskustan mielestä opintorahaa tulee kehittää asteittain vähimmäistoimeentulon takaavaksi. Lisäksi opintolainan ottamiseen liittyviä riskejä tulee vähentää asevelvollisuuden, äitiyden ja työttömyyden aikana esimerkiksi erityisellä korvaavustuksella. Samoin on etsittävä keinoja pitää opiskeluiden väliinputoaja-aseman korjaamiseksi niin, ettei opiskelija joudu kaiken perusturvan ulkopuolelle.

Perusturvan määrittelyssä hyvin merkityksellinen on perustuslakivaliokunnan yksimielinen kannanotto siitä, että opintotukilain mukainen opintoraha on valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentissa tarkoitettu perusturvaetus. Perustuslakivaliokunta onkin katsonut, että valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin soveltamisen kannalta huomionarvoisia ovat sellaiset ehdotetut leikkaukset, jotka kohdistuvat opintorahaan ja asumislisään. Tämän perustuslakivaliokunnan yksimielisen kannanotonkin pohjalta on syytä asettaa ehdotetut opintotuen leikkaukset kriittisen tarkastelun kohteeksi.

Keskusta ei tule kannattamaan esitystä opintotukilain muuttamisesta hallituksen esittämällä tavalla, vaan on ed. Aulan tekemän lakialoitteen takana.

Ed. Polvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläistä kuunnellessani totesin mielihyvin sen, että pääoppositiopuolue ja päähallituspuolue eivät ole ollenkaan niin etäällä opiskelijoiden opintorahan ja opintolainan kehittämisessä kuin ehkä aiemmista puheenvuoroista voisi päätellä. Minun on helppo yhtyä siihen ed. Vehviläisen näkemykseen, että pitää asteittain kehittää opintotukijärjestelmää paremmaksi.

Kun hallitusohjelmaneuvoittelussa nyt valittiin se linja, että oikeastaan kaikki kansalaisryhmät otettiin säästöjen kohteeksi ja sen myötä myös opiskelijat, minusta tätä voidaan kritisoida ja arvostella, mutta siinä on tietty perusteensa-

kin, kun nyt näistä säästöistä myös me kansanedustajat joudumme keskustelemaan milloin eläkeläisten, milloin palkansaajien, milloin maanviljelijöitten ja milloin opiskelijoitten kanssa. Kyllä tätä hallituksen linjavalintaa voi puolustaa.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta sen, että minä kyllä syyttäisin edellistä päähallituspuoluetta siitä, että te annoitte meidän hyvän opintolainajärjestelmämme rämettyä. Tämähän pääsi muodostumaan lähes sairaaksi systeemiksi, kun vain 17 prosenttia opiskelijoista uskalsi ottaa opintolainaa. Tätäkin asiaa te katselitte neljä vuotta kuka kuinka syrjästä ettekä tehneet mitään. Nyt tämä hallitus aikoo puuttua tähän yhteen keskeiseen ongelmaan.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläiselle vastaan. Minusta on hieno asia, että kokoomuksen puoluekokous otti kantaa tulevaisuutta ajatellen. Tällä hetkellä meillä ei ole rahaa, mutta tulevaisuutta varten täytyy olla suunnitelmia. Suunnitelmat on otettu kannanotossa hyvin tiukasti esiin ja niissä hyväksyttiin alle 20-vuotiaitten opintotuen kehittäminen.

Mitä tulee viime eduskuntakauden aikaan, silloin todella ainoa budjetin kohta, johon pantiin lisää rahaa, oli opintotuen kehittäminen, ja sitä kehitettiin siihen suuntaan kuin kokoomus on aikaisemmin vaatinutkin: Opintorahan osuuden koko opintotuesta pitäisi olla 50 prosenttia. Sehän on toteutunut. Mutta nyt meidän täytyy ottaa vastuuta koko Suomesta ja vastuuta myös Suomen budjetista ja koroista.

Kun ed. Gustafsson puuttui korkotasoon, siinä kävi sillä tavalla, että hallituksesta ja edellisestä eduskunnasta riippumatta tapahtui laman syveneminen ja korkojen nousu. Pankit eivät enää antaneet lainaa opiskelijoille, ja jouduttiin tähän uuteen tilanteeseen, jossa valtio takaa lainat, mutta ne ovat markkinakorkoisia. Sillä kuitenkin turvattiin opintolainan jatkuvuus. Opiskelijat pelästyivät 17 prosentin korkoja, eikä ole tietoa mennyt perille, että korko tällä hetkellä on 8 prosentin luokkaa. Senpä takia tiedon lisääminen opiskelijoille on erittäin tärkeää.

Puhemies: Myönnän vastauspuheenvuoron vielä ed. Tiusaselle, jolla on toistuvia teknisiä ongelmia pyytää vastauspuheenvuorot.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Niin, ei oikeastaan minulla ole

ongelmia, vaan enemmänkin tässä koneessa, kun tämä ei toimi.

Puhemies: Kone aiheuttaa ongelmia, mutta käytetään nyt se puheenvuoro!

Puhuja: Tähän, mitä ed. Vehviläinen puhui, haluaisin todeta, että nämä säästöt esimerkiksi, mitä nyt hallitus hallitusohjelman mukaisesti on tekemässä opetuksen alalla opintotukeen, ovat todellakin, toisin kuin keskusta haluaa ymmärtää, koko hallituksen säästöjä eivätkä sen ministerin säästöjä, joka niitä esittelee. Ministeri Andersson, joka on joutunut näitä asioita esittelemään koko hallituksen toimesta, on mielestäni varsin oikealla tavalla lähtenyt sille linjalle ja toteuttanut jo sitä omassa ministeriönsään, että vuonna 96 eivät samalla tavalla kohdennu tietyt säästöt kaikkein heikotuloisimpiin opiskelijoihin kuin nyt oli kohdentua.

Sivistysvaliokunnassa myös on hyvällä tavalla kuitenkin pystytty jonkin verran asiaa auttamaan. Tässä on myönteistä energiaa, jota hallitusryhmien yhteistoiminnassa on ollut.

Ed. Vehviläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa edellisissä puheenvuoroissa on myös käyty kiinni edelliseen hallitukseen ja ed. Gustafsson sanoi, että edellinen hallitus rämetti hyvän järjestelmän. Minun täytyy kyllä hämmästellä tällaista kannottoa. Jos ajatellaan viime vaalikautta, niin opintotukijärjestelmän muuttaminen ja opintorahapainotteisuuteen siirtyminen oli todellinen ainoa markkamääräinen teko, mitä pystyttiin niissä niukoissa oloissa saamaan aikaan.

Ed. Tiisanen aika voimakkaasti puolusti, mitenkä tämä hallitus on yhtenäisesti näiden leikkausten takana. Se on kyllä huomattu, että todellakin olette näitten säästöjen tai paremminkin leikkausten takana yhtenäisesti. Tämä kertoo myös osaltaan koko hallituksen linjasta ja ehkä voisi jopa sanoa: ideologiattomuudestakin.

Ed. Kiviniemi: Arvoisa puhemies! Opintotukimenoista suunnitellaan leikattavan yhteensä 265 miljoonaa markkaa, joista 125 miljoonaa jo tulevan syyslukukauden aikana. Sivistysvaliokunnan enemmistön kanta on, että leikkaukset ovat perusteltuja ja välttämättömiä. Lisäksi ilmoitetaan, ettei tarkoituksena ole puuttua itse opintotukijärjestelmän perusteisiin, vaan kysymyksessä on säästötoimenpide. Näyttää siltä, että opintotukileikkauksia esitellessään hallitus

ei ymmärrä, mitä tekee. Lisäksi sivistysvaliokunnan lausunnosta käy ilmi, etteivät hallituspuolueiden kansanedustajatkaan ole asioiden tasalla.

Ensinnäkin leikkausten perusteltavuudesta.

On selvää, että budjettileikkauksia pitää tässä taloudellisessa tilanteessa tehdä. Mielestäni on kuitenkin väärin kohdistaa ne vain niihin, jotka tarvitsevat eniten tukea. Opintotuki ei nykyiselläänkään riitä kuin harvoin takaamaan täysipäinöisen toimeentulon ja opiskelun. Lisäksi kun muistetaan, että aikuisopintotuen saajien määrän vähentymisestä ja valtion korkotukimenojen pienentymisestä johtuvia säästöjä ei ole huomioitu tätä säästöbudjettia tehtäessä, opiskelijamomentilta on kuitenkin jo syntynyt säästöjä. Miksei niitä nyt huomioida?

Kaikesta tästä käy ilmi, etteivät nämä säästöt ole perusteltuja, vaan ne tehdään siksi, että ne on hallinnollisesti helppo toteuttaa, ja siksi, ettei meidän nuorten eikä oikeudenmukaisuuden puoltajien voima valitettavasti nyt eduskunnassa riitä. Niin vain näyttää olevan, ettei tätä keskiikäistä eduskuntaa liikuta kuin se, että ikätoveilla menee hyvin. Nuorten ja opiskelijoiden toimeentulo sekä tulevaisuuden näkymät ovat täällä harvoille tärkeitä eivätkä näytä olevan erityisen tärkeitä edes hallituspuolueiden nuorille kansanedustajille, kun he eivät osallistu tähän keskusteluun; oikeastaan kaikki ovat jo poistuneet salista.

Toiseksi leikkausten säästötoimenpideluonteesta.

Olkaa nyt, hyvät kollegat, rehellisiä! Ei tämä opintotukileikklauslaki ole mikään väliaikainen säästötoimenpide vaan pysyvä huononnuksen opiskelijan toimeentuloon. Lakia esitetään voimaan elokuusta lähtien ja mihin saakka? Ei vain vuodeksi tai kahdeksi vaan määräämättömäksi ajaksi. Tämä, jos mikä, on nykyisen järjestelmän huonontamista ja nimenomaan pysyvää huonontamista. Leikkausten kompensatioiksi mainitut tulorajan ja lainatakauksen nosto jatkavat nykyisen järjestelmän romuttamislinjaa. Lainamäärän nosto lisää opintotuen lainapainotteisuutta, ja kuukausittain sallitun tulorajan nosto puolestaan on aivan liian pieni. Lisäksi se on epätasa-arvoistava tässä tilanteessa, kun nyt otetaan kaikilta opiskelijoilta opintorahasta ja asumistuesta ja sallitaan käytännössä vain osalle opiskelijoista lisätulot, sillä ei kaikilla opiskelualoilla eikä kaikilla opiskelupaikkakunnilla ei ole ollenkaan samanarvoisia työssäkäyntimahdollisuuksia.

Opintotukileikkaukset ovat erityisen arveluttavia, kun muistelee jokaisen puolueen vaalilupauksia opiskelijoiden aseman parantamisesta, niin kuin täällä on jo tuotu esille. Mutta eipä huolta, vaalilupaukset voidaan leikkausten sijaan lunastaa, eikä lunastukseen tarvita edes suuria summia. Opintotukijärjestelmän kipein ongelma-kohta eli alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden ikään perustuva opintorahan porrastus voidaan toteuttaa ed. Aulan ym. aloitteen mukaisesti eikä se vaadi ilmeisesti juuri lainkaan lisää rahaa budjettiin.

Kuten ed. Vehviläinen jo totesi, varat opintotukijärjestelmän kehittämiseen saadaan säästyvistä vanhojen opintolainojen korkotukimäärärahoista, joista säästöä syntyy 220 miljoonaa markkaa. Lisäksi opintolainajärjestelmän uudistaminen on tähän saakka tuonut säästöä jo noin 100 miljoonaa markkaa. Kun lasketaan, että alle 20-vuotiaiden korkeakouluopiskelijoiden ottaminen täyden opintorahan piiriin maksaa 22 miljoonaa markkaa ja muissa oppilaitoksissa opiskelevien opiskelijoista johtuva kustannus noin 300 miljoonaa markkaa, huomataan, että säästöt peittävät kustannukset.

Vaalilupaukset voi siis lunastaa horjuttamatta valtiontaloutta. Toivonkin, että erityisesti nuoret kansanedustajat yli puoluerajojen ymmärtävät nyt, mistä on kyse. Vaalipuheet eivät opintotuen ikärajan poistamisen myötä osoittautuisi vain löysäksi lööperiksi vaan perustelluiksi puheenvuoroiksi.

Kolmas ontuva kohta hallituksen esityksessä ja valiokunnan enemmistön kannassa on valittelu leikkausten aikataulusta.

Lakimuutosten vuoksi opintotukipäätökset myöhästyvät ensi syksynä. Sen myötä opiskelijoiden toimeentulo ja opintojen aloittaminen vaikeutuu. Varmasti moni harkitsee, aloittaako opintoja syksyllä ollenkaan vai nauttiiko mieluummin opintotukea huomattavasti parempaa työttömyyskorvausta. Pelkkä valittelu ei tässä tilanteessa auta.

Arvoisa puhemies! Suomen ylioppilaskuntien liiton käynnistämän opintotukileikkauksia vastustavan kampanjan iskulauseita on: "Äiti, läheta rahaa!" Tuo pyyntö on tuttu hyvin monelle opiskelijalle, erityiselle niille, jotka eivät ole uskaltaneet ottaa opintolainaa. Täytyy tunnustaa, ettei kyseinen lausahdus ole vieras itsellenikään. Pyyntö "äiti, läheta rahaa" ei kuitenkaan auta, ellei äidillä ole sitä, mutta ilmeisesti hallitus haluaa, että opiskelemaan tulevat vain ne, joiden äiti tai isä myös rahaa lähettää eli pystyy kusan-

tamaan lastensa opiskelun. Näin ei kuitenkaan saa olla. Keskustalaisena kansanedustajana pidän äärimmäisen tärkeänä sitä, että kaikilla suomalaisilla asuinpaikasta, taustasta ja varallisuudesta huolimatta on mahdollisimman tasavertaiset mahdollisuudet kouluttautumiseen.

Teihin, nuoret kollegat hallituspuolueista, ve-toan vielä kerran: Kyllä meidän nyt tässä tilanteessa pitää keski-ikäisille laittaa hanttiin, muuten he jyräävät meidät täysin. Opintotukileikkauksen torjuminen on ensimmäinen askel kohti sukupolvien tasa-arvoa, joka vielä nyt on aika kaukana.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Kiviniemi kiinnitti huomiota juuri oikeaan asiaan, kun hän muistutti siitä, että ei tämä ole mikään väliaikainen säästötoimenpide, vaan tämä on pysyvä heikennys opintotukijärjestelmään. Jos sivistysvaliokunta olisi pitänyt kiinni siitä periaatteesta, että tämä on väliaikainen säästö, te olisitte esittäneet lakia määräaikaiseksi, esimerkiksi voimassa olevaksi tämän vuoden loppuun tai ensi vuoden loppuun. Näin ei kuitenkaan tehty. Tuntuu vähän siltä, että huonon omantunnon lievittämiseksi on sitten listattu pitkä litania erilaisia ponsiesityksiä.

Mitä tulee ikärajakysymykseen, minusta näyttää siltä, että sen suhteen on otettu enempikin takapakkia, koska edelleen vaaditaan 20 vuoden ikärajan koulutuspoliittisia ja taloudellisia vaikutuksia selvitettäväksi. Kyllähän me kaikki tiedämme, mitkä ne vaikutukset ovat. Ikäraja on keinotekoinen valinta. Se tehtiin aikanaan vain siksi, että järjestelmä haluttiin asteittain voimaan.

Vielä lopuksi toteaisin edelliseen keskusteluun ed. Gustafssonille, vaikka se meneekin tästä vastauksesta hieman sivuun, että minusta puhutaan vähän väärästä asiasta, jos keskustelu siirretään nyt opintolainajärjestelmään. Me puhumme nyt opintorahan heikentämisestä. Se, että opintolainaa ei oteta, ei nyt ole kaikkein suurin ongelma opintotukijärjestelmässä, vaan se, että opintoraha ei riitä. Osittain siitä, että opintorahaa on korotettu, on seurannut myös se, että kaikki eivät tarvitse opintolainaa. Sehän on hyvä asia. Minun mielestäni ei ole pelkästään kielteisistä se, että opintolainaa ei oteta, päinvastoin.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli jossain määrin yllättävää, että ed. Kiviniemi, joka on vielä nuorehko kansanedustaja, käytti näinkin — vähän

nyt kärjistän, kun sanon — propagandistisen puheenvuoron. Toivon nimittäin nyt sen kaltaista rehellisyyttä kuitenkin keskustelulta, että kylähän nämä sivistysvaliokunnan ponnet on tehty tosissaan. Ed. Aula ainakin muistaa sivistysvaliokunnan edellisen kauden työskentelystä, että kyllä ne ponnet aina mietitään hyvin tarkasti. Ponnessa, jota nyt keskustapuolue tietysti vihreitten silmälasiensa läpi lukee sillä tavalla, että näistä säästöistä halutaan tehdä ikuisesti pysyviä, ei tietystikään tätä tarkoiteta.

Se, että tässä viitataan valtiontalouden tilan kehittymiseen, on aivan se sama peruste, minkä takia keskustapuoluejohtoinen hallitus kaksi kolme vuotta sitten päätyi 20-vuoden ikärajaan. Jos me ajattelemme valtiontalouden tilannetta kaksi kolme vuotta sitten, oliko se silloin parempi vai huonompi kuin nyt, voidaan todeta, että se on tällä hetkellä varmuudella huonompi kuin kaksi kolme vuotta sitten. Sen takia tässä täytyy antaa jonkin aikaa veden virrata Tammerkoskessa, kerätä yhteiskuntaan tiettyä voimaa ja resursseja, ja varmaan tämä asia korjataan niin pian, kuin se on mahdollista.

Ed. Kiviniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonille voisin todeta, että puheenvuoroni ei suinkaan ollut propagandistinen, vaan nuoren vihaisen naisen aivan perusteltu puheenvuoro, koska kyllä tässä nyt on tosi kyseessä opiskelijoiden toimeentulon osalta. Nykyinenkin opintotuki ei pysty täysin takaamaan opiskelijoiden toimeentuloturva ja on toimeentuloturvaetuksista huomattavasti alhaisempi kuin muut. Minulle ainakin on tärkeää puolustaa opiskelijoiden asemaa siksi, että vastavalmistuneena tiedän hyvin tarkkaan, millaisessa tilanteessa opiskelijat ovat.

Mitä tulee valtion taloudelliseen tilanteeseen ja siihen, voiko ed. Aulan esityksiä toteuttaa, kyllä minun mielestäni tässä pitää nyt peilata tilannetta siihen, mitä vaalilupauksia eri puolueet ovat antaneet. Kyllä voi sanoa, että lähes kaikki puolueet lupasivat parantaa opiskelijoiden asemaa, joten tässä taloudelliseen tilanteeseen vedoten olisi nyt voitu pidättäytyä opintotuen leikkauksista ja siirtää kehittämistä myöhempään vaiheeseen. Se olisi ollut minun mielestäni jokseenkin ymmärrettävää, mutta nämä leikkaukset eivät ole missään tapauksessa ymmärrettäviä.

Ed. Hysälä: Arvoisa puhemies! Suomen kaltaisessa pienessä maassa on kansainvälisen

kilpailun vuoksi erityisen tärkeää koulutus ja koulutuksella hankittu tietotaito. Sen merkitys varmasti tulevaisuudessa EU:n myötä entisestäänkin tulee lisääntymään.

Nykyisinkään täysipäiväinen opiskelu ei valittavasti kuitenkaan ole mahdollista kaikille opiskelijoille. Riittämätöntä toimeentuloa paikataan työnteolla, vanhempien tuella ja opintolainalla. Tästä huolimatta opiskelu on joillekin, kuten täällä on nyt todettu jo useammassakin puheenvuorossa, taloudellisesti mahdotonta. Jos meillä ei olisi tätä opintotukijärjestelmää, joka nyt on, tietysti silloin opiskelu olisi mahdollista vain erityisen varakkaille.

Mahdollisuuksien tasa-arvoistamisen pitäisi tietysti olla suomalaisen koulutuspolitiikan tavoitteena. Hallituksen esitys opintotukiin tehtävistä leikkauksista palvelee kuitenkin mielestäni päinvastaista tavoitetta. Tasa-arvoon pääsemiseksi olisi pyrittävä tilaan, jossa yhteiskunnallisin toimenpitein taataan samanlainen hyvinvointi kaikille. Mahdollisuuksien tasa-arvo ei ole millään tavalla ristiriidassa yksilöllisten pyrkimysten kanssa. Päinvastoin siinä erilaisille yksilöille pyritään turvaamaan yhtä hyvät mahdollisuudet itsensä kehittämiseen. Usein unohdetaan, että opiskelijat ovat veronmaksajia nyt ja tulevaisuudessa. Opintoraha on verollista tuloa. Lisäksi useat opiskelijat työskentelevät opintojensa ohella ja myös niiltä osin maksavat veroa.

Tulevaisuudessa opiskelijat sijoittuvat varmasti hyvinkin erilaisilla tavoilla työmarkkinoille. Vaikka opiskelu ei enää ole tae hyvästä työpai-kasta, parantaa se kuitenkin työllistymismahdollisuuksia oleellisesti. Oletettavaa onkin, että opiskelijat ovat tulevaisuuden keskiluokkaa, jonka verotukseen tulonsiirrot maassamme perustuvat. On siis oikein, että opiskelijat saavat tulonsiirtoja silloin, kun he niitä elämänvaiheensa takia tarvitsevat.

Toisaalta opiskeluhan on rankkaa ja kokopäiväistä työtä. Opiskelija ei pysty käymään töissä, jos hän haluaa valmistua valtion toivomassa neljässä vuodessa. Näin hänen toimeentulonsa olisi jollakin keinoin turvattava. Tämänhetkenkin opintotukisysteemi ei kovin hyvin riitä vähimmäistoimeentulon turvaamiseen, kuten täällä on todettu. Opiskelijat ovat kertoneetkin viime aikoina, että ei tässä ole ollut hurraamista tähänkään saakka, mutta tästä eteenpäin näyttää to-della synkältä.

Opintotuki on paljon pienempi kuin työttömyyspäiväraha, ja kuten tiedetään, toimeentulotuen saaminen vaihtelee hyvinkin paljon maan

eri osissa. Opiskelija joutuu ostamaan ruuan, maksamaan laskunsa jne. jopa alle 1 000 markalla kuukaudessa, kun vuokrat ja muut on maksettua.

Toimeentulotuen turvin kaikki muut väestöryhmät saavat vähintään 1 900 markkaa kuukaudessa vastaaviin menoihin. Asia klikkaa myös siinä, että työttömät saavat perustoimeentuloturvana "kotiin" tekemättä mitään. Opiskelijat tietenkin tekevät työtä opintojensa parissa ja kehittävät itseään ja ovat siten koko yhteiskunnallekin hyödyksi ja hyväksi, mutta eivät silti kuulu toimeentuloturvan ja -tuen piiriin.

Ainoa keino opiskelijalle toimeentulotuen saamiseksi on nostaa markkinakorkoinen opintolaina. Maassamme ei liene toista väestöryhmää, joka joutuisi ostamaan jokapäiväisen ruokansa markkinakorkoisella lainarahalla. Lainahan täytyy myös aina maksaa takaisin korkoineen eikä maksamiseen riitä pelkkä aivokapasiteetti, vaan siinä tarvitaan tietysti oikea työpaikka ja todellista palkkaa. Kukaan ei tulevaisuudessa voi olla varma työpaikasta, vaikka omistaisi minkäläiset turboavosolut tahansa, ja tietysti tämä tekee opiskelijan aseman entistä epävarmemmaksi verrattuna esimerkiksi oman ikäpolven opiskelijoihin, jolloin työnsaantimahdollisuudet olivat huomattavasti paremmat.

Hallituksen esitys opintotukien leikkaamisesta johtaa meidät siihen, että opintiellä eteneminen on enenevässä määrin kiinni rahasta ja varallisuudesta. Hyvin monet ns. tavalliset ihmiset, joiden pitäisi lapsiaan auttaa opintiellä, ovat satumoisin työttömiä, ja siinä on aika vaikea äidin sitten lähettää rahaa. Yhä enenevässä määrin vain niiden, joiden vanhemmilla on taloudellisesti hyvä asema, on mahdollista lähteä opiskelemaan. Tästä on tietenkin vaarana se, että monet yliopistot ja oppilaitokset saattavat hyvinkin elitisoitua. Tähän suuntaan tietysti näillä leikkauksilla ollaan ajamassakin, ja tämä suunta ei mielestäni ole mitenkään terve.

Tilannetta voisi verrata tilanteeseen vuosisadan alun Suomessa, jossa yhteiskunnan polarisoituminen eliittiin, varakkaisiin ihmisiin, ja toisaalta hyvin köyhiin oli todellisuutta, mutta nyt toivoisi sen tietenkin olevan teollisuutta, josta kehittyneen Suomen kaltaisen teollisuusmaan tulisi päästä eroon.

Hallituksen esitys opiskelijan toimeentulon heikentämisestä on nähtävä periaatteellisenä kannanottona, jolla halutaan yhtä yhteiskuntaryhmää aliarvioida ja väheksyä ollen kuuroja kaikille niille viesteille, joita hyvin monet opiske-

lijärjestöt ovat tänne eduskuntaankin lähettäneet.

Viimeaikaiset viilaukset kertovat pientä heikentämistä sosiaalisen omantunnon alueella, mutta ne ovat vain peiton jatkamista toisesta päästä. Keskustassa emme voi hyväksyä opiskelijan perustoimeentulon heikennyksiä.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Jo ennen tätä hallituksen esitystä opintotukilain muuttamisesta sekä sen mahdollista toteutumista nykyisessäkin opintotukijärjestelmässä on opiskelijan kannalta suuria puutteita. Alle 20-vuotiaat opiskelijat ovat eriarvoisessa asemassa muutoin aivan samassa elämäntilanteessa oleviin vanhempiin opiskelutovereihinsa nähden. Vanhempiensa luona asuvat opiskelijat, myös yli 20-vuotiaat, saavat nykyisinkin niin pientä opintorahaa, että ovat voimakkaasti vanhempiensa taloudellisesta tuesta riippuvia. Monilapsisten perheiden opiskelevat lapset ovat muita heikommassa asemassa nytkin, koska vanhemmat pystyvät heitä vähemmän tukemaan. Jos valtiontalouden tila olisi parempi, opintotukijärjestelmää tulisi kehittää erityisesti näiden ryhmien etua ajatellen.

Opintotukijärjestelmän suurin heikkous liittyy opiskelijoiden muita kansalaisryhmiä heikompaan perusturvaan. Odotankin suurella mielenkiinnolla hallituksen lupaamaa vähimmäisturvan, perusturvan, yhtenäistämistä, joka kohtelisi kaikkia kansalaisryhmiä tasapuolisesti.

Hallituksen alkuperäisen esityksen pahin epäkohta liittyi vähävaraisiin opiskelijoihin kohdistuvaan kahdenkertaiseen leikkaukseen, joka oli hyvin epäoikeudenmukainen, enkä olisi mitenkään pystynyt sitä hyväksymään. Sivistysvaliokunnassa olisin ilman muuta esittänyt vastalauseen tällaista esitystä vastaan, jossa säästöt otetaan kaikkein köyhimpien opiskelijoiden pussista. Valiokunnassa vahvasti kritisoimme tätä seikkaa, ja hallitus iloksemme antoikin uuden esityksen, jossa tähän, mielestäni pahimpaan epäkohtaan oli tehty muutos.

Opintotukijärjestelmän epäkohdat toki edelleen säilyvät. Tämä lakiesitys ei niitä korjaa, mutta ymmärrän, että kohentaminen ei ole säästölain tarkoituskaan. Niin hallituspuolueiden kuin opposition edustajat ovat varmaankin yksimielisiä siitä, että nykyisten ja tulevien opiskelijoiden pahin ongelma on kasvava ja tulevien sukupolvien maksettavaksi tuleva ja näistä hallituksen esittämistä säästöistäkin huolimatta yhä syvenevä valtion velkaantuminen.

Opintotukijärjestelmän pahimpia tämänhetkisiä epäkohtia tämä hallituksen esitys ei mielestäni täysin kohtuuttomasti myöskään pahenna, joten valiokunnassa annoin oman tukeni tälle hallituksen esitykselle. Vahvin huoleni tässä lakiesityksessä liittyy monilapsisista perheistä tulevien opiskelijoiden asemaan. Sisaruskorotusten poistaminen vanhempien tulorajoista heikentää noin 15 000 opiskelijan taloudellista mahdollisuutta opiskeluun. Valiokunnan mietinnössä esityksestäni kiinnitettiin tähän seikkaan huomiota ja edellytetään, että tämän muutoksen kielteiset vaikutukset selvitetään.

Eilen kritisoin täällä puheessani hallituspuolueiden epärehellisyttä lapsilisäleikkausten yhteydessä. Mielestäni ennen vaaleja kuulemani puheet ovat räikeässä ristiriidassa esitetyn lapsilisäsäästön kanssa, mutta samaa rehellisyyttä peräänkuuluttaisin myös meiltä opposition edustajilta. Itsekin toin selvästi esiin omissa vaalipuheissani, että säästöjä täytyy löytyä. Jokainen puolue, myös oppositiopuolue, sitoutui omissa vaalilupauksissaan merkittäviin säästöihin valtion menoissa. Mielestäni sellainen oppositiopolitiikka ei ole rehellistä eikä älyllistä, jossa vastustetaan laidastaan kaikkia hallituksen esittämiä säästökohteita.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen varsinaisen hyvän puoli on se, että sillä säästetään 125 miljoonaa markkaa valtion menoja. Säästölakina se ei paranna opiskelijoiden asemaa mutta on mielestäni tässä uudistetussa muodossa siedettävä. Samalla on kuitenkin varmistettava, että toimeentulotukea myönnettäessä valiokunnan toivon ja tahdon mukaan opiskelijat olisivat samanarvoisessa asemassa muiden kansalaisten kanssa kotipaikkakunnastaan riippumatta.

Tulevaisuudessa odotan hallitukselta sen luopumaa vähimmäisturvan yhtenäistämistä, mikä toivon mukaan tuo pysyvemmän ratkaisun opiskelijoiden asemaan.

Ed. S m e d s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Räsänen käytti hyvin arvokkaan puheenvuoron, joka osaltaan murtaa niitä perinteisiä oppositio- ja hallitusrooleja, jotka tässä salissa istuvat hyvinkin tiukasti. Kestävää oppositiopolitiikkaa ei todellakaan voi olla se, että aina vain vastustetaan. Sama viesti sopii myös hallituspolitiikan tekijöille. Joku oppositiosakin saattaa harrastaa vakavaa ajattelua.

Kuten ed. Räsänen sanoi, opiskelijoiden ja tulevien polvien kannalta velkaantuminen on

hyvin keskeinen ongelma. Tämän uhan torjuminen vaatii käytännön toimenpiteitä, ja ne ovat säästöjä. Kuulun niihin kansanedustajiin, joilla omat opiskeluajat ovat hyvin tuoreessa muistissa. Olen iloinnut siitä, että viimeisten vuosien aikana opintotukijärjestelmää on voitu kehittää lainapainotteisuudesta opintorahapainotteisuuteen.

Tätä taustaa vasten hallituksen esitys, pieni talkoopanos opiskelijoilta, on mielestäni perusteltavissa. Tukea ansaitsevat myös valiokunnan mietinnössä esitetyt jatkotoimenpiteet opintotukijärjestelmän kehittämiseksi.

P u h e m i e s : Pyydän muistuttaa arvoisia kansanedustajia jälleen kerran siitä, mikä todella on vastauspuheenvuoro: Puhemies voi siis harkintansa mukaan ja määräämässään järjestyksessä oikeuttaa edustajan käyttämään paikaltaan enintään kaksi minuuttia kestävän vastauspuheenvuoron ennen aikaisemmin pyydettyjä puheenvuoroja ja vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorossa ei saa esittää muuta kuin selvityksiä tai oikaisuja toisen puheenvuoron tai vastauspuheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.

Olemme päättäneet tästä tasan kolme vuotta sitten 15.6.1992. Monta kertaa tämän rajan vetäminen on hankalaa, puolet puheenvuorosta on vastauspuheenvuoroa ja puolet on jo muuta.

Totean tämän nyt yleisesti tässä ihan kaikille ja kaikessa rakkaudessa nimenomaan siitä syystä, että saamme keskustelun sujumaan myös kunnioittaen heitä, jotka ovat aikaisemmin pyytäneet puheenvuoronsa. Kokeneet kansanedustajat tietävät tämän ongelman, ja näin pyydän esittää tämän nyt koko tälle auditoriolle.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen käytti kyllä todella rehellisen ja vastuullisen puheenvuoron; sen mukaisesti hän käyttäytyi myös sivistysvaliokunnassa.

Sisaruskorotuksesta, joka poistuu, sanoin puheenvuorossani, että sen oheiskustannukset ovat melkein yhtä kalliit kuin itse etuus. Se on ollut vain vuoden voimassa, ja sen määrä vaihtelee 26 markasta 150 markkaan. Sillä ei varmaan ole merkitystä, jos perheessä on vain muutama lapsi, mutta ymmärrän aivan hyvin, että sillä on merkitystä monilapsisissa perheissä. Sen vuoksi valiokunta hyväksyi ed. Räsänen esittämän ponnin, että tämäkin asia selvitetään ja sen kielteiset vaikutukset korjataan.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsänen todella käytti vas-
tuullisen puheenvuoron ja toi selkeästi esiin sen
hallituksen tavoitteen, mikä säästöpäätöksiin ja
-lakeihin liittyy, että tehdään sellaisia säästöjä,
sellaisia leikkauksia, jotka ovat tuki ikäviä, mut-
ta jotka jättävät järjestelmän rauhaan. Sen vuoksi
opintotukijärjestelmän säilyttäminen ja sen
edelleenkehittäminen, johon myös mietinnössä
viitataan, on erittäin arvokas asia. Myös sivistys-
valiokunnassa mietintöä viilattiin tänään siihen
suuntaan, että vastaisuudessa lähtökohtana
tulee olla opintorahapainotteisuus.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Räsänen pu-
heenvuoro käy esimerkkinä sellaisesta puheen-
vuorosta, joka nimenomaan vaatii vastauspu-
heenvuoron. Nimittäin eilen hän puheenvuoros-
saan kritisoi hallituksen säästölinjaa. Kuiten-
kaan, ed. Räsänen, te ette ole yhtynyt keskustan
vastalauseeseen, vaan hyväksytte leikkaukset.
Täällä on jaettu myös ed. Kalliksen nimellä pape-
ri, jossa hyväksytään lapsilisien leikkaus. Minus-
ta tuntuu, ed. Räsänen, että te olette jollain taval-
la hallituksen henkinen etäispääte täällä; puhutte
kyllä toista, mutta ette lainkaan yhdy näihin leik-
kausta vastustaviin toimenpiteisiin. Pidän todell-
a kummasteltavana ed. Räsänen puheenvuoroa
ja kristillisen liiton linjaa näissä asioissa.

Ed. S u h o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! En ainakaan halua liittyä niihin oppo-
sition edustajiin, jotka haukkuvat kaiken ja am-
puvat alas kaiken, kiistävät säästöjen tarpeelli-
suuden. Mutta ihmettelen ed. Räsästä siitä syys-
tä, että jos hän ymmärtää säästöjen, mutta myös
koulutuksen merkityksen, jota kaikki sivistysva-
liokunnan jäsenet luullakseni kritiikittä puolus-
tavat, miksi hän ei kuitenkaan voinut liittyä va-
liokuntakäsittelyssä edes niihin kohtiin, joilla ei
ollut mitään tekemistä rahan kanssa.

Hän hyväksyi ed. M. Markkulan perustelu-
lausuman siitä, että kun valtiontalouden tervehd-
dyttämisen vuoksi ei voitane merkittävästi lähi-
vuosina kasvattaa opintotukimenoja, on haetta-
va korvaavia menetelmiä, eli hän hyväksyi pai-
notuksen opintorahapuolelta opintolainapuolel-
le. Sitten hän ei kannattanut lakia määräaikai-
seksi, joten hän tavallaan hyväksyi myös sen, että
laista tulee käytännössä pysyvä. Kolmanneksi
hän ei myöskään hyväksynyt ed. Uotilan ensin
esittämää tiukempaa perustelulausumaa, jonka
muoto kuului: "Valiokunta pitää edelleenkin

lähtökohtanaan, että opintotukijärjestelmää ke-
hitetään opintorahapainotteisena." Nämä olisi-
vat olleet kannanottoja, linjauksia, arvovalintoja
tulevaisuutta ajatellen, viestejä, signaaleja halli-
tukselle, kun me tiedämme, että valiokunnan lau-
sunnoilla kuitenkin on edes signaalimerkitys. Siit-
tä syystä minä ihmettelen tätä ristiriitaa.

Ed. V e h v i l ä i n e n (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Minä myös ihmettelen hiukan
ed. Räsänen kannanottoja. Sitä kyllä pidän hyvä-
nä, että hän myös oppositiolta vaati rehellisyyttä
ja sitä, että ennen vaaleja ja vaalien jälkeen puhu-
taan samoin. Minä olen täysin samaa mieltä siitä
asiasta. Itse asiassa, kun tässä puhutaan opinto-
tuesta, haluan sen vielä toistaa, että keskustalle
on ollut tärkeää sekä ennen vaaleja että myös
vaalien jälkeen, että opintotuki säilyy vähintään
nykyisellä tasolla. Siitä tässä nyt on kysymys, että
me näemme, että opintotuki kuten lapsilisäkin
on osa perusturvaa eikä niihin pitäisi kajota.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Ar-
voisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle totean, että
hallituksen esittämää lapsilisäleikkausta en hy-
väksy enkä tule hyväksymään, vaikka valiokun-
nassa korjatun, nyt käsiteltävän lakiesityksen
hyväksynkin. Mielestäni tämä on juuri sitä älyl-
listä ja rehellistä oppositiopolitiikkaa.

Ed. G u s t a f s s o n : Arvoisa puhemies!
Ehkä on syytä alkuun todeta se asia, joka var-
maan on sanomattakin selvä, että sosialidemo-
kraateille, jotka vuosikymmenten aikana erityi-
sesti punamultayhteistyössä ovat luoneet merkit-
tävän koulu- ja sivistysyhteiskunnan Suomeen ja
viime vuosikymmeninä opintotukijärjestelmän,
kaikki siihen liittyvät muutokset ja heikennykset
ovat tavattoman vastenmielisiä ja ikäviä.

Kun nyt olemme hallituksessa kokoomuksen
kanssa, niin on syytä mielihyvin todeta se, että
kun aikanaan joskus 60—70-luvulla näitä asioita
on rakennettu yhdessä maalaisliitto-keskusta-
puolueen kanssa, silloinen kokoomus ei ollut sil-
lä tavalla minun mielestäni sivistyspuolue, kuten
näen kokoomuksen tänä päivänä olevan. Tätä
taustaa vasten kokoomuksen tuoreen puolueko-
kouksenkin koulutuspoliittiset näkemykset tun-
tuvat aika läheisiltä.

Haluan lähteä puheenvuorossani liikkeelle
tämä vähän historiallisemmasta lähtökohdasta
sen takia, että minustakin on turha kiistää sitä,
etteivät opintotuen leikkaukset olisi tavattoman
kipeitä ja vastenmielisiä. Mutta niin kuin vas-

tauspuheenvuorossani jo kertaalleen totesin, tässä on tällainen yleisempi strateginen linjanvalinta hallitusohjelmaa tehtäessä tehty, että kaikki kansalaisryhmät osallistuvat tietyllä uhrauksella talokoiisiin työllisyyden parantamiseksi. Uskon, että jos vakaa yhteiskuntakehitys jatkuu, siitä myös opiskelijat hyötyvät matalamman korkotason ja työllisyyden parantumisen muodossa.

Haluan myös osallistua ed. Räsänen avaamaan keskusteluun sillä tavalla, että iloitsen myös siitä — ja käytän tässä yhteydessä sanaa omatunto vähän laajemmassakin mielessä — kun keskustapuolue äsken moitti meitä hallituspuolueiden kansanedustajia siitä, että meillä pitää olla nyt erityisen huono omatunto, että minusta on lohdullista havaita, että kristillisen liiton kansanedustaja täällä toteaa sanatarkasti, että hallituksen esitys on ”siedettävä” eikä täysin kohtuuttomasti pahenna opiskelijoitten asemaa. Tämä on minusta ihan objektiivista ja rehellistä analyysiä, ja oli miellyttävää todeta, että ed. Räsänen myös sivistysvaliokunnan äänestyksessä otti sen kaltaisen kannan, että keskustapuolue jäi yksin oppositioon. Tietysti siellä tuntui ikävältä, että on näin pieni oppositio, pelkästään kepu on oppositiossa. Mutta se on toinen ongelma, joka ei liity tähän. (Ed. Pekkarinen: Se olisi ollut suuri lisä, jos kristillinen liitto olisi ollut mukana!)

Arvoisa puhemies! Valiokunnan kannanotosa ja sen lähtökohtana on todettu tämä tärkeä tai ehkä tärkein asia, se että näillä sinällään ikävillä ja vastenmielisillä säästöesityksillä ei ole tarkoitus todellakaan puuttua itse opintotukijärjestelmän perusteisiin. Aivan kuten ed. Räsänen totesi arviossaan, näin ei myöskään tapahdu.

En halua lähteä käymään täysistunnossa mitenkään tarkasti lävitse sitä prosessia, miten sivistysvaliokunta muutti jossain määrin — en nyt sano historiallisesti, mutta kuitenkin merkittäväällä tavalla — hallituksen esitystä. Se asiahan koski vanhempien vähävaraisuuden perusteella korotettua opintorahaa saavia opiskelijoita, jotka ilman sivistysvaliokunnan tekemää muutosta olisivat jopa menettäneet leikkauksen myötä lähes 50 prosenttia opintorahastaan. Tätä ei tietystikään kukaan vastuunsa tunteva sivistysvaliokunnan jäsen voinut pitää perusteltuna.

Mielenkiintoista on todeta se, että kun hallitus kiireissään lakiesitystä teki, se kyllä myönsi perusteluissa tämän epäkohdan mutta viittasi siinä yhteydessä tiettyihin, lähinnä teknisiin ongelmiin, joiden takia esitystä ei voitu siinä vaiheessa muuttaa. Meillä sitten mukamas oli sivistysvaliokunnassa parempi aika tehdä tämä korjaus. Oli

niin tai näin, se tehtiin määrätietoisesti hallituspuolueiden hyvällä yhteistyöllä, ja käsitykseni mukaan oppositiokin sen suuremmitta kivuitta ja soraäänittä sitten nieli. Tosin ajan hengen mukaisesti jouduimme tähän käytettävän 14 miljoonaa markkaa keräämään kahdesta lisäsäästökohteesta, joista toinen koski todella asumislisän leikkaamista vielä prosenttiyksiköllä ja toinen opiskelijoita, jotka ovat työharjoittelussa ja saavat yli 1 800 markan kuukausipalkkaa. He saavat vain 50 markan opintorahan, ja sekin on lähinnä perusteltu sillä, että he säilyttävät oikeutensa asumistukeen ja opintolainaan. Minusta olisi ollut tavattoman noloa tulla täysistuntoon hallituksen lakiesityksen kanssa, jollei tätä asiaa olisi saatu korjattua. Olemme nyt kaikki iloisia ja tyytyväisiä siitä, että tämä kyettiin korjaamaan.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vielä opintotukijärjestelmän kehittämisestä. Pidän hyvänä sitä, että sivistysvaliokunta tietystä ajan niukuudesta huolimatta kykeni varsin hyvätasoiisiin johtopäätöksiin koko opiskelijoita koskehtavan opintotukijärjestelmän kehittämisestä.

Jo aiemminhan meillä oli tiedossa se, että hallitus oli luvannut käynnistää selvitystyön niistä toimenpiteistä, joiden avulla opintolainojen turvallisuutta ja opiskelijoiden luottamusta koko opintolainajärjestelmään voidaan lisätä. Valiokunta otti tämän asian vielä toistamiseen esille. Me haluamme kiirehtiä asiaa ja pidämme erittäin tärkeänä sitä, että tämä asia korjaantuu.

Kuten aiemmin jo totesin, minusta on aivan kestävä ja luonnon tilanne se, että opiskelijat eivät rohkene ottaa opintolainaa. Olen itse aloittanut opiskeluni 60–70-luvun vaihteessa, jolloin itse asiassa käynnistyi koko opintolainajärjestelmä, ja koko opiskeluni rahoitin silloin opintolainajärjestelmällä. Silloin takaisinmaksuja korkotukijärjestelmä oli toisen tyyppinen.

Haluan erityisesti alleviivata valiokunnan mietinnöstä sen, että siinä todetaan, että osana nyt hallituksen käynnistämistä toimenpiteistä tulee selvittää myös ”valtion ylläpitämän opintolainarahaston käyttökelpoisuus sekä muita mahdollisia vaihtoehtoisia tahoja, jotka saattaisivat olla kiinnostuneita valtion takaamasta ja täten lainaajan kannalta riskittömästä, mutta matalatuottoisesta lainasta”.

Tämä on minusta erinomaisen tärkeä asia. Ajattelen sitä myös laajemmasta työllisyydenkin näkökulmasta. Voin kuvitella, että kysymys on kymmenistä, luultavasti sadoista miljoonista markoista, jotka jäävät kulutuksesta pois, kun opiskelijat eivät uskalla ottaa opintolainaa. Kun

me tiedämme, että pääosa opiskelijoista kuitenkin käyttäisi opintolainan arkipäivän elämisen kulutukseen, minusta senkin takia asian nopea hoitaminen on perusteltua.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että kun asia oli uuden sivistysvaliokunnan oikeastaan ensimmäinen vaikea oppinäytetyö, lausun omalta vaatimattomalta kohdalta iloni siitä, että tässä oli kuitenkin annos hyvää työkalutuuia, jossa rohjettiin käydä hallituksen esityksen epäkohtiin kiinni ja myös aika luonnikkaalla yhteistyöllä hallituksen ja opposition välillä tehtiin varsin hyvä mietintö.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli ymmärsin tämän vastauspuheenvuoron luonteen oikein, erääseen väitteeseen, minkä ed. Gustafsson esitti, haluaisin lyhyesti puuttua. Ed. Gustafsson muisteli vanhoja aikoja, muisteli sivistyksen mittaa, kuinka aikanaan keskustapuolue-maalaisliitto oli sivistyneempi puolue ja tänä päivänä kokoomus on saavuttanut sivistyspuolueen paikan.

Minä näkisin, että kyllä kaikki puolueet täällä ovat varmasti sivistyspuolueita, mutta on vaarallista lähteä ajattelemaan niin, että leikkaaminen ja leikkaukset olisivat sivistyksen mitta. Kyllä sivistyksen mitan jollakin muulla tavalla tulisi käydä ilmi.

Myös se, että leikkaukset ovat yhtä kuin vastuullisuus, on sellainen asia, mikä mielestäni ei tässä yhteydessä välttämättä ole perusteltua, vaan voidaan nähdä, että joissakin tapauksissa leikkaukset voivat myös olla, jos eivät vastuutto- muutta, niin ehkä osittaista välinpitämättömyyttä. Tällainen pieni kauneusvirhe.

Näin ollen uskon ja näen, että sivistyksen mita on siinä, millä tavalla me huolehdimme vähempiosaisista, millä tavalla tässä yhteydessä me huolehdimme opiskelijoista. Se on sivistyksen mitan ydin käsitykseni mukaan tässä kohdin.

Ed. K o r t e n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson puolusti opintotuen leikkausta sillä, että kaikki osallistuvat talkoisiin. Eihän tämä pidä paikkaansa. Päinvastoin joillekin luvataan verohelpotuksia samanaikaisesti, kun opiskelijoilta otetaan.

Ed. Gustafsson suorastaan iloitsi siitä, että keskusta jäi yksin. Ei tämä meille keskustalaisille mikään häpeä ole. Toivottavasti mahdollisimman suurin kirjaimin jokaisessa lehdessä on, että keskusta jäi yksin puolustamaan opiskelijoita.

Mitä tulee muutokseen, mikä sivistysvalio-

kunnassa tehtiin, niin kannattaa muistaa se, että sitä muutosta lähdettiin tekemään vasta sen jälkeen, kun perustuslakivaliokunta oli lausunnossaan esittänyt oman kantansa. Sen jälkeen onneksi tämän verran oltiin valmiita peräytymään.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin oikaissut tai oikeastaan pyytänyt ihan selvitystä ed. Gustafssonilta parista periaateasiasta.

Hän kovasti todisti sitä, että kaikilta ottaminen olisi oikeudenmukaista, että se olisi hyvä periaate säästötoimissa. Minusta näin ei ole, vaan oikeudenmukaista ja nimenomaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta olisi kohdistaa säästöt niin, että jätetään ne, joilla kaikkein vähiten on, säästöjen ulkopuolelle. Tämä oli yksi keskustan periaatteista, joita hallitusneuvotteluissa pidimme esillä, ykkösasioita. Luulen, että se on yksi syy siihen, että olemme hallituksen ulkopuolella, että me halusimme säästöissäkkin puolustaa perusturvaa. Kyllä me ihan ylpeästi sitä puolustamme. Emme me todellakaan mitenkään yksin koe olevamme siinä, jos olemme ainoita, jotka puolustavat opiskelijoita.

Lisäksi on minusta älyllisesti väärin väittää, että ei olisi vaihtoehtoja. Senhän me kaikki täällä eduskunnassa hyväksymme, että säästämiselle sinänsä ei ole vaihtoehtoa; säästökohteille on aina. Jos niitä vaihtoehtoja ei olisi, ed. Gustafsson, politiikka olisi tästä maasta loppunut. Poliittikkahan on sitä, että on erilaisia vaihtoehtoja, on erilaisia arvovalintoja, joita tehdään päätöksenteon myötä. Jos kielletään se, silloinhan me voimme olla kaikki aivan yhtä puoluetta sopuisasti. Minusta hallituksen pitää myöntää, että te olette tehneet oman arvovalintanne tässä asiassa.

Lopuksi, ed. Gustafsson, minusta on väärin muistella 60—70-luvun opintoja ja verrata lainan ottamista tänään ja silloin. Nyt on inflatio minimaalinen, reaalikorko on korkea, työllistyminen akateemistenkaan opintojen jälkeen ei ole itsensänselvyys, vaan lyhyet työsuhteet ovat todennäköisempiä. Minusta opiskelijat ovat viisaita ja rationaalisia, kun yrittävät välttää velan ottamista tässä tilanteessa.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kovin nöyryin mielin pyysin tämän vastauspuheenvuoron sen puheenvuoron jälkeen, minkä arvoisa puhemies käytti äsken. Mutta niinhän tietysti on, että vastauspuheenvuorot pyydetään siihen varsinaiseen puheenvuoroon, näin tulkitsein.

Minusta oli erittäin tärkeä ja hyvä asia se, että ed. Gustafsson kävi läpi pääpiirteittäin sen, mitä on tapahtunut, ja myös sen, minkä takia on tapahtunut.

Siinä olen ed. Aulan kanssa erittäin samaa mieltä, että säästämislle ei ole vaihtoehtoja. Mutta jos tähän yhteyteen rakennetaan jonkinlainen arvovalintanäytelmä, niin se on kyllä kauniilla sanoilla leikkimistä asiassa, johon asiaan se leikkiminen ei mitenkään kuulu. Nimittäin kun lähdemme siitä, että säästämislle ei ole vaihtoehtoa, siitä automaattisesti seuraa valintoja, jotka tässä yhteydessä ovat kovin mitättömiä ja kovin pieniä markkamääräisesti. Siitä huolimatta, että ne ovat aika pieniä markkamääräisesti, minusta on loukkaavaa, että keskustan piiristä tarjoillaan sellaista näköalaa, että täällä hallituksen puolella ikään kuin iloiten tehtäisiin näitä ratkaisuja. Kyllä tämä on raskassydämistä hommaa. Kyllä tämä on raakaa touhua, joka ei suinkaan tee ketään iloiseksi.

Sen verran vielä ed. Gustafssonin puheenvuoroon, että kun hän muisteli omia opiskeluaikojaan 60—70-lukujen vaihteessa, en ole ihan varma, että ne järjestelmät olisivat täysin mitättömän huonoja. Voisi olla, että voitaisiin katsella niistäkin mallia yhä vielä.

P u h e m i e s : Haluan vielä huomauttaa siitä, että toki on mahdollista myös, niin kuin luinkin teille tätä työjärjestyksen 36 §:ää, myös vastauspuheenvuoron johdosta vastauspuheenvuoro pyytää, mutta kohdistuen. Varmuuden vuoksi, ettei tule väärää käsitystä, sanon sen vielä.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula tulee juuri paikalle. Ehkä te, edustaja, jossain määrin ymmärsitte tai tulkitsitte puheenvuoroni väärin. Aina-kin halusin ojentaa maalaisliitto-keskustapuolelle yhteistyön käden. Siinä yhteydessä toin esille sen, että nyt teemme yhteistyötä kokoomuksen kanssa, joka näissä sivistysasioissa on tänä päivänä toinen, kuin kokoomus on ollut joskus aikaisemmin.

Mutta ed. Aula teki minusta erinomaisen hyviä ja tärkeitä kysymyksiä. Kyllä minun on vastattava sillä tavalla, että myös itse näen mieluummin sellaista säästö- ja leikkauspolitiikkaa, että vähävaraiset jätetään ulkopuolelle. (Ed. Pekkarisen välihuuto) — Tästä nyt oli yksi esimerkkitapaus tai harjoitus se, mitä sivistysvaliokunnassa tehtiin ja muutettiin hallituksen esitystä.

Olen sitä mieltä, että näillekin säästöille on vaihtoehtoja. Haluan olla sillä tavalla johdonmukainen, että itse olen vaalien alla ja vaalien jälkeenkin omassa ryhmässäni vaatinut esimerkiksi hyvin menestyvälle vientiteollisuudelle jonkin tyyppistä suhdannetalletusmaksua, jolla voitaisiin esimerkiksi nuorten työntekijöitten työhöntulokynnystä madaltaa, ehkä pitkäaikais-työttömien sosiaaliturvamaksuja ja tämän kaltaisia näkemyksiä. Ne nyt eivät ehkä ihan liity tähän opintotukiasiaan, mutta noin esimerkinomaisesti ed. Aulalle haluaisin vastata.

Vaikka myös korostan tässä lainajärjestelmän tervehdyttämistä, kuitenkin näen, että perusteiltaan opintotukijärjestelmä on oikea, kun se on opintorahapainotteinen ja sitä täydennetään opintolainalla ja edullisella korolla.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Gustafsson!

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevassa asiassa, erityisesti ed. Kekkonen, todellakin on kysymys arvovalinnasta. Aivan samalla tavalla kuin eilen oli kysymys lapsilisäjärjestelmän kohdalla, täsmälleen samalla tavalla arvovalinnasta on kysymys myös tästä asiasta täällä nyt päätettäessä.

Minun täytyy tunnustaa, että on vähän harmillista, että tässä asiassa joutuu kovistelevaan hallituspuolueiden niitä edustajia, jotka olette täällä paikalla. Minä nimittäin rohkenen uskoa, että monen teistä, juuri teistä hallituspuolueitten edustajista, on erityisen vaikea kajota tämän- tapaisiin asioihin, kuin tässä tapauksessa kajotaan. Meidän moittivat puheenvuoromme ovatkin enemmän kannustusta teille, kannustusta siihen, että jaksatte taistella omissa eduskuntaryhmissänne jatkossa. (Ed. Kekkonen välihuuto) — Juuri näin. Olen iloinen siitä, että ed. Kekkonenkin ottaa kannustuksen vastaan. — Kannustusta tulee siihen, että jaksatte jatkossa taistella tämän- tapaisia esityksiä vastaan, sillä, ed. Kekkonen, niin kauan kuin te ette onnistu tässä taistelussa, niin kauan te kannatte poliittisen vastuun aivan samalla tavalla kuin se sosialidemokraattinen edustaja, joka varsinaisesti onkin ollut ajamassa tätä asiaa, aivan samalla tavalla te kannatte poliittisen vastuun. Tämä teidän kannattaa muistaa. Olette politiikassa jo kokeneempi henkilö, mutta ehkä vielä tässä asiassa voisi olla jotain oppimista.

Ed. Gustafsson käytti rakentavia puheenvuoroja ainakin äänensävyllään, ja oli niissä sisällön-

kin osalta aineksia, joihin voi tällaisen laatumäärään kiinnittää. Aiemmassa vastauspuheenvuorossa kuitenkin hän toi esille ajatuksensa siitä, että juuri tämä leikkaus, mikä nyt tässä tehdään, on sukua kaikelle sille, mitä Ahonkin hallituksenkin aikana tehtiin. Ymmärsin ilmeisesti oikein ed. Gustafssonin sanoman näiltä osin. Mutta näin ei ole, ed. Gustafsson, asianlaita. (Ed. Gustafsson: Niin en myöskään sanonut!) — No, se on hyvä. Sitten pyydän anteeksi, jos ette tähän tapaan sanonut. Olin jotenkin aistivini vähintäänkin tällaisen hengen siitä. — Juuri tämäntapaasiin asioihin, ed. Gustafsson, Ahon hallitus ei kajonnut. Se leikkasi paljon. Sen oli pakko leikata, mutta tällaisista asioista se ei leikannut.

Te sanoitte ja väititte sanatarkasti, että edellisen hallitus rämetti opintotukijärjestelmää. (Ed. Gustafsson: Lainaosuuden!) — Järjestelmä on kokonaisuus, koska jos opiskelijan pussiin tulevaan suoraan opintorahaan tulee merkittävä lisäys, totta kai opiskelija silloin kestää hieman korkeamman korkorasitteen, jos aiemmin valtion subventioima laina muuttuikin markkinaehtoiseksi. Sen ed. Gustafsson tietää ilman muuta, että näin on asianlaita.

Uskon, että ed. Gustafsson tietää sen, mitä seuraavaksi sanon, mutta siltä varalta, että joku muu ei tietäisi, lausun vielä ääneen kuitenkin sen, miten opintotukimomentti on kehittynyt viimeisten vuosien aikana.

Vuonna 91 opintotukimomentti 29.39 sisälsi noin 1,9 miljardia markkaa valtion rahaa. Tämän vuoden budjetti 95 sisältää 3,75 miljardia markkaa valtion rahaa. Neljän vuoden aikana momentti on kaksinkertaistunut. Myönnän, että tärkeä selittäjä, ei olennaisin, mutta merkittävä selittäjä tässä on se, että volyymi, siis saajien määrä, on lisääntynyt, ei vain niin, että hallitus olisi laajentanut saajien määrää, vaan niin, että opiskelijoiden määrä on lisääntynyt. Mutta se selittää vain pienemmän osan sittenkin. Suurin osa selityksestä on se tason parannus, mikä tehtiin, ei välttämättä ja väistämättä, ja se täytyy tunnustaa, aukottomasti koko järjestelmään, mutta kuitenkin järjestelmään sen monilta keskeisiltä, sen monilta kipeimmiltä kohdiltaan ja osiltaan.

Nyt tähän linjaan, joka kaksinkertaisti opintotuen neljän vuoden aikana, tulee toden totta selvä muutos, arvovalintaperusteinen muutos: 400 miljoonaa markkaa tänä ja ensi vuonna yhteensä on merkittävä miinusmuutos äsken kerrottuun linjaan. (Ed. Gustafsson: Kertooko ed. Pekkarinen lapsilisäkehityksen myöskin?) — Se-

kin voidaan kertoa, mutta kerrottiin jo eilispäivänä, kuinka paljon lapsilisät ovat nousseet jne.

Seuraavaksi vielä ihan niistä perusteista, minä takia muutos nyt tarvitaan. Ei ed. Gustafsson puheenvuorossa moista väitettä esitetty, mutta ed. Ala-Harja totesi, että markkinavoimat vaativat, että leikkauksia tehdään. Ed. Ala-Harja, sen verran minäkin tunnen taloutta ja sen mekanismeja, että eivät markkinavoimat vaadi sitä, mistä julkisten menojen leikkaukset tarkkaan ottaen pitää tehdä. Sitä ne eivät vaadi. Sen ne vaativat, ja siinä olen teidän kanssanne samaa mieltä, siihen niillä on oma puhevalta, annoimme me sitä tai emme, että ylipäänsä julkisiin menoihin, valtion ja kuntien menoihin, pitää tietyn mittaisia leikkauksia saada. Siinä niillä sananvaltaa on, mutta ei siinä, pitääkö leikkaukset tehdä opintotuesta vai jostakin muualta. En käy niitä muita kohteita nyt esittelemään sen enempiä. Eilen puhuttiin niistä enemmän ja lähipäivinä puhutaan vielä lisää.

Ed. Räsänen puheenvuoron johdosta — en käy siihen enempiä — ymmärrän, että häneltä oli ilmiselvää lapsus se, kun hän antoi ymmärtää, että ne, jotka lapsilisäjärjestelmässä ovat leikkauksia vastustamassa, ovat jotenkin rehellisempiä, ja ne, jotka opintotukileikkauksia vastustavat, olisivat jotenkin vähemmän rehellisiä. Se oli eriskummallinen esitys, näkemys ja väite. Olisi tietysti toivottavaa, että edustaja, joka edustaa kristillistä liittoa, näiltä osin selventää ajatuksiinsa, tarkoittiko hän tätä vai kuulinko minä — ja huomasiin monien muidenkin kuulleen — asian tällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Näillä osin aika pitkällä kommenteilla halusin osallistua tähän keskusteluun osaan. Palaan vielä ryhmään, josta nyt on paikalla edustajia, eli vasemmistoliittoon vielä kertaalleen. Totta kai koko hallitus aina kantaa tällaisista asioista vastuun. Sehän on ilman muuta selvää. Kolmannen kerran ilmeisesti asiasta sen eri käsittelyvaiheissa keskusteltaessa haluan vielä muistuttaa sitä, että kuitenkin historiallinen linjanmuutos on vasemmistoliitolla, jonka ministerin istuessa ministerinä tämä asia vastuualueena muutettiin ensimmäisen kerran linjaa tässä kysymyksessä. Se on sellainen historiallinen ratkaisu, josta monet teitä tulevat muistuttamaan. Ihmettelisinpä, ellei suomalainen opiskelijanuorisoliike sitä tekisi seuraavan syksyn aikana. Niitä, jotka muistuttavat heille, ainakin riittää, jolleivät itse huomaasi, mutta niin valistuneita mokomat ovat, että huomaavat itsekin ja tulevat taatusti siitä pitämään ääntä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Pekkarinen totesi, opintotukivarat ovat nousseet aika reippaasti. Pienen leikkauksenkin jälkeen ne ovat vielä tänä vuonna huomattavasti viimevuotisia suuremmat. Minusta näinkin vaatimaton leikkaus osoittaa kuitenkin melko järkevää arvovalintaa. Siinä kohdassa tietenkin voisi myös kysyä, onko järkevää, että korkeakouluilta otetaan pois toimintarahoja enemmän, niin kuin on tehty viime hallituksen aikana, vai olisiko ollut järkevämpää, että korkeakoulujen toimintarahoja olisi leikattu hieman vähemmän ja opintotukea nostettu hieman vähemmän kuin on nostettu, jolloin opiskelijat olisivat saaneet parempaa koulutusta.

Joka tapauksessa minusta opiskelijoiden etujen mukaista on, että valtion velka saadaan vähitellen tasapainoon ja se suuri verokuorma, joka tämän velan maksuun liittyy, opiskelijoiden valmistuttua on pienempi ja he selviävät siitä helpommin. Myös korkotaso ilmeisesti putoaa, kun valtion velka nyt saadaan tasapainoon. Säästöjä täytyy melkein joka paikasta kaivaa, jotta jokin paikka ei menisi aivan kurjaksi, kun velkaa on tehty liikaa.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Pekkarinen jossakin määrin osoitti sanansa myös minulle, vahvistan hänen käsityksensä, jonka hän sanoi. Totta kai me kannamme poliittisen vastuun. Sehän on ihan selvä. Mutta kai tohtii sen verran asiaa laventaa, vaikka poliittinen vastuu on jakamaton, että kun hallituskombinaatio on niin monitahoinen ja monitasoinen kuin se nyt on, poliittisen vastuun kantamisessa on ehkä jonkinlaista vivahde-eroa verrattuna moneen aikaisempaan hallitukseen.

Minäkin vähän samalla tavoin kuin ed. Pekkarinen puutun siihen ed. Ala-Harjan lausumaan, että markkinavoimat vaatisivat opintotuesta jotakin. Minusta markkinavoimilla on kohtuuttoman suuri rooli suomalaisessa yhteiskunnassa, mutta ei se aivan näin suuri ole. Valinnat, jotka lähtevät säästämisen tarpeesta, aivan niin kuin ed. Tiuri sanoi, ovat hallituksen tekemiä ja siellä sisällä punnittuja ja siellä sisällä hyväksi havaittuja, mutta ehkä me kaikki emme pidä niitä tasapuolisesti hyvinä.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen ja nyt ed. Kekkonenkin panivat suuhuni sanat, että markkinavoimat sanovat, mistä leikkaukset

otetaan. En ole tällaista lausunut, mutta varmaan lausuman sisällä on se ajatus, joka on toteutunutkin, että Lipposen hallitusohjelmaan ja lisäbudjettiin sisältyvät säästöt ja leikkaukset ovat se viesti, joka on jo aiheuttanut korkojen alenemisen. En puhunut markkinavoimista enkä sanonut, että ne määräävät, mistä säästöt suoritetaan, mutta ajatus on, että ne suoritetaan tasapuolisesti. Siihen on hallitus pyrkinyt, ja olen sen kannalla.

Vielä virkistän ed. Pekkarisen muistia siitä, että Holkerin hallituksen aikana aloitettiin opintorahan korotus korkeakouluopiskelijoille. Silloin alkoi suunnanmuutos, ja viime eduskuntakauden aikana todella nostettiin niin korkeakoulu- kuin keskiasteen opiskelijoiden opintorahan osuutta verrattuna opintolainaan, joten tämä on se totuus, jonka itse muistan kahdeksan vuoden ajalta.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen totesi jo toistuvasti vasemmistoliiton roolin asiassa. Haluan myös toistuvasti viitata siihen, että ministeri Andersson teki tämän hallituskauden alussa toisen tyyppisen esityksen opintotuesta. Se ei mennyt hallituksen sisällä läpi. Se olisi ollut parempi, oikeudenmukaisempi. Edelleenkin sivistysvaliokunta on tehnyt selkeän parannusesityksen. Vuoden 96 budjettiin tehdään parempi vaihtoehto kuin tällä hetkellä on tulossa.

Arvoisa puhemies! Todella on syytä myös ed. Pekkarisen puheenvuoroon viitaten tähdentää sitä, että kuitenkin nämä ongelmat ratkeavat tässä valtakunnassa ainoastaan työttömyyden ongelman ratkaisun myötä. Se on ehdoton edellytys. Opiskelijoiden asema ratkaistaan ainoastaan sitä kautta.

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On tietysti mukavaa, että ed. Pekkarinen kantaa huolta siitä, miten vasemmistoliitto pystyy kantamaan poliittisen vastuun tästä asiasta ja koko hallitukseen osallistumisesta. Me kannamme sen molemmissa tapauksissa. Olemme mukana tässä hallituksessa sitä varten, että tämä maan talous tervehdytetään ja työttömyys puolitetaan. Se on myös arvovalintaa.

Edellinen hallitus alkutaipaleellaan ei tätä arvovalintaa tehnyt vaan suorastaan vähätteli työttömyyden kasvun merkitystä. Sen vuoksi maa on siinä tilassa, jossa se tänä päivänä on. Kun puhutaan markkinavoimista, ei ainakaan ed. Pekkarisen pitäisi vanhasta muistista niin kovin hyväksi

markkinavoimien asiantuntijaksi ilmoittautua, kun muistetaan, millä tavalla edellistä hallitusta markkinavoivat pompottelivat ja minkälaisiin paniikkiratkaisuihin se tämän maan talouden-hoidossa joutui toistuvasti menemään.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä luotan ihan varmasti siihen, että vasemmistoliitto kantaa itse poliittisen vastuunsa. En tarjoutunutkaan kantamaan vastuuta teidän puolestanne. Halusin muistuttaa vain siitä julkisesti, että te kannatte vastuun ja se vastuunkanto on historiallinen, koska ensimmäisen kerran — vielä ties kuinka monennen kerran sanottuna — teidän ministerinne toimiessa näistä asioista vastaavana ministerinä opintotukijärjestelmää lähdettiin viemään alaspäin; kukaan ennen ei ole ollut sitä tekemässä kuin ministeri Andersson. Ei sitä helpota se, ed. Tiisanen, oliko ministeri Andersson jossakin neuvotteluvaiheessa esittänyt sitä tai tätä. Lopputulos ratkaisee niin kuin 110 metrin aidoissa. Se ratkaisee. Se, miten on juostu, on toinen juttu.

Ed. Tiurin puheenvuoron johdosta, kun hän viittaa menneisiin aikoihin, miten viime vaalikaudella korkeakoulujen toimintamäärärahoja leikattiin: Se on ihan totta. Niitä jouduttiin leikkaamaan, mutta käsitykseni sittenkin on, että linjavalinta asiassa oli aika oikea. Korkeakouluihin kyettiin ottamaan, niin kuin asian lähetekeskustelussa todettiin, merkittävästi lisää uusia opiskelijoita, ja opetuksen laatu tuskin paljon heikkeni. Tuskin se paljon heikkeni, vaikka näin kävi. Laitehankinnoista jouduttiin tinkimään. Siinä tuli varmaan menetyksiä, muttei korvaamattomia siinäkään asiassa.

Mitä tulee vielä siihen, milloin opintotuen kohentaminen on aloitettu, hyvä on, sitä on kohennettu kaiken aikaa. Äsken totesin, että läpi koko sen olemassaolon historian sitä on aina parannettu. Ensimmäisen kerran nyt vasta sitä laskeetaan. Holkerinkin hallitus jonkin verran paransi sitä. Mutta oli merkittävä korotus, merkittävä muutos, merkittävässä olosuhteissa tapahtunut muutos, kun kaikesta muusta jouduttiin leikkaamaan edellisen hallituksen aikana ja kuitenkin tähän asiaan satsattiin. Se oli se arvovalinta, joka silloin asiassa tehtiin.

Mitä muuten talouden tilanteeseen tulee, sanon vain vielä ed. Uotilalle, että ed. Uotila tietää, uskon, että vaikkei hän eduskunnassa ollutkaan, hän seurasi ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Minä vielä muutamalla sanalla yritän myös käsitellä opintotukiuudistusta, vaikka tuntuu siltä, että ed. Pekkarinen melkein pajatson jo tyhjensikin. Joka tapauksessa koulutus on nähtävä ja on hyvin pitkälle nähtykin meidän yhteiskunnassamme investointina tulevaisuuteen. Kun mietitään tämän investoinnin laatua, on tässä investoinnissa niin kuin kaikissa muissakin lähdettävä siitä, että kysymys on arvovalinnasta, millä tavalla koulutusta arvostetaan ja arvotetaan yhteiskunnassa ja nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa.

Minä olen miettinyt meidän valiokunnassa käymäämme keskustelua ja sitä, että jospa tässä sittenkin on jokin syvempi juonne, johon ei ole vielä oikeastaan päästy sisälle. Jospa tämän uudistuksen kautta halutaan antaa sellaista signaalia, että opiskelu tulevaisuuden investointina ei ole kannattava. Ehkä tätä kautta halutaan lähteä purkamaan koulutussumaa, josta tänä päivänä puhutaan. Ehkä sitä kautta opiskelijamääriä pienennetään ja näin nuoria halutaan ohjata vaihtoehtoihin helpompiin ratkaisuihin, koska on selvää, että opiskeleminen tänä päivänä ei ole millään tavalla ollut taloudellisesti kannattavaa, koska — niin kuin moneen kertaan on tullut sanottua — jo perustyytömyysturvakin on huomattavasti parempi kuin opintoraha.

Näin ollen tällaiset kysymykset heräävät mieliin. Kun ajattelen, ketä nämä heikennykset erityisesti koskettavat, nämä koskettavat vanhempien luona asuvia opiskelijoita. Myös ehdotetaan, että opiskelien sisarusten huomioon ottamisesta vanhempien tulorajoissa luovuttaisiin eli sisaruksien kohdalla olisi myös heikennyksiä. Jossakin on ehkä vähän vanhoillinen ajatus siitä, että nyt, kun myös työväestön ja maalaisten lapset ovat päässeet koulutuksen alkuun ja mukaan korkeakoulutuksenkin piiriin paremmin ja yhdenvertainen koulutusjärjestelmä on luotu, jollain tavalla asteittain sitä haluttaisiin purkaa.

Nyt tulee vain eteen näin Lapin näkökulmasta ihan sekin ajatus, että puhutaan aina välillä Lapin yliopiston fuusioimisesta milloin Ouluun, milloin mihinkin, lähinnä näin. Ajattelen, että jospa tämä on yksi keino, jonka kautta ikään kuin antamalla nuorisolle mallia ja esimerkkiä, että koulutus ei ole tulevaisuuden investointi, opintotukileikkauksen kautta lähdettäisiin ohjaamaan tällaista yhteiskunnallista virtausta. Toivottavasti olen aivan väärässä ja täysin hakoiteillä, kun ajattelen näin, eikä todellakaan tällaisia tulevaisuuden linjauksia ja visioita ole tehty.

Arvoisa puhemies! Minunkin täytyy näin opintovelkaisena vasta valmistuneena ihmetellä niitä puheita, joita vaalien alla pidettiin. Kyllä-hän agnostikkokin, keskustalainen, joka ei aikaisemmin poliittisessa elämässä mukana ole ollut ja yritti sitten edellisen hallituksen opintotukilinjausta puolustaa, joutui siellä mopen osaan. Mennen tullen käveltiin yli ja sanottiin, kuinka huonon opintotukiratkaisun Ahon hallitus teki.

Toisaalta kun muistelen sitä aikaa, niin neljä vuotta sitten vielä olin yliopistossa ja opiskelijat olivat liikkeellä. He tulivat tänne myös osoittamaan mieltään sekä talon sisälle että ulos, ja yliopistolla oli kuhina käynnissä. Mutta en tiedä, onko yhteiskunta tässäkin muuttunut. Yksikään opiskelija ei kyllä, totuuden nimessä, ole ottanut yhteyttä minuun. Ainoastaan opiskelijajärjestöjen edustajat ovat täällä vierailleet kertomassa — en tiedä, viranko puolesta — että tämä uudistus on huono.

Kyllä tämä on sellainen asia, mikä mietityttää ja ihmetyttää, koska silloin kun tämä uudistus Ahon hallituksen aikana tehtiin, sitä vastaan hyökättiin lujasti, ja kaikkihan me tunnustamme, että käsittelyssä nyt oleva esitys on heikennys siihen uudistukseen nähden. Nyt kuitenkin ollaan melko lailla hiljaa. Ehkäpä tämän voi tulkita niin, että se vähäinenkin uskottavuus, mikä poliittisella päätöksenteolla on ollut, on menemässä. Opiskelijat kokevat, että sanovat he mitä tahansa, se ei tule kuulluksi ja huomioon otetuksi.

Iloitsin kuitenkin siitä, mitä kokoomuksen puoluekokouksessa viime viikonvaihteessa tapahtui juuri tämän kysymyksen kohdalla. Ehkä he olivat lukeneet ed. Aulan lakialoitetta, koska linjaukset olivat sen mukaisia. Ja mikä on vielä miellyttävää: Nyt meillä on mahdollisuus yhdesä, sekä hallituksella että oppositiolla, tehdä tästä kokoomuslaisestakin unelmasta totta. Ennen kaikkea, jos tämä linjaus, mikä puoluekokouksessa on tehty, todellakin velvoittaa ja ohjaa kokoomuksen koulutuspoliittista arvovalintaa, niin minä uskon, että silloin väliaikaisuuden kirjaaminen tähän lakiin olisi varmasti paikallaan. Se kertoisi siitä, että ainakin tulevaisuudessa on tarkoitus tehdä tästä unelmasta totta. Mutta se, että väliaikaisuuskin valiokuntakäsittelyssä ja äänestyksessä hylättiin, antaa kyllä jollakin tavalla ymmärtää, että on puhetta ja sanoja puheiden ja sanojen vuoksi eikä niin, että vastuullisesti myös kannettaisiin tästä asiasta huolta ja linjattaisiin tulevaisuutta.

Kokoannuimme aivan hiljattain eri puolueiden nuorisjärjestöjen nimissä. Meitä nuoria

kansanedustajia oli kutsuttu sinne, ja myös siellä linjaukset sekä sosialidemokraattien että kokoomuksen puolelta olivat yhteneväiset ed. Aulan esityksen kanssa, joten toivoisin, että väliaikaisuus ainakin nyt voitaisiin saada voimaan ja tällainen tulevaisuuden ja toivon näköala voitaisiin säilyttää tässä myös tulevaisuuteen viittaamassa.

Kun katsoo tätä 30 markan heikennystä, minun on totuuden nimissä kyllä sanottava, että eihän siitä maailma kaadu, mutta näistä muista heikennyksistä, mitä jo äsken esille nostin. On niin, että meidän on ylipäättään tässä yhteiskunnassa päästävä enemmän materiaalsen omistajuuden ajatuksesta henkisen omistajuuden suuntaan, ja sitä kautta korostuu opiskelun henkinen merkitys ja se, että siinä ollaan tekemisissä asioiden kanssa, jotka eivät välttämättä ole rahallisilla mittareilla mitattavissa. Kuitenkin tässä talossahan me lähdemme siitä, että huolehdimme niistä materiaalisista ja taloudellisista reunaehdoista, jotka mahdollistavat myös tätä kautta henkisen omistajuuden ja henkisen pääoman kartuttamisen.

Arvoisa puhemies! Haluaisin sen verran kyllä antaa tunnustusta ed. Gustafssonin suuntaan, että kun viimeisessä vaiheessa puhuttiin parannuksista, niin kyllä se ilmeinen parannus oli, vaikkakin laiha lohtu, mihin tänä päivänä tultiin. Sekin asia on todettava. Ei se ollut riittävä, mutta osoitti, että jotakin työväenliikkeen sivistysmieltoista on edelleen jäljellä. Jollakin tavalla se kertoo sosiaalisesta omastatunnosta, että se tältä osin vaivasi ja kolkutti. Mutta myös väliaikaisuus olisi voitu kyllä valiokunnassa hyväksyä. Uskon, että suuressa salissa voimme mennä siihen, että saamme sen vielä voimaan ja näin ollen tulevaisuuden ja toivon näköalan tähänkin kysymykseen.

Vielä leikkauksiin liittyen äsken vastauspuheenvuorossani lyhyesti yritin hahmotella, että meille kansanedustajille aina sanotaan, että tehkää hyviä ja vastuullisia päätöksiä. Minä hieman kavahdin sitä ajatusta, että leikkaaminen olisi aina vastuullisuutta ja ikään kuin tässäkin asiassa sivistyksen mitta. Tuli mieleen suomalaisesta kansanperinteestä sellainen hölmöläisten tarina, kun aikanaan ikkuna tehtiin. Kun yksi ikkuna oli tehty ja huomattiin, että siitä tulvi valoa sisälle, niin lopulta romutettiin koko kämpä. Muistatte varmaan tämän esimerkin. Sitä pelkään myös tässä, että jos leikkausta pidetään vastuullisuuden mittarina ja aina uudestaan ja uudestaan leikataan pala palalta, niin kohta on romutettu

koko järjestelmä. Uskon, että tämä ei varmasti siinä se ajatus ja idea ollut, vaan todellakin nykyisessä opintotukijärjestelmässä halutaan pysyä ja sen pohjalta myös edetä ja toivon mukaan sitä myös tulevaisuudessa kehitetään.

Arvoisa puhemies! Uskon edelleen koulutukseen tulevaisuuden investointina. Uskon vielä siihen, että suuressa salissa voimme päästä ainakin joiltakin osin tämän lakiesityksen kanssa vielä parempaan ratkaisuun. Näen, että lain väliaikaisuus olisi se minimitaloite, mihin meidän pitäisi päästä. Se antaisi tulevaisuuden ja toivon näköalan, sen mahdollisuuden, että kun taloudelliset suhdanteet paranevat ja kun ennen kaikkea tämän yhteiskunnan arvoilmapiiri muuttuu koulutus- ja opiskelijamyönteisemmäksi, niin silloin myös opintotukijärjestelmän kehittäminen ed. Aulan mallin mukaan ja tavallaan looginen jatko aikaisemmalle uudistukselle voitaisiin viedä loppuun. Tähän tavoitteeseen me tarvitsemme ei ainoastaan oppositiota vaan hallitusta ja koko eduskuntaa. Tämä on minun mielestäni sitä vastuullista yhteisvastuuhenkä, mitä kohti nyt näissäkin taloudellisissa raameissa voimme kulkea.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että Paavo Lipposen hallitusohjelmassa on huomioitu merkittävästi koulutukseen satsaus sekä korkeakoulujen kohdalla että myös ammatillisen opetuksen puolella.

Mitä tulee opintotukijärjestelmään, totean, että tämä hallitus ei kuitenkaan ole kokonaan romuttanut opintotukijärjestelmää, vaan tällä leikkauksella on voitu säilyttää opintotuki niin, että opiskelijoilla on vielä mahdollisuus saada opintotukea. Jokainen meistä tietää, että nämä säästöt ovat kipeitä ja ongelmallisia asioita, mutta olen jo useimmissa puheenvuoroissani todennut, että nämäkin säästöt tulevat koitumaan nuorten työttömien hyödyksi.

Mitä tulee vanhempien kotona asuvien opiskelijoiden aseman tarkistamiseen, niin tästähän on käyty eduskunnassa jo keskustelua. Toivoisin, että siihen voitaisiin saada myöhemmin vuosina korjausta. Toivoisin, että ensi vuonna tähän voitaisiin saada korjaus.

Ed. Takkula kiinnitti huomiota myös opintolainan korkoihin. Sanoisin vain, että markkina-korkoiset lainathan tulivat keskustapuolueen ollessa hallituksessa. Tulisi muistaa myös tämä asia. Tämä on todella ongelmallinen asia, että markkinakorkoisuus on haittana opiskelijoiden lainanhaussa.

Ed. Takkula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että opintolainapuoleen en hoksannut puuttua koko puheeni aikana.

Ed. Tiusanen: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat! Se lopputilanne, missä nyt olemme 110 metrin aitajuoksun jälkeen, johon ed. Pekkarinen viittasi, pohjautuu tietysti neljän vuoden elettyyn hallituspolitiikkaan, tähän jätettyöttömyyteen, missä valtakunta on, valtioneulouden romahdusmaiseen tilaan, jatkuvaan velkaantumiseen, joka siis jatkuu tänäänkin. Tässä tilanteessa on jouduttu puuttumaan niinkin epäsosiaalisiin säästökohteisiin kuin esimerkiksi opintotukeen.

Kuitenkaan ei ole aivan sama, millä tavalla 110 metriä juostaan. Siinä voi tulla diskatuksi, jos juoksee vaikka toisen juoksijan radalla. Eikä pidä istua myöskään toisten housuilla tuleen, niin kuin mielestäni ex-ministeri Pekkarinen puheenvuorossaan. Hän istui opiskelijoiden housuilla tuleen.

Tosiasiaa siis olemme, minkä kaikki tiedämme, hyvin hankalassa tilanteessa, etsimme yhteistä talkoohenkeä tämän valtakunnan talouden romahdusmaisen tilan parantamiseksi ja olemme löytämässä sitä. Juuri salista poistunut ed. Takkula mielestäni jälleen tänään — ei olekaan poistunut, anteeksi — kuten aikaisemminkin hyvin myönteisesti suhtautuu tähän asiaan. Meidän pitää peräänkuuluttaa yli oppositio — hallitusrajojen yhteistyötä ja sitä, ettemme todella, niin kuin ed. Takkulakin aikaisemmin on todennut, levitä tässä salissa tähän maahan depressiivisyyttä, pessimismia, luovuttamisen tunteita vaan sitä, että meillä on paljon yhteistä hyvää. Meidän pitää yhdessä käydä vaikeuksia vastaan.

Hyvät kollegat! Tuskin suurimmat vaikeudet ovat meidän maamme sisäisiä siinä, mikä koskee opiskelua, kulttuuria ja tiedettä. Meidän suurimmat vaikeutemme ehkä liittyvät kansainväliseen kilpailuun, asemaamme EU:ssa, asemaamme maailmassa ja maailman tiedekentässä. Nämä ovat niitä asioita, joihin tarvitsemme opiskelijoita, heille turvaton toimeentulo, mutta myös yk-

situumaisuutta tässä salissa ja valtakunnassa yleensä.

Ed. Aula viittasi puheenvuorossaan siihen, että opiskelijoita ei nyky maailmassa niinkään odota varma työpaikka kuin ehkä työttömyys ja lyhytaikaiset työpaikat. Näin ed. Aula vastauspuheenvuorossaan totesi. Tämä on aivan totta, ja jälleen me tulemme samaan asiaan: työllistämiseen, työhön, työllisyyteen. Se on jälleen kerran probleeman, asian, keskipiste, meidän toimintamme fokus, johon meidän pitäisi kaikin toimin yhdessä paneutua. Näin ollen myös opiskelijoiden asema, heidän tulevaisuuden visionsa, se mikä heitä odottaa, mikä on optimismin aste, mikä on pessimismin tai luovuttamisen valmiuden aste, heijastuu työllisyytilannetta vasten. Näin ollen tulemme jälleen siihen lopputoteamaan, että tämä hallitus, joka on leikannut, ikävälläkin tavalla leikannut, ja leikkaa ja tulee leikkaamaan, saa olemassaolonsa oikeutuksen ja näiden toimien pyhityksen siitä, jos työllisyys paranee ja työttömyys vähenee, koska se on myös kansantalouden ainut silta ja tie, mitä myöten tämän ryteikön läpi pystymme kulkemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovutuksesta Latvian tasavallalle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 41/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 46/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys eräiden rikoslain kokonaisuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyvien lakien muutoksiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 42/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

hallituksen esitykseen sisältyvien

1. lakiehdotuksen 14 luvun 7 § ja luvun otsikko, 17 luvun 4 § ja luvun otsikko, 47 luvun 1 § ja luvun otsikko, 48 luvun 1 § ja luvun otsikko sekä 49 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

2. lakiehdotuksen 5 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

3. lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

4. lakiehdotuksen 18 luvun 6 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

5. lakiehdotuksen 80 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

6. lakiehdotuksen 16 luvun 10 a § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

7. lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

8. lakiehdotuksen 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

9. lakiehdotuksen 47 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

10. lakiehdotuksen 42 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

11. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

12. lakiehdotuksen 4 ja 4 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

13. lakiehdotuksen 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

14. lakiehdotuksen 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

15. lakiehdotuksen 56 a ja 56 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

lakivaliokunnan mietinnössä ehdotetun

16. lakiehdotuksen 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 10/1995 vp

Lakivaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—7 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 9/1995 vp

Lakivaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Jos eduskunta huomissa äänestyksissä hyväksyy minun pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ään ehdot-

tamani muutokset, niin pitemmällä tähtäimellä Lipposen hallitus voi luopua kaikista inhottavista leikkauksistaan lapsilisiin, opintotukeen, yksityisteiden tukiin, pinta-alalisiin ja sairauspäivärahoihin. Jotta jännitys säilyisi sietämättömänä puheenvuoroni loppuun saakka, niin paljastan tämän villakoiran ytimen vasta sen lopussa.

Herra puhemies! Edellinen eduskunta korkeassa viisauudessaan salli poliisille tuomioistuinten päätöksellä mahdollisuuden käyttää eräiden törkeiden rikosten esitutkinnassa ns. telekuuntelua eli puhelinkuuntelua, pahamainisemmalta nimeltään salakuuntelua. Nämä rikosnimikkeet, joiden kohdalla se on mahdollista, ovat juuri pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä. Siinä ovat kysymyksessä maanpetokselliset rikokset, valtiopetokset, törkeää väkivaltaa käsittävät rikokset, huumoririkokset, tuhorikokset jne. Sinne on eksynyt myös yksi erikoinen harvinaisuus: törkeä kiskominen, joka on suomalaisessa oikeuskäytännössä yhtä harvinainen kuin valkoselkätikka jossakin erämaitemme kätöksessä. Hyvin harvoin törkeä kiskominen tulee kysymykseen. En tiedä lukumäärää, kuinka usein, mutta joka tapauksessa se on varsin ainutkertainen rikos.

Talousrikoksiin tämä pakkokeinolain muutos, joka merkittävällä tavalla paransi poliisin esitutkintamahdollisuuksia, ei puuttunut lainkaan. Kun kysytään syytä, miksi näin ei ole tapahtunut, niin edellisen eduskunnan aikana lakivaliokunnassa ei juuri tällaisia ehdotuksia tehtykään. Lain käsittely sellaisenaan oli jo varsin vaikea. Siinä pyrittiin synkronoimaan toisaalta poliisilain ja toisaalta pakkokeinolain erilaiset säännökset sekä perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan keskeiset näkemykset. Kaiken lisäksi lakivaliokunnassa oli viime eduskunnan aikana poliittisesti tietynlainen kauhun tasapaino opposition ja hallituksen välillä. Tätäkin lakia koskeneet eräät äänestykset ratkaistiin arvalla. Näin ollen ei ollut oikeastaan mahdollisuutta talousrikosten puolelta tuoda mitään sellaisia esityksiä, jotka mahdollisesti olisivat menneet läpi ja antaneet poliisille mahdollisuuden telekuunteluun myös tällä tärkeällä alueella. Tästä syystä näkisin, että kun hallitus ei sitä esittänyt, niin viime kaudella se ei ollut mahdollista myöskään valiokuntakäsittelyssä.

Telekuuntelulaki tuli voimaan 1.6., mutta kun myös viime kaudella käsitelty rikoslain kokonaisuudistuksen toinen vaihe tulee voimaan

1.9., niin tähän pakkokeinolakiin on täytynyt tehdä eräitä ns. teknisiä muutoksia, ja siitä johdettuna tämä laki on uudelleen täällä eduskunnassa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kahta lisäystä telekuuntelun piiriin. Toinen on maanpetoksellinen yhteydenpito tämän lain 2 §:n 1) kohdassa ja toinen, myöhemmin sanottu törkeä ympäristörikos. Nämä olivat hallituksen esityksessä. Näistä törkeä ympäristörikos täyttää kriteerit kaikilta osin telekuuntelun piiriin kuuluvaksi eikä sen hyväksymisessä lakivaliokunnassa ollut mitään ongelmaa.

Sen sijaan yllättävää kyllä, vaikka hallitus oli niin esittänyt, lakivaliokunta korkeassa viisaudessaan päätyi poistamaan maanpetoksellisen yhteydenpidon telekuuntelun piiristä. Tästä asiasta olen täsmälleen toista mieltä, kuten myös vastalauseessa mukana oleva kristillisen liiton ed. Ryhänen.

Maanpetoksellinen yhteydenpito on selkeästi ns. rikoksen valmistelu, joka suomalaisessa rikosoikeudessa on ani harvoin säädetty rangaistavaksi. Saattaa olla, minä en muista, kuin että murhapoltossa valmistelu on myös ollut rangaistavaa. Nythän senkin säännöksen kriteerit ovat muuttuneet. Osin tältä pohjalta ilmeisesti lakivaliokunnan enemmistö ja hallitusryhmät katsoivat, että tämä on niin matala-asteinen rikos, että tähän telekuuntelua ei voida soveltaa.

Mielestäni asia on päinvastoin. Maanpetos on hyvin hylättävä ja ankara rikos, joka loukkaa hyvin voimakkaasti maan valtiollista turvallisuutta. Juuri tällaisen rikoksen valmisteluun, siihen yhteydenpitoon, jossa agentit ovat yhteydessä toisiinsa, tapaavat, keskustelevat tulevista toimenpiteistä, millä maanpetos toteutetaan, juuri tähän vaiheeseen pitäisi poliisin ja nimenomaan suojelupoliisin pystyä tehokkaasti tutkinnallisesti iskemään estämällä tämä valmistelu ja maanpetoksellisen yhteydenpidon jatkon muodostuminen maanpetokseksi, jolloin yhteiskunnalle turmiollista seurausta ei voida enää estää. Tältä pohjalta oli varmasti hallituskin lähtenyt tätä lakiesitystä tehdessään.

Tämä olisi ehkä jäänyt hallituksen esityksen mukaisesti lakivaliokunnan mietintöön hyväksyttynä, mutta joku keksi pyytää paikalle asian tuntijaksi professori Scheininin, joka tietenkin vastusti tällaista. Onneksi häneltä ei pyydetty lausuntoa kuin vain tästä asiasta. Jos hän olisi päässyt lausumaan kaikista muistakin asioista, todennäköisesti koko pakkokeinolaki olisi kumottu lakivaliokunnassa tai ehdotettu sen ku-

moamista. Scheinin ei nimittäin hyväksy mitään poliisille tulevia tutkintamahdollisuuksia. Hän ei varmasti hyväksy yhtään ainoata rikosta telekuuntelun piiriin.

Joka tapauksessa en hyväksy, että yhteiskunnalle näin vaarallinen rikosentekomuoto kuin maanpetoksellinen yhteydenpito siirretään pois telekuuntelun piiristä. Näin ollen tämä on ensimmäinen tapaus, josta tulen huomissa yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään muutosehdotuksen siltä osin, että 2 §:n 1) kohta hyväksytään hallituksen esityksen mukaisesti.

Valiokunnassa tehtiin kaksi uutta ehdotusta sellaisten rikosten osalta, joita koskien telekuuntelu olisi mahdollista esitutkinnassa. Toinen oli törkeä kätkemisrikos. Sen ehdotuksen teki ed. Myllyniemi. Kun hän ei muistanut eilen itse sanoa täällä, että hän sen juuri teki, niin sanotaan se nyt sitten, että tulee oikealle omistajalle tämä ehdotuksen tekeminen. Törkeä kätkemisrikos kieltämättä oli edellisen eduskunnan aikana jäänyt tietyllä tavalla vahingossa pois. Lakiinhan tuli jatkettu kätkeminen, mutta törkeä kätkeminen koskee törkeätä tapausta, joka on yksittäinen tapaus eikä jatkettu rikos.

Syy, miksi se nyt tuli mukaan valiokunnan yksimielisellä päätöksellä, oli se, että tämän rikoksen alle kuuluu ns. rahanpesu, toisin sanoen huume- ym. rikollisuudesta saatujen varojen menneisyyden tietyn tapainen katkaiseminen ja rahojen kierrättäminen liike- ja pankkielämässä sillä tavalla, että niitä ei voida enää tunnistaa rikoksen kautta saaduiksi. Koska rahanpesu on kansainvälinen ongelma — tuskin se on kansallinen ongelma Suomessa vielä lainkaan — on aivan merkittävä asia, että tämä tulee mukaan. Rahanpesussa sellaisenaan ei ole mitään kansallisesti ja valtiontalouden kannalta negatiivisia seikkoja. Saattaa olla, että on parempikin, jos suomalaisen yhteiskuntaan tulee kymmeniä miljardeja dollareja huumerahaa pyörimään. Se saattaa hyvinkin elävöittää suomalaista talouselämää, mutta sitä ei kukaan tietysti toivo, koska se on rikollista rahaa, joka viipyy täällä hetken ja palaa sitten pestynä takaisin rikosentekijöille käytettäväksi. Tämä lisäys on ihan hyvä asia, ja valiokunta oli tässä yksimielinen.

Mutta lopuksi, herra puhemies, mennään neljänteen asiaan neljänteen tunnusmerkistöön, ja se on törkeä veropetos. Tätä koskien tein aikanaan perustellun ehdotuksen, että törkeä veropetos otetaan niiden rikosten piiriin, joissa puhelin-kuuntelua tuomioistuimen luvalla tarvittaessa voidaan soveltaa ja toteuttaa.

Meillä on puhuttu vuodesta toiseen niin vaali-ohjelmissa, hallitusohjelmissa kuin muissakin yhteyksissä taloudellisen rikollisuuden tuhoisasta merkityksestä suomalaiselle yhteiskunnalle. Muistelen, että näissä hallitusneuvotteluissa ja ainakin niitä edeltäneissä poliittisissa kädenväännöissä eräänä valtion tulojen lisäämisen muotona puhuttiin harmaasta taloudesta ja siitä taloudesta, joka rikollisen toiminnan kautta vie yhteiskunnalta ehkä kymmeniä miljardeja markkoja vuodessa. Tästä on puhuttu kymmenen vuotta niin poliittisessa päätöksenteossa, vaalipuheissa kuin täällä eduskunnassakin, mutta yhtään askelta ei ole tehty taloudellisen rikollisuuden murtamiseksi tässä yhteiskunnassa. Ainoastaan poliisin resursseja ja koulutusta on jossain määrin lisätty, mutta taloudellinen rikollisuus kulkee koko ajan edellä ja eteenpäin aiheuttaen suomalaiselle yhteiskunnalle vuosittain miljardien ja taas miljardien markkojen tappiot muun muassa saamatta jääneinä verotuloina, jotka menevät rikollisten taskuun, rikollisten jotka saavat kahdeksan kuukautta ehdollista, nauravat partaansa pitkän naurun ja elävät komeasti miljoonillaan, jotka ovat yhteiskunnalta saaneet kupattua.

Miksi sitten se, että kiinnitetään erityistä huomiota törkeän veropetoksen tutkintaan, on niin tarpeellista? Se on, herra puhemies, tarpeellista siitä syystä, että veropetos erällä tavalla pähkinänkuoressa kuuluu jokaiseen taloudellisen rikollisuuden muotoon sellaisena teon osana, jonka kautta juuri yhteiskunta kärsii tappioita. On sellaisiakin rikoksia, joissa törkeä veropetos ei lainkaan tule esille, avustuspetokset muun muassa, mutta ylipäänsä on lähdeittä siitä, että törkeä veropetos talousrikoksessa on se toteuttamisen muoto, joka aiheuttaa yhteiskunnalle tappioita. Jos taloudelliseen rikokseen ei liity veropetosta, törkeätä veropetosta, yhteiskunta ei yleensä kärsi siitä mitään, vaan kärsimykset ovat jossain muualla. Tietysti sekä on vahingollista ja valitettavaa.

Näin ollen jos törkeän veropetoksen tutkintaan kiinnitetään erityistä huomiota, sillä on suuri merkitys taloudellisen rikoksen tutkinnassa. Olen sanonut omalta näkemyspohjaltaani sen, että taloudellisen rikollisuuden tutkinnassa pitäisi kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin: taloudellisten resurssien lisääminen ja tutkijoiden kouluttaminen, lainsäädäntö, joka kuuluu kaupparekisteri- ja osakeyhtiölain piiriin ja jonka kautta tehdään mahdottomaksi perustaa sellaiset yritysyryppäät, joiden pelkkänä tarkoituksena

on rikollisen toiminnan toteuttaminen, voiton maksimoiminen, vastuusuhteiden hämärtäminen ja rikoksen kautta saadun hyödyn poisvieminen sillä tavalla, että yhteiskunta ei koskaan siihen pääse kiinni.

Törkeässä veropetoksessa, jos poliisilla on tarvittaessa, silloin kun on törkeästä veropetoksesta kysymys, tuomioistuimen luvalla mahdollisuus telekuunteluun, sen kautta on mahdollisuus päästä kätettyihin kirjanpitoihin, selvittää muuten rikollista toimintaa, ja mikä tärkeintä, pystyä seuraamaan yhteiskunnalta rikoksen kautta viedyn hyödyn jälkiä sillä tavalla, että tämä yhteiskunnalta törkeällä veropetoksella viety raha pystytään jäljittämään ja saamaan takaisin.

Jos se kahdeksan kuukautta ehdollista saanut rosvo tietää, että ei saa 20:tä miljoonaansa, oli se sitten joku Uotin veljeksistä tai ei, en minä sano, ovatko Uotin veljekset tehneet edes rikoksia, se nauru on huomattavasti happamampi, kun rikollinen tietää, että hänen 20 miljoonaansa on löydetty ja tilitetty Viinasen putiikkiin.

Tämä ei ole minun keksintöäni, vaan yleisesti yhteiskunnallisessa elämässä ja politiikassa on puhuttu siitä, että jos me saamme taloudellisen rikollisuuden kuriin, saamme yhteiskunnalle ne varat, jotka sille harmaasta ja rikollisesta taloudesta kuuluvat, silloin meillä on myöskin varaa yhteiskunnallisiin toimintoihin ja rahaa myöskin ehkä — tähän on hiukan huumoria — opintotukiin, lapsilisiin jne. Rosvot eivät pistä näitä rahoja taskuunsa, kun me iskemme niitä lujasti vastaan. (Ed. Kankaanniemi: Paljonko niitä rahoja on?) — Sitä ei tiedä, ed. Kankaanniemi, kukaan. Puhutaan harmaassa taloudessa 20—25 miljardista vuodessa, mutta se ei ole kaikki rikollista toimintaa sellaisenaan, ei ainakaan törkeitä veropetoksia, vaan siellä on sitä pikku näpertelyä paljon. Mutta on olemassa — väitän — vuosittain miljardikaupalla sellaista rahaa, joka on rikoksen kautta vietyä ja jota voitaisiin seurata, kun poliisille annetaan riittävät ja tarpeelliset mahdollisuudet tutkintaan.

Tässä mielessä, jotta tämä eduskunta tekisi joskus jotakin muutakin kuin puhuisi vaalipuheissa, hallitusohjelmissa ja muuten, mennään nyt kerrankin sinne taloudellisen rikollisuuden peruslähteille, annetaan poliisille mahdollisuus toteuttaa tuomioistuimen valvonnassa telekuuntelua myöskin törkeässä veropetoksessa, joka on tässä luettelossa ainoa talousrikoksiin liittyvä kohta, törkeä rikos, niin kuin nimikin sanoo.

Tästä syystä, herra puhemies, tulen lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että pykälä käsitellään kohdittain. Sen 1) kohdassa tulen esittämään, että hallituksen alkuperäisessä esityksessä ollut maanpetoksellinen yhteydenpito säilytetään telekuuntelun piirissä. Edelleen 5) kohtaan ehdotan lisättäväksi sanat "törkeästä veropetoksesta", mikä tarkoittaa sitä, että poliisille ensimmäisen kerran annetaan mahdollisuus puuttua raakaan, törkeään ja yhteiskuntaa taloudellisesti vahingoittavaan rikollisuuteen niillä aseilla, joihin nyt ollaan niin Suomessa kuin kansainvälisestikin menemässä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Aittoniemen puhetta mielenkiinnolla tälläkin kertaa. Tässä hän on kaksi asiaa nyt vastakkain. On puhelinsalaisuus tai telesalaisuus, joka on sinällään aika tärkeä asia, jonka kanssa ei pidä lähteä liian kevytmielisesti muutoksiin. Toisaalta on sitten todellakin talousrikollisuus, jonka torjuntaan tarvitaan uusia välineitä.

Kiinnitän huomiota siihen, että valiokunnassa on jäänyt ongelmaksi se, että ei pystytty määrittelemään, mikä on törkeä veropetos. Voi olla niin, että tavallista yrittäjää voidaan epäillä törkeästä veropetoksesta. Jos me lähdemme talouselämässä kovin laajalti puhelinsalaisuutta rikkomaan, mitä kaikkea siitä seuraa? Sen takia olisinkin tiedustellut ed. Aittoniemeltä: Mitä ymmärrätte törkeällä veropetoksella? Pystytäänkö se määrittelemään sillä tavalla, että se talouselämässä ja yhteiskunnassa toimii niin, että telesalaisuutta ei kohtuuttomasti vaaranneta? Mikäli asia on näin, minäkin voin tätä esitystä kannattaa, joka valiokunnassa on jäänyt aika pieneen vähemmistöön.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin suurella kiinnostuksella ed. Aittoniemen puheenvuoroa. Se sisälsi paljon kokemusta ja kokemuksen sanelemaa asiantietoa. Olen täysin samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että talousrikoksia vastaan täytyy saada tiukemmat ja paremmat aseet, kuin tähän mennessä on ollut.

Muistelen, että nimenomaan viime kaudella olin sanelemaan hallintovaliokunnassa tahi perustuslakivaliokunnassa juuri sitä, että telekuunteluun tulisi kytkeä taloudelliset rikokset muodossa tai toisessa, ja valiokunnan enemmistö oli taistelun tärkeydestä samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi, mutta totesi, että kysymyksessä oleva

lakiesitys on tekninen päivittäminen eli saadaan harmoniin tämä pakkokeinolaki sekä rikoslain kokonaisuudistuksen viimeisin vaihe.

Totean, että valiokunta pani mietintönsä loppuun erittäin tiukan ponnen, jossa se edellyttää, että kun saadaan vähitellen kokemuksia telekuuntelun merkityksestä, rinnan tämän kanssa "käynnistetään välittömästi lainvalmistelu, jolla törkeät talousrikokset asianmukaisesti määriteltävinä saadaan telekuuntelusäännösten piiriin". Oletan, että viisas hallitus hoitaa asian niin, että jo syyskaudella, viimeistään loppuvuoteen mennessä, tällaiset esitykset tulevat täydellisempinä kuin pelkästään heittämillä yksi talousrikoslaji tähän asianippuun.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilälle totean, että rikoslaista on löydettävissä tämä määritelmä; se käsittää suuria taloudellisia arvoja ja tekotavataan muuten törkeitä rikoksia. Nyt on otettava huomioon, ed. Ala-Nissilä, että 5 a luvun 2 §:ssä on useita arvoperusteisia sanontoja, joissa puhutaan "törkeä se ja se rikos". Kaikki nämä tuomioistuimien joutuu aikaan arvottamaan, kun poliisi pyytää, esittäen hallussaan olevat faktat, telekuuntelua, siis puhelinkuuntelua. Ei sekoita tätä asiaa. Puhutaan vain puhelinkuuntelusta, ja tuomioistuin antaa päätöksensä katsoen, vastaa-ko aineisto tämän lain sisältöä.

Tässä ei ole mitään ongelmaa taikka sitten ongelma on lähes kaikkien näiden muidenkin rikosten osalta, jotka siellä nyt ovat, muun muassa törkeä ympäristörikos. Mikä on törkeä, ed. Ala-Nissilä?

Mitä tulee ed. Vähänäkin näkemykseen, tiedän sen varsin hyvin; meillä on kuitenkin hyvä yhteistyö perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan, lakivaliokunnan kesken viime kerralla. Ei minulla ole ed. Vähänäkistä suinkaan mitään sellaista osoitettavaa, että hän ei suhtautuisi näihin asioihin positiivisesti.

Mutta me tiedämme varsin hyvin, että vaikka jälleen mietinnössä on lausuma vuodesta toiseen, sitten vaaliohjelmassa lausuma, hallitusohjelmassa lausuma, koskaan ei tehdä sitä ratkaisevaa askelta, jotta astuttaisiin talousrikollisuuden puolelle. 5 a luvun 2 §:ssä ei ole yhtään aintakaan taloudelliseen rikollisuuteen liittyvää kohtaa. Nyt minä olen pyrkinyt etsimään sen pähkinänkuoren, missä on yksi keskeinen yhteiskunnallisten fiskaalisten intressien kannalta: törkeä veropetos. Sen arvioi tuomioistuin, onko siitä kyse ja onko aihetta antaa kuuntelulupaa vai ei.

Kyllä minä tiedän, ettei se täällä läpi mene, mutten minä voi poliisimiehenä tätä asiaa jättää sikseen täällä. Äänestetään napsautetaan, ja sitten sen näkee taas, ja sitten taas odotellaan viisi vuotta.

Ed. Pesälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a r p i o : Herra puhemies! Hallituksen esitys pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n muuttamisesta siis tarkoittaa rikoksia, joiden tutkinnassa poliisi voi saada luvan harjoittaa telekuuntelua. Tarkastelun kohteena alun perin olivat nimenomaan rikosnimikkeiden muutokset, niin kuin ed. Vähänäkki äsken totesi. Kun elämme oikeusvaltiossa, telekuunteluun vaaditaan, niin kuin tiedämme, tuomioistuimen lupa, mikä voi olla enintään yhden kuukauden kestävä. Vaadittavat kytkennät telekuunteluun suorittaa telelaitos eikä siis poliisi.

Lakivaliokunta käsitteli asiaa perusteellisesti useaan otteeseen, kuuli lukuisia asiantuntijoita ja päätti yksimielisesti lisätä lakiin nimikkeen törkeä kätkemisrikos, joka siis sisältää kaksi rikoksen tekemuotoa: törkeä ja ammattimainen. Kätkemisrikoksekthan sisältävät nimenomaan tyyppillisiä talousrikollisuuteen liittyviä asioita, kuten rahanpesua.

Sen sijaan 1) kohdassa ollut maininta maanpetoksellisesta yhteydenpidosta ehdotetaan nyt poistettavaksi laista. Sehän oli jo esityksen valmisteluvaiheessa nähty rajatapaukseksi, joten sen rangaistusasteikon alaisuus sekä valmistelurikostyyppinen luonne eivät puolla sen ottamista mukaan lakiin.

Valiokunta ei vielä tässä vaiheessa esitä törkeitä talousrikoksia, kuten törkeätä veropetosta, otettavaksi mukaan lakiin. Olemme varmasti kaikki, ed. Aittoniemi, yksimielisiä siitä, että kaikki mahdolliset keinot on käytettävä taloudellisen rikollisuuden torjuntaan. Kuullut asiantuntijat olivat kuitenkin yksimielisesti tällä kertaa käsittelyssä sitä mieltä, että rikoslajit on lueteltava tyhjentävästi eikä teon törkeyttä ole tähän mennessä selvitetty vielä riittävän tarkasti. Selvää on mielestäni, että telekuuntelun mahdollisuudet myös tältä osin eli törkeän veropetoksen osalta on selvitettävä kiireellisesti ja tehtävä lakiin tämän jälkeen tarvittavat muutokset hyvinkin nopeasti.

Uskon, ed. Aittoniemi, että näin tulee myös käymään. Valiokunnassahan keskustelu oli täy-

sin yksimielinen siitä, että tämä on selvitettävä asiantuntijoiden avulla, enkä nyt uutena kansanedustajan voi uskoa, että sitä pyritään millään tavoin vesittämään tai pitkittämään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Hallituksen esitys laiksi maatalouden intervention rahastosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 37/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain 20 luvun 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 45/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 20 luvun 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**9) Hallituksen esitys laeiksi joukkoliikenteen tar-
kastusmaksusta annetun lain sekä valtion rataver-
kosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä an-
netun lain 10 §:n muuttamisesta**

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 49/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 6 ja 14 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 24/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Alala-Nissilä: Herra puhemies! Lakiesitykseen sisältyy keskustan vastalause, jossa ehdotetaan lain hylkäämistä. Haluan kuitenkin tässä yhteydessä eduskunnan pöytäkirjaan omalla mielipiteelläni todeta sen, että tähän liittyy kansalliseen integraatoratkaisuun ja siinä mielessä romuttaa siinä yhteydessä sovitun kansallisen maatalouden tukiratkaisun. Sitä voidaan perustellusti pitää petoksena poliittisessa mielessä.

Toinen erittäin vakava asia, mikä tähän liittyy

Etelä-Suomen näkökulmasta, on se, että tämä vaarantaa 141 artiklan soveltamisen, jossa on kysymys jäljelle jäävistä vakavista vaikeuksista ja siitä tukijärjestelmästä, joka tänne Etelä-Suomeen pitäisi saada pohjoista tukea korvaamaan. Se on suomalaiselle elintarviketaloudelle Etelä-Suomessa kohtalonkysymys. Sitä ei olisi missään tapauksessa saanut vaarantaa.

Herra puhemies! Tämän halusin todeta tässä yhteydessä eduskunnan pöytäkirjaan.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Saman tyyppisiin perustein kuin ed. Alala-Nissilä myös henkilökohtaisesti pidän lakiesitystä arveluttavana siksi, että tällä vuosi sitten tehty keskeistä sopimusta, joka oli EU-kansanäänestyksessäkin mukana ja osana, murennetaan. Jos tällä tavalla lähdetään etenemään, niin me emme tiedä, onko enää joulun aikaan edes tänä vuonna paljonkaan jäljellä siitä paketista, joka on silloin kuitenkin tehty ja jolle on saatu myös Brysselin hyväksyntä. Tällainen menettely on mielestäni tuomittavaa.

Muutos ei liene sikäli ongelmallinen, etteikö voitaisi menetellä, niin kuin on tähän asti kansalle ja viljelijäväestölle luvattu, mutta tämä antaa mahdollisuuden siitä poiketa. Uskon, että hallituksella on nimenomaan tarkoitus siitä poiketa ja näin repiä auki kansallinen tukipaketti. Tämä luo sellaista epävarmuutta viljelijäväestön keskuuteen, joka ei ole ollenkaan toivottavaa tänä hetkenä ja nyt lähiaikoina, kun muutoinkin monenlaiset vaikeudet tuottajahintojen rajujen pudotusten ja EU:n meille täysin sopimattoman maatalouspolitiikan takia ovat painamassa päälle. Siksi yhdyn siihen, että lakiesitys on syytä hylätä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 ja 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi maitohygienialain 23 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 25/1995 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 2/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys oppilaan erottamista oppilaitoksesta ja koulunkäynnistä pidättämistä koskevien muutoksenhakusäännösten muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 23/1995 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Vaikka meitä on näin vähän salissa ja kello on jo aika paljon ja vaikka hallituksen esitys on kyetty yksimielisesti hyväksymään sivistysvaliokunnassa, halusin käyttää asiasta puheenvuoron, koska minusta kyse on hyvin periaatteellisesta asiasta.

Pääasia laissa on oppilaan erottamista koskevan päätöksen muutoksenhaku lääninhallituksen tai opetushallituksen sijasta lääninoikeudelta. Muutos johtuu siitä, että myös Suomea sitoo ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus eli Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka mukaan jokaisella on oltava oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa, riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyyttestä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisia oppilaiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia päätöksiä, jotka oppilailla tulisi olla oikeus saatua tuomioistuimen käsiteltäviksi, voidaan kat-

soa olevan oppilaiden erottamista ja koulunkäynnistä pidättämistä koskevat päätökset. Niistä tulisi oppilaan tai hänen huoltajansa voida valittaa riippumattomaan ja puolueettomaan tuomioistuimeen. Sen sijaan erottamista lievemät kurinpitokeinot, kuten luokasta poistaminen tai jälki-istunnon, varoituksen tai muistutuksen antaminen, ovat sellaisia vähäisiksi katsottavia hallintopäätöksiä, joita Euroopan ihmisoikeussopimuksen velvoitteiden ei voida katsoa koskevan.

Valiokunnan kannanotoissa kiinnitetään huomiota siihen, että mikäli oppilaan kohdalla joudutaan menemään valitusasianä lääninoikeuteen asti, on kysymys jo äärimmäisestä toimenpiteestä. Koulun tasolla tulee jo sitä ennen tehdä kaikki mahdollinen tilanteen laukaisemiseksi.

Koulun oppilashuollon toimivuus on yksi oleellisen tärkeä tekijä ongelmatilanteiden purkamisessa. Käytännön ongelmana on usein oppilaiden siirron hankaluus silloin, kun vaikeuksia esiintyy. On erittäin vaikeata saada oppilasta nopeasti siirretyksi hänelle sillä hetkellä tarpeelliseen erityisopetukseen, ja kun tilanne on rauhoittunut, taas takaisin yleisopetuksen piiriin.

Opettajat kokevat myös usein henkilökohtaiseksi tappiokseen, elleivät tule toimeen jonkun oppilaan kanssa. Tässä suhteessa on käytännön kouluelämässä vielä niin asennetasolla kuin lainsäädännön joustavuudessa paljon tehtävää. Toivonkin, että hallituksen taholla kiinnitetään asiaan erittäin voimakasta huomiota. Käytännön kouluelämässä nimittäin tulisi olla mahdollista oppilaiden lyhytaikainen siirto erityisopetukseen ja takaisin ilman mieletöntä byrokratiaa. Täten moni ongelma tulisi ratkaistuksi, ennen kuin tilanne on täysin lukossa.

Kunnat ovat säästäneet opetustoimen menoissaan muun muassa vähentämällä ala-asteen tukiopetusta ja erityisopetusta. Samoin on kouluterveydenhuollon, lastensuojelun sekä perheneuvoloiden resursseja pienennetty. Säästöt ovat erittäin lyhytnäköisiä, sillä mitä varhaisemmassa vaiheessa niin oppilas, perhe kuin opettajakin saavat apua ongelmien ilmetessä, sitä paremmin asiat saadaan pois päiväjärjestyksestä eikä tilanne pääse pahenemaan ja kärjistyään niin, että joudutaan jopa valitusasteelle asti.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä toivottiin, että lääninoikeudessa olisi asiantuntijajäsen, kun käsitellään oppilaan erottamista ja koulunkäynnistä pidättämistä koskevia asioita. Epäilyä herätti nimittäin se, onko lääninoikeudessa tarpeeksi asiantuntemusta las-

ten asioista. Kysymystä miettiessämme valio-kunta päätyi siihen, että se edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että selvitetään, onko tarkoi-tuksenmukaista ulottaa lääninoikeuslain 11 §:ssä tarkoitettu asiantuntijajärjestelmä oppilaan erottamista ja koulunkäynnistä pidättämistä koskeviin asioihin lääninoikeuksissa. Lääninoi-keuslain 11 §:än tarkoittamaa asiantuntijajärjes-telmää käytetään jo mielenterveysongelmien sekä lastensuojelutoimenpiteiden kohdalla.

Valitettavasti emme päässeet tällä aikataulul-la selvyyteen siitä, miten asiantuntijajärjestelmän soveltaminen nimenomaan oppilaan erottamista koskevassa tilanteessa olisi järjestettävissä. Tästä johtuen toivomme hallituksen selvittävän sen ja tuovan lakiesityksen, jos se on mahdollista to-teuttaa.

Arvoisa puhemies! Olen saanut Helsingin met-allityöläisten sos.dem. yhdistykseltä kannan-oton, jossa he puuttuvat kasvatukseen ja koulu-tukseen hyvinvoinnin turvana. Heidän kirjees-sään on erittäin tärkeitä huomioita tämän päivän yhteiskunnan muutoksista, jotka liittyvät minus-ta oleellisesti myös tähän lakiin. He ovat huoles-tuneita siitä, että kun perus- ja ammatilliseen koulutukseen käytettäviä resursseja on vähen-netty huolestuttavassa määrin, yhtenä seurauk-sena on ollut opetusryhmien kasvu ja opettajien väsyminen. Samaan aikaan asiantuntijat kuiten-kin keskustelevat koulutuksen laadusta ja kyvys-tä vastata elinkeinoelämän muutoksista johtu-viin haasteisiin. Näin ollen resurssien suuntaami-nen ja oppimis- ja osaamistarpeet tuntuvat ole-van jonkin näköisessä ristiriidassa keskenään.

Helsingin metallityöläisten sos.dem. yhdistys puuttuu koulun ongelmiin nimenomaan kiusaa-misen, epäsosiaalisen käytöksen ja välinpitämät-tömyyden osuudelta, jotka heidän mielestään ovat seurausta huoltajien kokemasta taloudelli-sesta hädästä, kotikasvatuksesta sekä yleisestä yhteiskunnallisesta ilmapiiristä, ja yhdistys vaatii nostamaan todellisia syitä julkiseen keskuste-luun. Julkinen keskustelu koulutukseen ja kasva-tukseen liittyvistä asioista on ollut liian vähäistä. Sen korostaminen on tarpeellista, varsinkin nyt, kun Nummisen komitean koulumaailman uudis-tamista koskevat asiat ovat jatkokäsittelyssä.

Pidän välttämättömänä keskustelua kasva-tuksen ja koulutuksen välisistä suhteista, koti-kasvatuksen etiikasta, vastuista ja arvoista. Näi-den arvojen varaan rakentuu muukin yhteiskun-nallinen ilmapiiri. Koska koulu, sen antama ope-tus ja kasvatusta on erittäin oleellinen osa yhteis-kuntaa, yleinen yhteiskunnallinen ilmapiiri hei-

jastaa myös vaatimuksia ja antaa ohjeitakin kou-lumaailman arvoissa. Näissä asioissa opettajien ja vanhempien yhdensuuntainen näkemys auttaa myös monen konfliktitilanteen laukaisemisessa ja osaltaan jopa estää niiden syntymistä.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee lakiehdotuk-seen, kannatan sen hyväksymistä niillä painotuk-silla, mitä sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 osoittaa.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojala kiinnitti aivan oikeisiin asioihin huo-miota ja erikoisesti siihen, että nyt tarvitaan jul-kista keskustelua, koska oppilaiden häiriökäyt-täytyminen on lisääntynyt kouluissa. Monet asiantuntijat ovat myöskin tuoneet esiin sellaisen seikan, että enemmän tarvittaisiin näitten lasten lastenpsykiatrista tutkimista, koska monesti ta-kana voi olla sellainen asia tai sairaus, joka voi-daan hoitaa; yksin oppilaan siirtäminen luokasta toiseen ei asiaa ratkaise. Julkinen keskustelu täs-sä onkin aivan paikallaan.

Mitä tulee lääninoikeuden pätevyyyteen päät-tää näiden lasten erottamisesta, se rinnastettiin valiokunnassa mielenterveyssyihin taikka lasten huostaanottoon, jotka ovat vapaudenriistoja, paljonkin järeämpiä asioita kuin erottaminen määräajaksi. Itse en ollut kovin vahvasti tämän asiantuntijajäsenen kannalla vaan olin sitä miel-tä, että voitaisiin käyttää asiantuntija-apua jo siinä vaiheessa, kun lasta tutkitaan koulussa, jos-sa tutkiminen tapahtuu hyvin laaja-alaisesti. Kun on valitusvaihe, nämä asiat on silloin jo tutkittu ja tiedossa.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on sellainen, mihin myös oppo-sitiosta käsin voi yhtyä. Me tarvitsemme vahvaa arvokeskustelua kasvatuksen arvoista ja tulevai-suuden linjauksista. Meillä on ehkä liikaakin epäilty sitä, että tässä yhteiskunnassa ja koulu-järjestelmässä lapsia holhotaan. Monista sellai-sista asioista, mitkä itse asiassa kuuluvat kasva-tuksen piiriin, on alettu puhua, että ne ovat vain väärää paapomista ja holhousta. Ei tarvita hol-housta vaan tarvitaan selkeitä arvoja, selkeitä ihanteita, sellaisia toimintamalleja, joita lapset ja nuoret voisivat tässä maassa ja tämän maan kou-lulaitoksessa saada evääkseen ehyeen ja turvat-tuun elämään. Silloin kun näitä ehyen ja turvatun

elämän ituja löytyy, on selvää, että myös tällaisiin toimenpiteisiin kuin erottamisiin ja koulunkäynnistä pidättämissiin ei tarvitse mennä.

Siinä mielessä haluan yhtyä edellä puhuneisiin ed. A. Ojalaan ja ed. Ala-Harjaan, että julkista keskustelua olisi hyvä virittää tämänkin salin ulkopuolella tämän maan ja koululaitoksen henkisestä tilasta sekä niistä arvoista ja ihanteista, mihin peruskoululaitoksessa myös tulisi lapsia ja nuoria ohjata. Tämä hallituksen esitys, niin kuin sanoin, arvoisa puhemies, on tältä osin kannatettava.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

hallituksen esitykseen sisältyvien

1. lakiehdotuksen 42 ja 74 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

2. lakiehdotuksen 47 ja 48 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

3. lakiehdotuksen 29 ja 30 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

4. lakiehdotuksen 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

5. lakiehdotuksen 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

6. lakiehdotuksen 11 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

7. lakiehdotuksen 11 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

8. lakiehdotuksen 6 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

9. lakiehdotuksen 5 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

10. lakiehdotuksen 7 ja 10 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

sivistysvaliokunnan mietinnössä ehdotetun

11. lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laeiksi peruskoululain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 35/1995 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö 4/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4.

Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Korteniemi: Arvoisa herra puhemies! Käytin jo tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä puheenvuoron, jossa esitin syyt, miksi valiokunnassa en voinut hyväksyä hallituksen esitystä sellaisenaan. Siksi tyydyn nyt kertaamaan vain pääasiat.

Vaikka tämä uudistus sinänsä on perusteltu, koska se yksinkertaistaa ja selkeyttää aikaisempaa valtionosuusjärjestelmää, se ei ole ongelmaton. Tämän on osoittanut koelaskelma, joka ehdotuksen pohjalta on tehty. Valtion ja kuntien kustannusjakoa tällä uudistuksella ei muuteta, mutta yksittäisten kuntien saamat valtionosuudet muuttuvat. Toiset kunnat menettävät ja toiset saavat vastaavasti lisää. Enimmäkseen muutokset ovat tosin vain muutaman prosentin luokkaa suuntaan tai toiseen.

Koelaskelman mukaan kuitenkin eräiden kuntien valtionosuudet muuttuvat todella paljon. Suurin menetys yksittäisen kunnan kohdalla nykyiseen valtionosuuteen verrattuna olisi 52 prosenttia, ja markkamääräisesti suurin menetys olisi yksittäisellä kunnalla noin 4,5 miljoonaa markkaa. Kun laskelma osoittaa joidenkin kuntien osalta näin suurta muutosta, ei voi päätyä muuhun johtopäätökseen, kuin että järjestelmä ei ota riittävästi huomioon kuntakohtaisia eroja.

Onko näillä kunnilla, jotka ovat suurimpia menettäjiä, joitakin yhteisiä ominaisuuksia? Kyllä niitä löytyy. Nämä kunnat ovat yleensä pieniä kuntia, joissa on harva asutus, pitkät tai muuten hankalat koulumatkat, ja usein niissä opetetaan yhtä tai useampaa vähemmistökieltä. Pääosin suurimmat menettäjät löytyvät saaristokunnista ja saamelaiden kotiseutualueilta.

Valiokunnassa kuultavana olleet kuntien edustajat niin saaristoalueilta kuin saamelaisalueiltakin katsoivat, että jos valtionosuus jaetaan vastaisuudessa lakiehdotuksen mukaan, koululaitos näissä kunnissa suorastaan romahtaa. Lisäksi saamelaiskunnissa mahdollisuus saamen kielen opetuksen järjestämiseen heikenee ratkaisevasti. Inarin kunta toteaa kirjallisessa lausunnossaan: "Esitys loukkaa syvästi saamelaisten oikeuksia harjoittaa kieltään ja kulttuuriaan." Saamelaisten kulttuuri-itsehallintolaista käydyssä keskustelun yhteydessä puhuttiin kauniisti saamen kielen ja kulttuurin puoles-

ta. Valitettavasti käytännön tasolla toimitaan usein toisin. Ei ole oikein, jos saamen kielen opetus jää pelkästään opetusministeriön hyvántah-toisen harkinnan varaan.

Kun lakiehdotusta käsiteltiin valiokunnassa, pyrittiin löytämään keinoja koelaskelmasta ilme-
nevien vääristymien oikaisemiseksi. Yhteisym-
märrystä ei lopulta löytynyt siitä, miten asia hoi-
dettaisiin. Valiokunnan enemmistö ei ollut val-
mis tekemään muutosta lakitekstiin, mutta yksi-
mielisesti kuitenkin voitiin mietintöön liittää
ponsi, jossa kehoitetaan opetusministeriötä käyt-
tämään lain 12 §:ssä annettua harkintavaltaa ko-
rottamalla valtionosuuden yksikköhintaa, ”jos
kunnan peruskoulumenot ovat esimerkiksi kun-
nan koosta ja harvasta asutuksesta, saaristoisuus-
desta, kaksikielisyydestä, saamenkielisestä ope-
tuksesta tai muusta -- erityisestä syystä keski-
määräistä korkeammat eikä kunta muutoin pysy
turvaamaan asianmukaisen opetuksen anta-
mista”. Tämä on hyvä ponsi. Olisi parempi, jos
teksti olisi voitu sisällyttää lakiin. Silloin sillä
olisi ollut paljon suurempi painoarvo ratkaisuja
tehtäessä.

Tästä johtuu, että me valiokuntakäsittelyssä
mukana olleet keskustan ja kristillisten edustajat
olemme tehneet vastalauseen, jossa esitämme
tätä tarkoittavan lisäyksen ottamista lakiteksti-
in. Teksti on lyhyempi kuin ponsiehdotus, kos-
ka asia on sisällytetty lakitekstiin, mutta tähtää
samaa.

Olemme esittäneet vastalauseessa muutosta
myös käsiteltävänä olevaan peruskoululain
84 d §:ään. Hallituksen esityksessä pieni yläaste
voi saada lisäkertoimen vain, jos on kysymyses-
sä kunnan ainoa samankielinen yläaste. Tästä
seuraa, että ne kunnat, jotka ovat perustaneet
toisen tai useamman yläasteen taataksaan lapsille
kohtuulliset koulumatkat, jäävät muita kuntia
huonompaan asemaan. Siksi pykälää tulisi
muuttaa niin, että pieni eli alle 180 oppilaan
yläaste saisi aina lisäkertoimen. Tämän periaat-
teen mukaisestihan menetellään ala-asteen kou-
lujenkin osalta.

Arvoisa puhemies! Lain yksityiskohtaisessa
käsittelyssä tulen tekemään vastalauseesta ilme-
nevät muutosehdotukset.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kunnille
peruskoulun käyttökustannuksia varten myön-
nettävien valtionosuuksien laskennalliseen ope-
tustuntimäärään eli ns. tuntikehykseen perustu-
va laskentatapa ehdotetaan tässä laissa korvatta-
vaksi sellaisella järjestelmällä, jossa valtionosuus-

det porrastetaan määritettävän peruskoulun ra-
kennetta ja opetuksen järjestämistapaa kuvaav-
van tunnusluvun avulla. Muutosta perustellaan
sillä, että tämä tunnusluvun laskentatapa on
huomattavasti yksinkertaisempi kuin tuntike-
hyksen laskentatapa ja myös selkeyttää sitä tilan-
netta, joka tänä päivänä tuntikehyksen myötä on
ollut ja jossa on ollut hyvin paljon virheitä kun-
tien valtionosuushakemuksissa. Säännöksiä on
tulkittu jopa siten, että niissä säädellään perus-
koulussa annettavan opetuksen määrää ja ala-
asteella myös virkojen määrää koulukohtaisesti.
Tämän tyypisistä tulkinnoista halutaan nyt
päästä eroon. Valiokunta piti kokonaisuudes-
saan järjestelmää myönteisenä ja puolsi sen hy-
väksymistä.

Valiokunta oli asiantuntijakuulemiseen pe-
rustuen erittäin huolestunut muutoksen vaiku-
tuksista erityisopetuksen järjestämiseen. Selvi-
tykset, joita kuulumme, ovat osoittaneet, että vii-
me vuosina tapahtuneet säästöt ovat vaikutta-
neet siten, että kuntien erityisopetus on herkästi
joutunut säästöjen kohteeksi.

Valiokunta haluaa korostaa lausunnossaan
sitä, että myös uuden järjestelmän aikana erityis-
opetuksen järjestämistapaa ja voimavaroja kos-
kevat päätökset kunnissa tulee tehdä erityisope-
tusta saavien lasten edun ja todellisten tarpeiden
mukaan. Erittäin selkeästi nousi esille se ongel-
ma, joka uuden lain myötä saattaa kohdata pe-
ruskoulun ala- ja yläasteen erityisopetusta ja
joka on nimenomaan osa-aikaista erityisopetus-
ta.

Uuden tunnusluvun laskemista koskeva sään-
nös ei nykyisten tuntikehyssäännösten tapaan
enää määrittele sitä, mistä eri tekijöistä tunnuslu-
ku muodostuu. Ehdotettu uusi säännös tuo por-
rastustekijöinä esille ainoastaan kouluverkoston
ja erityisopetukseen siirretyt oppilaat eli yleis-
opetuksen parista siirretyt oppilaat. Tästä säätä-
mistavasta voidaan käytännössä vetää se virheel-
linen johtopäätös, että valtionosuuden määräy-
tymisessä ei enää otettaisi huomioon esimerkiksi
sairaalaopetusta tai osa-aikaista erityisopetusta.
Tämä on se huolenaihe, johon valiokunta puut-
tui myös omissa ponsissaan siten, että edellyttä-
me ”hallituksen huolehtivan siitä, että lain vaiku-
tusta kuntien erityisopetuksen järjestämiseen
seurataan ja selvitetään muun muassa, turva-
taanko peruskoulun yleisopetuksen osana annet-
tava erityisopetus niin, että päätökset perustuvat
erityisopetusta saavien lasten etuun ja todellisiin
tarpeisiin -- .” Saattaahan olla, että säästötoi-
menpiteiden aikana kunnissa hyvin mielellään

siirretään lapsi varsinaiseen erityiskouluun tai erityisluokalle vain siksi, että sinne tulee ylimääräinen resurssi. Osa-aikaisen erityisopetuksen, jota annetaan omalla koululla, resurssit annetaan vain yleisopetukseen ja täten erityisopetusta vaativat oppilaat hoidetaan luokissa, ilman että he saavat asianmukaista apua omiin ongelmiinsa.

Toisena haluamme tarkentaa, turvataanko kunnissa vammaisen koulutuksen järjestäminen niin, että opetus järjestetään peruskoululain 3 §:n edellyttämällä tavalla, joka toteaa opetuksen tapahtuvan oppilaiden omien edellytysten mukaisesti. Erityisen huolissaan asiantuntijat olivat kehitysvammaisten opetuksesta, sillä nyt esitetty korotus, joka on 1,8 entisen 5,1:n sijasta, voi aiheuttaa sen, että tämä pieni oppilaiden ryhmä, kahdeksan oppilasta, tulevaisuudessa kasvaa. Ryhmäkoot eivät pysykään pieninä, ja ehkä koulunkäyntiavustajien käyttöä myös vähennetään. Valiokunta haluaa seurattavan sitä, miten vastuuntuntoisia ja vastuullisia kunnan päättäjät ovat näiden asioiden huolehtimisessa omissa kunnissaan.

Kuten ed. Korteniemi jo puheenvuorossaan totesi, lain vaikutuksista on tehty koelaskelmia. Niiden mukaan eräät kunnat menettävät valtionosuuksia huomattavasti nykyiseen verrattuna. Erityisesti tämä ongelma on harvaanasutuilla alueilla, missä on pitkät matkat, ruotsinkielisissä, kaksikielisissä ja saamelaiden kotiseutualueen kunnissa.

Me totesimme olevan tarvetta muutokselle ja halusimme puuttua asiaan siten, että halusimme opetusministeriön käyttävän opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 12 §:ssä säädettyä mahdollisuutta ”korottaa kunnan peruskoulun valtionosuuden perusteena olevaa yksikköhintaa, jos kunnan koulumenot ovat esimerkiksi kunnan koosta ja harvasta asutuksesta, saaristoisuudesta, kaksikielisydestä, saamenkielisestä opetuksesta tai muusta niihin verrattavasta erityisestä syystä keskimääräistä korkeammat eikä kunta muutoin pysty turvaamaan asianmukaisen opetuksen antamista”. Pidämme tärkeänä sitä, että ”päätökset korotetusta valtionosuudesta” — korostan — ”voidaan tehdä useammaksi vuodeksi kerrallaan, jolloin kunnat itse pystyvät arvioimaan niille tulevia valtionosuuksia vähän pidemmällä aikavälillä”. Puhetta on ollut nimenomaan neljän vuoden ajanjaksoista.

Haluaisin ed. Korteniemelle myös huomauttaa, että me kiinnitimme huomiota siihen, että koulujen perustaminen, lakkauttaminen ja yh-

distäminen on vastaisuudessaakin kuntien päätösvallan alla ihan niin kuin tänä päivänäkin. Nimenomaan opetuksen järjestäminen pitää arvioida paikkakunnan olosuhteiden mukaan. Lailla ei ole tarkoitus missään nimessä lopettaa pieniä kouluyksiköitä, kuten monen eri asiantuntijan suusta kuulimme, vaan niitä pitää tarkastella kunnan omien tavoitteiden mukaisesti.

Pidimme välttämättömänä sitä, että uudistuksen vaikutuksia opetuksen järjestämiseen kunnissa ja nimenomaan kouluverkostoon, koulukohtaisten voimavarojen jakoon, opetuksen ja opetukseen liittyvien toimintojen järjestämiseen sekä erityisopetuksen asemaan seurataan hyvin tarkasti ja korjataan mahdolliset epäkohdat, jotka tulevat. Me halusimme tähän puoleen kiinnittää huomiota niin voimakkaasti, että teimme siitä ponnen: ”Valiokunta edellyttää hallituksen seuraavan peruskoulun käyttökustannuksia varten myönnettävien valtionosuuksien uudistusta koskevan lainsäädännön vaikutuksia opetuksen järjestämiseen kunnissa ja antaa asiaa koskevan selvityksen sivistysvaliokunnalle uudistuksen vaikutuksista kahden vuoden kuluttua ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien korjaamiseksi.” Ensin mietimme yhtä vuotta, mutta se on ehkä hieman liian lyhyt aika, joten kaksi vuotta seurannassa on varmasti paikallaan. Edellyttämme, että mikäli nopeammassakin aikataulussa virheitä ja epäkohtia ilmenee, ryhdytään välittömästi virheiden korjaamiseen.

Arvoisa puhemies! Näillä selvennyksillä tuen hallituksen esitystä.

Ed. Korteniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojalalle toteaisin, että valitettavasti on niin, että jos määrärahat ratkaisevasti alenevat, se saattaa vaikuttaa monissa kunnissa siihen, että kouluverkkoa joudutaan harventamaan. Kun tiedämme, minkälaisessa taloudellisessa tilanteessa tällä hetkellä monet kunnat ovat ja tässä tapauksessa valtionosuudet ovat merkittävästi alenemassa, varmasti monissa kunnissa saattaa paineita koulujen lopettamiseen tulla. Kiinnitän huomiota myös siihen, että hallituksen perusteluissa sanotaan näin: ”Säänösmuutosten tarkoituksena olisi luoda valtion rahoituksen osalta nykyistä kannustavampi järjestelmä kouluverkon tehostamiseen.” Tässä aivan selvästi annetaan viihe siihen suuntaan, että tällä uudistuksella on hieman myös pyritty jouduttamaan kouluverkon saneerausta. Valitettavasti näin on.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. A. Ojalalle toteaisin aluksi saman, minkä ed. Korteniemikin, että te olette kaikkia säästöjä perustelleet sillä, että ne ovat vastenmielisiä mutta välttämättömiä valtion taloudellisen tilanteen johdosta. Varmaan kunnissakin pienten koulujen lakkauttamiset ovat yhtä vastenmielisiä, mutta ne ovat välttämättömiä nyt käsiteltävän huonon lakiesityksen aiheuttaman heikon taloudellisen tilanteen — voi sanoa, että entisestäänkin heikkenevän tilanteen — johdosta.

Kun olette monista asioista samaa mieltä ed. Korteniemien kanssa, ihmettelen, miksi te ette ole voineet hyväksyä lakiin muutoksia. Vai onko hallituksen esitys niin pyhä lehmä, että pilkkuaakaan siitä ei voi muuttaa?

Mitä tulee taas seurantaa koskeviin ponsiin, ne ovat silkkaa kosmetiikkaa. Kun vahingot ovat tapahtuneet, opetus on lopetettu, on turha toivoa, että se uudelleen viritettäisiin. Ovat vain huonon omantunnon rauhoittelua tällaiset valio-kunnan ponnet.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemelle toteaisin aivan samalla tavalla kuin ed. Mannisellekin, että näyttää hieman siltä kuin te ette luottaisi kunnalliseen päätöksentekoon ja siellä oleviin kunnallisiin päättäjiin, koska te epäilette, että he eivät nyt kykene alueen kuntien etua katsomaan eivätkä myöskään kouluverkostoa. Nimittäin kysyin tätä, kuten varmaan muistatte, myös valiokunnassa eräältä asiantuntijalta ja halusin tähän selvennyksen siellä olevilta virkamiehiltä, jolloin kuulimme, että myös kunnissa on tapauksia, joissa todellakaan kunnalliset päättäjät eivät ole lopettaneet koulujaan, vaikka virkamiehet ovat sitä esittäneet. Minä luotan siihen, että näin tulee vastaisuudessa tapahuttamaan.

Ed. Manninen puhui, että ponnet ovat silkkaa kosmetiikkaa. Muistan hyvin viime kaudelta, kuinka keskustapuolueesta erittäin voimakkaasti korostettiin sitä, että ponsillakin vielä on vaikutusta ja mahdollisuuksia saada asioita vietyä eteenpäin. Äkkiä muuttuu ajatusmaailma.

Ed. Aulala: Arvoisa puhemies! Esitän muutamaa huomion lakiesityksestä, jossa todellakin tuntikehityksen perustuva laskentatapa muutetaisiin nyt tunnuslukuun perustuvaksi kunnan koululaitoksen kohdalla. On selvää, että lakiehdotus on valmisteltu hyvin laajapohjaisesti. Siinä

ovat olleet mukana opetusministeriö, kunnalliset tahot jne. Ehdotus on sinänsä tarpeellinen uudistus. On myönnettävä, että tuntikehysjärjestelmä on ollut hyvin monimutkainen ja aiheuttanut tiettyä sekaannustakin.

Mutta ei voida kieltää sitä, että tähän sinänsä kauniiseen virtaviivaistamiseen, niin kuin tätä voisi kutsua, liittyy myös eräitä ongelmia ja huolenaiheita.

Tässähän on todettu, että varsinaisesti muutoksella ei ole tarkoitus vaikuttaa kouluverkkoon vaan tavallaan oletetaan, että tämä olisi kouluverkon suhteen neutraali. Todennäköisesti näin ei kuitenkaan ole, koska ensinnäkin tehdään sellainen muutos, että kunnan ja valtion välillä koulun lakkauttamisesta aiheutuvat säästöt jakautuvat nykyistä tasaisemmin. Tällä hetkellähän on ollut tietysti vähän nurinkurinen tilanne se, että jos kunta on lakkauttanut koulun, hyöty kunnalle rahallisesti on voinut olla hyvin minimaalinen tai kunta on voinut jopa menettää valtionosuuksissa. Uudistuksen jälkeen tavallaan tämä mekanismi, joka on tietysti myös hillinnyt kouluverkkoa koskevia päätöksiä, poistuu.

Toiseksi, kun katsotaan koelaskelmia, on aikamoinen joukko kuntia, joissa menetys uudistuksen jälkeen on jopa 10 prosentin luokkaa. Voi sanoa, että ei se ole mikään pieni muutos kunnan koulupuolen valtionosuuteen. En usko, että se voisi olla vaikuttamatta kunnan päätöksiin kouluverkon suhteen.

Kolmanneksi, tämän seurauksenahan peruskoulusetuksesta poistetaan pykälä, jossa on kytky opettajanvirkojen ja koulujen oppilasmäärien välillä. Ehkä sillä ei tänäkään päivänä ole ollut niin olennaista merkitystä sinänsä, mutta se on tietysti kunnissa käytävässä keskustelussa kouluverkosta toiminut eräänlaisena normina. Kyllähän on myönnettävä, että se on myös hillinnyt niitä paineita, joita kouluverkon karsimiseen on liittynyt. Sinänsä on tietysti myönnettävä, että monesti rationalisoinnin varaa onkin. Ei tietenkään voida lähteä vain siitä, että kaikki rationalisointi olisi sinänsä väärin.

Tällainen valtakunnallinen järjestelmä on aina tietyllä tavalla virtaviivainen eikä kykene ottamaan huomioon kaikenlaisia erityisolosuhteita, joita Suomenkin kaltaisessa maassa on, eli ovat tulleet selvästi esille tietyt alueet, jotka tästä voivat kärsiä: saamenkielistä opetusta antavat kunnat ja muut kunnat, joissa on vähemmistökielellä annettavaa opetusta, myös ruotsinkiel-

set, kaksikieliset kunnat, saaristossa sijaitsevat kunnat ja sellaiset kunnat, joissa on pitkiä koulumatkoja.

Näihin menetyksiin on lupailtu kompensatiota oikeastaan kahtakin kautta, ensinnäkin niin, että opetusministeriön käytössä olevan harkinnanvaraisen yksikköhintakorotuksen avulla kompensoitaisiin tiettyjä erityisolosuhteita, juuri kaksikielisyyttä, vähemmistökielisyyttä, pitkiä koulumatkoja. Toiseksi, olen ymmärtänyt niin, että myös Kosken työryhmässä, joka pohtii koko valtionosuusudistusta, olisi tarkoitus jollakin tavalla lievittää myös muiden kuntien kohdalta siirtymäkauden aikana vaihteluita, että ne rajoitettaisiin johonkin tiettyyn markkamäärään. On erittäin tärkeää, että kompensatio todella tehdään ja siinä toimitaan niin, ettei aiheuteta yllättäviä muutoksia kuntien koulutoimen rahoitukseen, koska jos ei tätä kompensatiota tehdä, silloin on vääjäämättä tästä aika isoakin seurauksia kouluverkolle tietyissä kunnissa.

Taustalla on myös aika iso kysymys vähemmistöjen asemasta. Ed. Ossi Korteniemi kiinnitti huomiota lakiin, josta me olemme kovasti keskustelleet, saamelaisen kulttuuri-itsehallintolaikiin, jossa halutaan nimenomaan parantaa saamen kielellä annettavan opetuksen ja saamen kielellä annettavien palveluiden mahdollisuuksia. Tämä lakiesityshän vaikuttaa päinvastaisesti eli aiheuttaa paineita näissä kunnissa siihen, että enemmistö katsoo, että vähemmistölle ei voida turvata omakielistä opetusta, koska se on liian kallista ja koska valtiokaan ei sitä kustanna, jolloin siinä hyvässä kehityksessä, joka esimerkiksi saamen kielen osalta on pohjoisen kunnissa saatu käyntiin viime vuosien aikana, jouduttaisiin ikään kuin takapakkiiin.

Minusta päättäjän pitää aina kantaa erityinen huoli vähemmistöistä, koska heillä ei monestikaan ole muuta turvaa kuin lainsäädännön turva ja päättäjän turva siinä tilanteessa, jossa he kunnan sisällä enemmistön kanssa joutuvat asioista päättämään. Siksi minusta keskeinen sivistysvaliokuntaryhmän esitys, että lakipykälässä todettaisiin nämä asiat, joiden perusteella yksikköhintaa korotetaan, on turvallisempi vähemmistöjen ja erikoistapausten kannalta, joita kunnissa syntyy.

Myös minusta valiokunnan mietinnössä on ihan hyviä lausumia varsinkin siltä osin, että valiokunta korostaa sitä, että harkinnanvaraisetkin korotukset tulee päättää useaksi vuodeksi kerrallaan, koska on kunnan kannalta aivan yhtä epämääräistä, jos ne päätetään vain vuodeksi

kerrallaan. Se on myös omiaan heikentämään juuri vähemmistöjen oikeuksia sellaisissa valintatilanteissa, joita kunnissa tulee esille.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin kuitenkin siitä, että näistä ongelmistaan huolimatta tämä laki, jos tämä tulee olemaan pysyvä, voi myös olla tietynlainen turva kouluverkolle, koska tiedossahan on se, että valtiovarainministeriö ajaa täysin laskennallista mallia kunnan koulutoimen valtionosuuksien määräytymiseen eli mallia, johon kunnan kouluverkko ei vaikuttaisi millään tavalla.

Erityisesti tämä esitys on nyt eräänlainen kompromissi tämän äärilinjan ja nykyisen tilanteen välillä. Se, joka kouluasioita tuntee, tietää, että tällainen täysin laskennallinen malli olisi koulutuksen tasa-arvon ja saatavuuden kannalta katastrofi, eli voin hyväksyä tämän ehdotuksen, vaikka tämä onkin hankala ja aiheuttaa ongelmia, jos tällä saadaan estettyä tämä vielä suurempi ja hankalampi muutos koulutoimen valtionosuuksien määräytymiseen.

Se tietenkin edellyttää sitä, että tässä järjestelmässä sitten pysytään eikä Kosken työryhmästä, jota valtionosuuksia miettii, tai hallituksen muista kammareista yhtäkkiä tullakin eduskuntaan jollakin vielä uudella järjestelmällä, esimerkiksi valtiovarainministeriön ajamalla täysin laskennallisella.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Haluan muutamalla sanalla myös käsitellä tätä hallituksen esitystä laeiksi peruskoulun sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Kyllä tämä lakiesitys on melko voimakkaasti puhuttanut viime päivinä ja myös tämän tiimoilta on viestejä tullut niiltä pohjoisilta alueilta, joita tämä erityisesti koskee.

Kyllähän sen näkee oikeastaan tästä istunto-salin kuvastakin tällä hetkellä, ketkä tänne ovat toimertuneet paikalle. Melko lailla haja-asutus-seudun ihmisiä on ainakin oppositiorhythmissä, ja miksei sitten myös, kun katsotaan äärimmäisen oikealle, juuri niitten alueiden edustajia, kuten saaristojen, missä pitkät taikka hankalat koulumatkat ovat arkirealismia ja tuttuja jokapäiväisestä elämästä.

Näin ollen toivoisin, niin kuin täällä jo aikaisemmissa puheenvuoroissa ed. Korteniemikin esitti, että nämä pitkät tai hankalat koulumatkat voitaisiin laittaa pykälään eli lakiin eikä vain mietintöön. Pelkään, että mietintö jää kauniiksi kirjelmäksi, jolla ei sen suurempaa merkitystä valitettavasti ole.

Pohjana tässä ei ole suinkaan se, että pitäisi periaatteessa vastustaa hallituksen esitystä, vaan huoli sen koulutuksellisen tasavertaisuuden periaatteen toteutumisesta, minkä puolesta täällä niin vasemmisto, oikeisto kuin keskustakin ovat vuosikymmeniä tehneet työtä.

Se on todettava tietysti, että kyllähän tämä suunta on oikea eli pitää jollakin tavalla järjestyksellistä ja yksinkertaistaa laskentamalleja, mutta todellakin olisi toivottavaa, että nämä kohtuuttomat vaikeudet, mitä tästä aiheutuu, voitaisiin huomioida.

Yksi asia, mikä täällä ed. A. Ojalan puheen- vuorossa voimakkaasti nousi esille, koskettaa erityisopetusta. Kyllä erityisopetus on sellainen asia, mihin on tänä päivänä voimakkaammin puututtava. Siinä on myös kysymys eräänlaisesta arvovalinnasta. Tulen itse koulusta, jossa on 24 oppilasta. Omassa luokassani oli 12 oppilasta, neljä eri luokka-astetta, mutta seitsemän eri opetussuunnitelmaa, ja tämä johtui siitä, että mukana oli myös luokkaan integroitua erityisoppilaita. Seitsemän opetussuunnitelman pyörittäminen yhden tunnin aikana on sellainen taidemuoto, että välillä voi miettiä, pääseekö se lapsen etu, mitä tässäkin korostetaan ja alleviivataan, välttämättä aina toteutumaan.

Toivottavasti laki ei jäisi vain kauniiksi kirjaimeksi lapsen edusta, vaan voisi myös käytännössä toteutua ja jokaiselle lapselle myös tätä kautta, asuipa missäpäin Suomenniemeä tahansa, olisi turvattu tasavertaiset mahdollisuudet saada parasta mahdollista opetusta oman senhetkisen omaksumis- tai kehitystasonsa mukaan. Minä pelkään, että kun tässä enemmän kunnille annetaan valtaa ja kauniisti sanotaan, että kunnissahan voivat kunnanisät päättää, millä tavalla erityisopetuksesta huolehditaan, kuitenkin taloudelliset realiteetit ja kuntien valtionosuusleikkaamiset ja muut ajavat siihen, että syystä taikka toisesta, vähän samalla tavalla kuin tässäkin salissa, koulutukseen ja sivistykseen liittyvät asiat ovat jossakin vähän peremmällä ja katsotaan, että ne ehditään sitten hoitaa, kun taloudelliset suhdanteet paranevat taikka muuttuvat.

Kuitenkin lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus ja he ovat sitä kalleinta pääomaa, mitä tällä yhteiskunnalla on. Senpä vuoksi toivon myös, että tämä lausuma mietinnössä voisi myös saada vähän verta ja lihaa ympärilleen ja alkaa toimia sillä tavoin, että myös erityisopetuksen kohdalla päästään sanoista tekoihin ja toteuttamaan sellaista opetussuunnitelmaa, että jokaisella lapsel-

la, asuipa hän missäpäin Suomea tahansa, todellakin on samanlaiset mahdollisuudet saada sellaista opetusta, mikä on hänelle parasta.

Kyllä täytyy vielä, vaikka näistä pitkistä etäisyyksistä ja Lapista ensin puhuin, kantaa huolta myös saaristokunnista ja niiden asukkaista. Kyllä etäisyyden huomioiminen myös siellä olisi si paikallaan ja aiheellista. Kun RKP:n edustajatkin täällä ovat, uskon, että me tässä voimme vielä rakentaa sellaista yhteistyötä ja yhteisrintamaa, millä todellakin näitä alueita, mitkä ovat niin meille kuin teillekin merkityksellisiä ja tärkeitä, niitä meidän rakkaita kotikontujamme, voisimme tervehtiä tällä tavalla, että tuodaan näitä asioita ei ainoastaan mietintöön, niin kuin nyt on käynyt, vaan myös lain pykälään.

Arvoisa herra puhemies! Minä kannatan ed. Ossi Korteniemen täällä aikaisemmin tekemää esitystä ja tätä kautta kannan huolta myös haja-asutusseudun pitkien ja hankalien etäisyyksien takaa tulevien lasten tulevaisuudesta ja siitä, että heillä olisi myös tulevaisuuden Suomessa, sivistysvaltiossa, mahdollisuus saada asianmukaista koulutusta ja sitä kautta eväitä elää ehyttä ja turvattua ainutkertaista kutsumuksen arvoista elämää.

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Aulan puheenvuoroon, mutta vaikka hän on nyt poistunut, aion käyttää vastauspuheenvuoroni. Nimittäin olen hänen kanssaan ihan samaa mieltä siitä, että päättäjien tulee kantaa erityistä huolta vähemmistöistä, ja siitä syystä meillä ne ponnet tähän esitykseen on myös laitettu.

Olin myös rauhoittanut ed. Aulaa siitä, että tämä esitys on ihan yhteneväinen Kosken työryhmän ehdotusten kanssa. Se asia on tarkastettu, ja näin ollen siitä puolesta ei kannata olla huolissaan.

Ed. Takkulalle olisin todennut, että minä olen erittäin iloinen siitä, että hän jakoi kanssani huolen erityisopetuksen osuudesta. Nyt kun opposition edustaja ja hallituspuolueen edustaja ovat kovasti tästä asiasta huolissaan, niin emmekö hän me yhteisvoimin kykene hoitamaan asiat niin, että sitä asiaa myös seurataan. Pidetään siitä huoli.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

14) Hallituksen esitys laeiksi työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 40/1995 vp

Sosiaali- ja terveystalouden mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystalouden mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. V. Koski: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esitys työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta ja työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamisesta ja sitä koskeva sosiaali- ja terveystalouden mietintö 3/95 kuin myös perustustaloustalouden lausunto n:o 5 merkitsevät toteutuessaan työttömyydestä syyttään kärsimään joutuneiden ihmisten taloudellisen aseman heikentämistä.

Kysymyksessä ovat tässä tapauksessa se työttömien ryhmä, joka muutoinkin on pienemmän työttömyysturvan saajia, ns. peruspäivärahalla eläjiä. Nettona he saavat käteensä noin 2 000 markkaa kuukaudessa. Voimassa olevan lain perusteella näihin etuuksiin tulisi pienet korotukset niin, että peruspäiväraha nousisi 6 markkaa, lapsikorotus yhdestä lapsesta 2 markkaa, kahdesta lapsesta samoin 2 markkaa ja kolmannelta lapsesta 3 markkaa avustusta maksettavaa päivää kohden.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä valtiontaloudellisista syistä sosiaali- ja terveystalouden pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja esittää lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Itse olisin nähnyt hyvin mielelläni, että sosiaali- ja terveystalouden olisi asiaa tarkastellut toisin, esimerkiksi niin, että näiden lapsikorotusten voimaan saattaminen olisi ollut mahdollista varsinkin sen takia että tässäkin supistukset kohdistuvat kahta kautta lapsiperheisiin.

Laskennalliseksi säästökseksi tässä on arvioitu 640 miljoonaa markkaa. Tarkasteltaessa, miten työttömyyspäivärahamenot ovat vuosien varrella kehittyneet esimerkiksi vuodesta 1990 nähdään, että silloin perusturvaan vastaavat menot olivat noin 860 miljoonaa markkaa, ansioturva-

menot noin 2,2 miljardia markkaa, yhteensä siis runsaat 3 miljardia markkaa. Vuonna 1994 vastaavasti perusturvaan koskevat menot olivat noin 4,5 miljardia markkaa sekä ansioturvamenoja 16 miljardia markkaa. Lisäksi käyttöön otettu työmarkkinatuki merkitsi noin 2 miljardin markan lisämenoa kokonaissumman kohotessa näin yli 22 miljardiin markkaan. On selvää, että hallituksen perusteluille on myös tämäläisen kehityksen seurauksena pohjaa. Kysymyksen huomattavasta valtiontalouden menoerästä.

Kun itse olen tullut valituksi eduskuntaan yli kahden vuoden työttömyysjakson jälkeen ja perheessäni kolme lastani on ollut valmistumisensa jälkeen lähes kokonaan ilman työtä, minkä lisäksi minulla on useita yhteyksiä työttömien järjestöihin, olen täysin tietoinen, miten vaikeata tällaisissa oloissa ihmisten on elää. Siksi tarkastelen juuri tällä alueella tapahtuvia muutoksia tässäkin talossa hyvin kriittisesti.

Tässä salissa ovat monet ministeritkin puhuneet muun muassa hallitusohjelmakeskustelun yhteydessä, ettei kaikkein huono-osaisimpien perusturvaan tulla tekemään heikennyksiä. Samoin on puhuttu siitä, etteivät säästötoimet saisi kohdistua samoihin ryhmiin useiden eri säästöjen kautta. Mielestäni tässä asiassa käy juuri päinvastoin. Ne koskettavat kaikkein vähäisintä turvaa eli peruspäivärahaa saavaa työntöntä ja osuvat lapsikorotusten vähentämisen kautta myös jo muutoinkin säästötalkoihin osallistuvien lapsiperheiden kohdalle. Tätä on mielestäni hyvin vaikea ymmärtää.

Koska koko työttömyyden kannalta kuitenkin keskeinen kysymys on, miten hallitus onnistuu työllistämistä koskeissa toimissaan, olen huolestuneesti odottanut, koska tämä hallitus aikoo tuoda eduskunnan tietoon työllistämishallitusohjelmansa ja miten se aikoo tavoitteestaan selviytyä. Se, että maan taloustilanne on kääntynyt selvään nousuun, on sinänsä jo hyvä merkki, mutta tarvitaan myös monia konkreettisia toimenpiteitä, joilla työllisyyttä saadaan aikaan. Erityisesti haluaisin tässä kohdalla kohdistaa katseeni pk-sektorin aseman parantamiseen, jonka varassa mitä todennäköisimmin työllisyyden parantamiseen liittyvät käytännön toimenpiteet ovat, niihin tässä sen enempää puuttumatta.

Tähänastiset hallituksen toimenpiteet, lukuun ottamatta työllisyyslisäbudjettia, ovat valitettavasti, päinvastoin kuin olisi ollut toivottavaa, vähentäneet mahdollisuuksia muun muassa kulutuskysynnän lisäämiseen, joka voisi

myös merkitä omalta osaltaan työttömyyden parantamista. Tiedän, että kyseessä olevat leikkaukset, vaikka ovatkin summaltaan 640 miljoonaa markkaa, ovat sinänsä pikkuasia, mutta itse työttömyyden perheessäni ja lähipiirissäni kokeneena tiedän, että näille ihmisille ei ole pikkuasia. Kun rahat ovat kerta kaikkiaan loppu, ne ovat loppu. Vain siinä toivossa, että tämä hallitus tekee niin kuin on luvannut, mieluummin mahdollisimman pian, ja ryhtyy tositoin työttömyyden vähentämiseksi, olen valmis hyväksymään työttömyysturvaan kohdistuvat tämänkertaiset leikkaukset tietäen myös hyvin, että uusia on jo odottamassa.

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota myös tässä salissa ed. Peltomon ym. lakialoitteeseen palkansaajien määräaikaisesta sukupolvenvaihdoseläkkeestä, joka on mielestäni ainoa työllisyyden hoitoon konkreettisella tavalla täällä puuttuva esitys. Aloite tulee käsitellä viipymättä, ja mikäli se antaa aineksia työttömyyden lieventämiseen, se myös pitäisi panna täytäntöön.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. V. Koski kiinnitti varsin tärkeisiin näkökohtiin huomiota. Mielestäni tuon puheenvuoron viesti on syytä vielä toistaa siihen suuntaan, että ministeri Alhon työryhmän työskentelyä olisi varmasti syytä katsella ja jouduttaa. Työryhmän tehtävänä olisi selvittää nimenomaan se, millä tavalla erilaiset leikkaukset kohdentuvat kaikkein huono-osaisimpien asemaan.

Edelleen ed. V. Kosken puheenvuoro painottaa sitä, että hallituksen on säilytettävä ehdottomasti uskottavuutensa. Hallitusohjelma toteaa, että kaikkein heikko-osaisimpien turvaan ei tule puuttua eikä sitä heikentää. Siitä täytyy pitää kiinni, sitä painottaa ja kysellä sen asian perään.

Ed. H y s s ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. V. Koski kiinnitti mielestäni hyvin tärkeään asiaan huomiota erittäin fiksulla tavalla. Hän nimittäin puuttui tähän esitykseen siinä mielessä, että se koskee juuri vähäosaisia, yhteiskunnan heikotuloisimpia. Tämä on tietysti vastoin sitä keskustalaista politiikkaa, jota olemme olleet täällä tänäänkin esittämässä. Mielestäni tämä esitys lisää kansalaisten eriarvoisuutta eikä mitenkään edistä ed. Tiusasen äsken mainitsemaa hallituksen uskottavuutta, vaan päinvastoin nimenomaan vähentää sitä luomalla sosiaalista eriarvoisuutta.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. V. Kosken rehellinen selvitys siitä, miten hän kokee nykyisen tilanteen ja miten hän on kokenut omalta ja perheensä kohdalta työttömyystilanteen, joka on suurin yhteiskunnallinen ongelmamme.

Nyt näyttää siltä, että ne toimet, joilla työllisyyttä aiotaan parantaa Lipposen hallituksen toimesta, eivät kohdennu oikein. Ensinnäkin ne alueellisesti kohdistuvat hyvin epäoikeudenmukaisesti. Toisekseen niitä ollaan rahoittamassa epäoikeudenmukaisella tavalla ottamalla juuri niiltä, joilla vähiten on. Tästä syystä se, mitä ed. Tiusanen toi esille, että heikoimmassa asemassa olevien etuuksista on nyt pidettävä kiinni, nousee entistä tärkeämmäksi ohjenuoraksi.

Valitettavasti vain Lipposen hallitus ei näytä tähän suuremmalti kiinnittävän huomiota. Kun tavoitteena on säästää, säästetään sieltä, missä se hallituksen toimin näyttää olevan helpointa, eli niiltä, jotka vähiten kykenevät panemaan hanttiin ja joilla valitettavasti kuitenkin vähiten on, mistä ottaa. Tulee mieleen presidentti Koiviston toteamus, kun hän linjasi aikanaan säästöpolitiikkaa. Hän korosti sitä, että on otettava niiltä, joilla on, eli kuorma on annettava kannettavaksi niille, jotka siihen parhaiten kykenevät.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa herra puhemies! Voimassa olevan työttömyysturvalain 25 §:n mukaan, jos maan yleinen palkkataso olennaisesti muuttuu, asetuksella on tarkistettava laissa mainitut sovitellun päivärahan suojaosan, peruspäivärahan ja lapsikorotusten markkamäärät palkkatason muutosta vastaavassa suhteessa. Sosiaalivakuutuksessa vakiintuneen tulkinnan mukaan olennaisena palkkatason muutoksena on pidetty vähintään 5 prosentin muutosta.

Työttömyysturvan markkamäärät on tarkistettu viimeksi Ahon hallituksen toimesta tammikuun 1 päivästä 1995 lukien, jolloin ansiotason nousu edellisen tarkistuksen perusteena olleesta pisteluvusta 251,5 ensimmäisellä vuoden 1994 neljänneksellä Tilastokeskuksesta saadun ennakkotiedon mukaan pistelukuun 268,2 oli 6,6 prosenttia. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä on tullut esille, että Tilastokeskuksen uusimpien tietojen mukaan palkkatason muutosta osoittava indeksi on ylittänyt olennaiseksi katsottavan tason jo vuoden 1994 neljänneksellä ja ennakkotietojen mukaan vuoden 1995 ensimmäisellä neljänneksellä muutos

on jo huomattavasti yli olennaiseksi katsottavan tason.

Näiden tietojen olisi tullut mielestäni johtaa täysin toisenlaisiin toimiin, kuin mitä hallitus ja valiokunnan enemmistö esittävät. Käsitykseni mukaan voimassa oleva työttömyysturvalaki velvoittaisi hallituksen asetuksella korottamaan työttömyysturvaetuuksien markkamääriä. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut. Sen sijaan hallitus esittää lakia työttömyysturvalain 25 §:n poikkeuksellisesta soveltamisesta sekä työttömyysturvalain 22 ja 24 §:n muuttamista. Nämä merkitsevät, että peruspäivärahaan, lapsikorotukseen ja sovitellun päivärahan suojaosaan ei tehdä palkkatason muutoksesta johtuvaa korotusta vuonna 1995 eikä tätä myöskään myöhemmin korvata. Jo nyt tehtävällä muutoksella korotuksia ei tehtäisi myöskään vuonna 1996.

Hallituksen esitys onkin kipeä isku kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville työttömille. Arvioidusta työttömyysturvan ja työmarkkinatuen etuusmenojen säästöstä, 690 miljoonasta markasta, kohdistuu peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajiin 430 miljoonaa markkaa ja ansioiturvan saajiin 260 miljoonaa markkaa. Nämä toimenpiteet ovat vastoin hallituksen antamia lupauksia ennen vaaleja ja myös vastoin hallituksen ohjelmassaan julistamia periaatteita — kuten sekä ed. V. Koski että ed. Tiusanen ovat puheen-vuoroissaan todenneet — että hallitus ei tule otamaan kaikkein vähäosaisimmilta, mutta käytännössä juuri näin on tapahtunut.

Hallituksen esitykset ovat arveluttavia monesta syystä.

Voidaan kysyä, onko hallitus menetellyt voimassa olevan lain mukaisesti jättäessään tekemättä työttömyysturvalain 25 §:n mukaiset tarkistukset, vaikka indeksi on jo ylittynyt ja etuus on tavallaan kansalaisille lauennut.

Toiseksi, on hyvin kyseenalaista, voidaanko tavallisella lailla säätää taannehtivasti työttömyysturvalain soveltamisesta, koska tuo kynnys on lauennut ennen lain hyväksymistä. Mielestäni nämä seikat on selvitettävä, ennen kuin lakien muuttamisesta voidaan päättää. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan keskustalaiset edustajat ovatkin tehneet asiasta tutkimuspyynnön oikeuskanslerille.

Esitetyt muutokset ovat selkeästi kansalaisten lakisääteiseen perusturvaan puuttumista. Hallitus on tiennyt tämän jo esitystä tehdessään, mutta ei piittaa vähimmäisturvan varassa olevien ihmisten selviytymismahdollisuuksista.

Suuri ihmettelyn aihe on myös se, että indeksi-

korotuksen jäädytys kiirehditään tekemään erillisenä ennen työttömyysturvan kokonaisuudistusta. Työttömyysturvan kokonaisuudistus onkin toteutettava mahdollisimman pian, jossa yhteydessä on otettava tarkasteltavaksi myös työttömyysturvan rahoitus sekä selvitettävä työttömyysturvan sitominen indeksiin.

Vaikka ed. A. Ojala totesi äsken ponsien olevan merkityksellisiä, on syytä todeta, että hallitus ei ole ottanut vakavasti sitä, että eduskunta on edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että myös työttömyysturvajärjestelmässä siirrytään käyttämään indeksiä perusteena korjattaessa etuuksien markkamääriä. Tämä oli eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi työttömyysturvaetuuksien poikkeuksellisesta tarkistamisesta eli hallituksen esitys n:o 178/1994 vp. Samalla hallitus on unohtanut eduskunnan samassa yhteydessä edellyttäneen, että hallitus selvittää indeksileikkauksien vaikutukset työttömien asemaan ja ryhtyy asian vaatimiin toimenpiteisiin työttömien taloudellisen tilanteen parantamiseksi. Asia on erityisen raskauttava juuri siksi, että erityisesti nykyisten hallituspuolueiden kansanedustajat ovat olleet vaatimassa ja hyväksymässä näitä ponsia edellisen eduskunnan aikana.

Hallituksen esityksen hyväksyminen merkitsisi selvää eriarvoistumista kansalaisten välillä. Työpaikkansa säilyttäneet ovat jo saaneet palkankorotuksia, kuten palkkaaindeksin ennakoitua nopeampi nousu väijäämättä osoittaa, ja he valmistautuvat saamaan lisäkorotuksia alkavalla työmarkkinakierroksella. Vahvasti on ollut esillä palkankorotuksiin sisältyvä indeksiehto — tässä kielletään indeksin käyttö — ja tämä entisestään luonnollisesti lisäisi työttömien ja työssä olevien eriarvoisuutta.

Mielestäni edellisellä hallituskaudella käynnistyneen taloudellisen nousun tulokset on jaettava oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti. On täysin kohtuutonta lukita työttömyysturva ennalteen kahdeksi vuodeksi, kun tiedossa on jo tapahtunut palkkatason olennainen muutos ja on ennakoitavissa sen nouseminen edelleen tuporatkaisujen yhteydessä. Tuleva palkanmaksuvara tulisikin käyttää ensisijaisesti uusien työpaikkojen luomiseen. Tätä edellyttäisi työllisyyden ja yhteisvastuun hallituksen ohjelma, mutta käytännön teot valitettavasti puuttuvat. Näyttää siltä, että hallitus vain lisää tuskaa ja ahdistusta työttömien keskuudessa. Siksiä hallitusta voidaan perustellusti syyttää peruspäivärahan ja työmarkkinatuen varassa olevien työttömien syrjimisestä.

Arvoisa rouva puhemies! Edellä olevan perusteella keskusta tulee lain kolmannessa käsittelyssä esittämään lakiehdotusten hylkäämistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Tänäkin iltana on useampaan otteeseen todettu, että työttömyys on maamme suurin ongelma tällä hetkellä. Tänä iltana on käsitelty useita kansalaisten perusturvaa koskevia lakiehdotuksia toisessa käsittelyssä, ja nyt on työttömyys-turva esillä.

Halusin nousta tälle paikalle vasta nyt tämän lakiehdotuksen käsittelyn yhteydessä tietysti siitä syystä, että pidän tätä äärettömän tärkeänä lakiesityksenä ja vakavana asiana sen tähden, että työttömyys on niin suuri ja vakava ongelma meille tänä päivänä. Halusin nousta tälle paikalle myös siksi, että täällä on kovin kovin vähän niitä, jotka suunsa avaavat tässä kysymyksessä. Vasemmiston penkkirivit ovat yhtä vaille tyhjä. Ed. Tiisanen on nyt muilla asioilla.

Kun ajatellaan vielä muutama kuukausi sitten ennen vaaleja näiden asioiden käsittelyä, vasemmisto oli paikalla. Nyt olisi varmasti jarrutuspuheenvuorojen paikka, olisi pöydällepanopyynnön paikka, kaiken mahdollisen toiminnan paikka vasemmistolle, jos se kantaisi todella huolta suomalaisten työttömien toimeentulosta. Mutta näin ei tapahdu, ja siksi meillä on käsittelyssä sosialidemokraattien johtaman hallituksen, jossa myös vasemmistoliitto on mukana, hämmästyttävien lakiehdotus, mitä voidaan odottaa tällaiselta hallitukselta.

Ed. V. Koski käytti äsken erittäin hyvän, varmasti sydäimestä tulleen puheenvuoron. Hän käsittelee tämän asian hyvin kansanomaisesti, kansanläheisesti ja myönteisellä tavalla. Mutta ehkä vielä totean ed. Koskelle, että hän kaipasi hallitukselta työllisyysohjelmaa tämän rinnalle. Sen työllisyysohjelman pitäisi olla joko hallitusohjelman sisässä tai sen pitäisi olla meillä nyt tai viimeistään huomenna tai vihonviimeistään ensi viikon alussa, kun kolmannessa käsittelyssä tästä lakiehdotuksesta äänestetään.

Hallitusohjelma ei sisällä minkäänlaista uskottavaa työllisyysohjelmaa, ei minkäänlaista, koska pk-yritykset, joista ed. Koski täällä myös hyvin ansiokkaasti mainitsi, ja pk-yritysten työllistämisedellytysten parantaminen on unohdettu

totaalisesti. Suurteollisuutemme pyörii niin suurella vauhdilla, että laakerit ovat punaisena, ja vienti vetää. Tuloja tulee vientiteollisuudessa. Myös palkat siellä nousevat hyvin voimakkaalla vauhdilla, ovat nousseet tämän vuoden alussa ja varmasti tulevat taas nousemaan, mutta ne hyödyttävät vain niitä työssä olevia, hyväosaisia, joihin ei ole tässä esityksessä puututtu. Tässä esityksessä ei tietysti sinänsä voidakaan puuttua, mutta ei ole haluttu eikä hallitus näytä olevan halukas puuttumaan millään tavalla, niin että sieltä otettaisiin työllisyyden parantamiseksi todella jotakin.

Täällä ed. Gustafsson aikaisemmin puhui esimerkiksi vientitalletuksista, suhdannetalletuksista. En ihan tarkkaan tiedä, että onko EU-jäsenyyden oloissa mahdollista kerätä tällaisia vai tulevatko ranskalaiset ja muut sanomaan, että olette aggressiivisesti devalvoineet, jos otetaan vientitalletuksia. Mutta juuri tällaisia talletuksia pitäisi nyt perä ja työllisyyttä parantaa pk-yritysten kautta terveellä tavalla. Hallitus toki antoi työllisyyslisäbudjetin, mutta se on 101-prosenttisesti sitä vanhaa sosialidemokraattista holhousaloutta, jota on tässä maassa harjoitettu vuosikymmenet ja joka ei työllisyyttä paranna, antaa hetkeksi sinänsä tärkeisiin kohteisiin töitä ihmisille, mutta ei luo pysyviä tuottavia työpaikkoja, niin kuin pk-yritykset voisivat tänä päivänä tuottaa ja luoda, jos niille annettaisiin edellytykset siihen, mutta hallitus ei valitettavasti tätä halua.

Hallitus leikkaa lapsilisä, kotihoidon tukea, sairauspäivärahoja, työmarkkinatukea, työttömyysturvaa, opintotukea, asumistukea jne., eli leikkausta leikkauksen päälle. Tämä esitys, joka nyt on käsittelyssä, rouva puhemies, on mielestäni sellainen esitys, joka ansaitsee todella syvällisen pohdinnan. Valiokunta on tehnyt tästä hyvin lyhyen mietinnön: yhden sivun. Tässä todetaan vain, että esitys on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Näinkö nyt vasemmistolla on halu asiat hoitaa eteenpäin?

Muistan kovin hyvin viime vaalikaudelta, miten ministeri Viinanen halusi aina tehdä leikkausesityksistä kaksi, kolmi-, nelivuotisia taikka mielellään pysyviä. Me emme hyväksyneet tällaisia useampivuotisia leikkauksia, vaan halusimme sillä tavalla edetä, että katsotaan vuosittain, mihin talous kehittyy, onko todella pakko tehdä sellaisia perusturvan romutuksia, joihin nyt hallitus on lähtenyt. Näin ei tapahtunut viime kaudella. Tehtiin yksivuotisia lakeja. Nyt vasemmisto on alistunut tähän valtiovarainministeriön virka-

miesten ja ministeri Viinasen linjaan, että tehdään kaksivuotinen laki heti, vaikka talous kasvaa kohisten. Vaikka palkat nousevat hurjasti vientiteollisuudessa, leikataan kuitenkin ne indeksit, jotka tulisivat näiden palkankorotusten myötä työttömille. Leikataan ne pois jo varmuuden vuoksi myös ensi vuodelta. Tämä on tämän esityksen toinen epäkohta ja minusta kaikkein huonoin kohta.

Toinen todella kohtuuton kohta on tämä lapsikorotustenkin leikkaaminen pois. Lapsilisiä täällä leikataan, kotihoidon tukea tullaan leikkaamaan, ja hallitus myös yrittää kumota koko systeemin. Toivon, että hallitus ei siinä onnistuisi, mutta tällainen pyrkimys näyttää voimakkaasti olevan. Eli lapsiperheisiin isketään tälläkin tavalla ja työttömien lapsiperheisiin. Nuoret työttömät, joilla on lapsia, ajetaan todella ahdistoon.

Vaikka työttömyys on nyt hieman helpottunut, toinen ryhmä joka on kuitenkin entisestään kasvanut, on pitkäaikaistyöttömät. Tämä lakiesitys koskettaa juuri pitkäaikaistyöttömiä. Hehän ovat tämän peruspäivärahan varassa, jota hallitus tässä leikkaa, poistaa korotukset. Tämä on minun mielestäni täysin edesvastuutonta. En ymmärrä, miten vasemmisto voi tähän suostua ja alistua ja vielä ensi vuodellekin, kun nyt tiedämme, että talous kasvaa. Ei ole mitään perustelua tehdä tällaista päätöstä. Vai onko todella sellainen ajatus siellä tänä päivänä, että työttömillä menee niin hyvin, niillä jotka peruspäivärahan varassa elävät ja joilla on esimerkiksi lapsia? Jos näin luulette, olen varma, että ed. V. Koski ei tällaista ajatusta ylläpidä. Ed. Tiusasen puheenvuoro äsken oli niin epäselvä, ettei siitä saanut selvää, mitä hän ajattelee, mutta ilmeisesti hänen taustansa ei olekaan lähellekään samanlainen kuin saman vaalipiirin ed. Kosken.

Todellakin, jos meillä olisi käsittelyssä ja tiedossa hallitukselta selkeä, uskottava, konkreettinen työllisyysohjelma, niin voisi ajatella, että otetaan varoja sen toteuttamiseen myös työttömyysturvaa tällä tavalla romuttamalla. Mutta näin ei ole. Eli hallitus leikkaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien — pitkäaikaistyöttömien ja lapsiperheiden — ostovoimaa, vähentää näin kulutuskysyntää ja lisää työttömyyttä, ei siis paranna millään työllisyysohjelmalla työllisyyttä, vaan tällä leikkauksella lisää työttömyyttä. Tämä on yksinkertainen tosiasia, johon tämä linja johtaa. Tämä lisää myös voimakkaasti eri-arvoisuutta.

Vientiteollisuus, niin kuin jo sanoin, on saanut

ja tulee saamaan palkankorotuksia, ja hallitus on luvannut vielä sinne prosenttiperusteisia verohelpotuksia, ja samanaikaisesti leikataan perusturvaa tältä osin. Se lisää tuloeroja. Se on aivan — en tiedä tykkääkö ed. Ojala huonoa, jos sanon — Ojalan laskuopin mukaan näin yksinkertaista. Ehkä se oli joku muu Ojala. Todellakin näin tapahtuu. Eriarvoisuus kasvaa. Näiden lapsiperheiden osalta, joissa on työttömiä, tilanne käy sellaiseksi, että heidän tulevaisuudenuskonsa menee. Se on vakava kysymys. Sitten jos ajatellaan 40—50-vuotiaita pitkäaikaistyöttömiä, eivät he näitä eurotyöpaikkoja saa, vaikka mikä olisi. Eli ei heille tule työtä. He ovat pitkäaikaistyöttömyyteen tuomittuja, ikävä kyllä. Silloin he elävät tämän tuen varassa.

Mutta millä tavalla he elävät? Ei heillä ole jokapäiväiseen toimeentuloon riittäviä eväitä. Tai sitten ilmeisesti hallitus ajattelee, että menkööt toimeentulotukiluukulle, ja sinnehan näitä ihmisiä menee hakemaan jatkuvasti toimeentulotukea kuntien sosiaalitoimistosta. Tässäkin kohdassa on muistettava jälleen se tosiasia, että toimeentulotukimenoista kunnat maksavat osan, keskimäärin puolet. Tietysti ne kunnat, joissa on korkea työttömyys ja heikoin talous, eivät maksa ihan 50:tä prosenttia, mutta kanto-kykyluokkansa mukaisesti kuitenkin. Eli kuntien taloutta tällä tavalla kiristetään, kun toimeentulotukea joudutaan myöntämään entistä enemmän. Eli tämä jakaa vielä kunnat ja alueet tässä maassa kahteen tai useampaan ryhmään. Nämä noususta johtuvat Nokia Oy:n ja muiden eurotyöpaikat tulevat tänne Kehä III:n sisäpuolelle ja kasvukeskuksiin. Ei niitä tule tuonne Keski-Suomen ja Pohjois-Suomen syrjäseuduille. Siellä on tuomittu kansa monenkymmenen prosentin työttömyysasteeseen. Tämä on valitettavan synkkä tosiasia.

Arvoisa puhemies! Tuli mieleeni muutaman vuoden takaa, olikohan viime vaalikaudelta vai edelliseltä, taisi olla jo sitä edelliseltä vaalikaudelta, kun olin vielä sosiaalivaliokunnan jäsen, kun siellä riideltiin Ilon eli Kansainvälisen työjärjestön muistaakseni vähimmäistoimeentulotopimuksesta eli siitä, vastaako Suomen työttömyysturvan peruspäivärahan taso Ilon sopimuksen edellyttämää perustoimeentulon turvaavaa tasoa. Silloin ed. Stenius-Kaukonen — joka ei ole täällä enää, on paremmissa parlamenteissa taikka huonommissa — oli tutkinut tämän asian erittäin tarkasti. Luotan siihen, että hän oli rehellinen ja on edelleenkin, ja hän oli tutkinut asiaa ja perehtynyt siihen. Emme me siitä mihinkään

pääse, että Ilo-sopimukseen nähden peruspäiväraha Suomessa työttömien osalta, kun se maksetaan viideltä päivältä viikossa ja nämä rajoitukset otetaan huomioon, ei vastannut silloin Ilon sopimuksen edellyttämää tasoa, joka turvaisi kansalaiselle perustoimeentulon.

Nyt se jäädytetään kahdeksi vuodeksi tälle tasolle. Tämän vuoden alustahan taisi tulla parin markan korotus, mutta se ei korjaa sitä ongelmaa, mikä oli jo muutama vuosi sitten, koska tasokorotusta ei ole tullut. Nyt kun jäädytys tapahtuu ja ensi vuoden lopussa ollaan edelleen vasemmiston tahdosta 118 markan peruspäivärahan tasossa, jäädytettynä siihen, Ilo-sopimus ei varmasti toteudu. Hallituksen olisi rehellisyyden nimessä ilmoitettava kansainväliselle työjärjestölle, että Suomi irtisanoutuu tästä Ilon sopimuksesta, koska ei sitä toteuta, ja näin ollen siirtyy siihen lähes kehitysmaiden joukkoon, jossa ei Ilo-sopimuksia toteuteta. Jos näin ei tapahdu, Suomi on kuin Ceausescun Romania, joka aina ensimmäisenä ratifioi kaikki Ilo-sopimukset ja kaikki muutkin hyvät sopimukset, mutta tosiasiassa, elämän todellisuus, oli kaukana siitä, mihin oli sitouduttu.

Tällainen tilanne meillä valitettavasti on, että esitys on kaksivuotinen ja leikkaa myös lapsikorotukset. Tämä on murheellinen esitys vasemmistojohtoiselta hallitukselta. En minä toiselta puolelta niin paljon tässä asiassa odotakaan. Kun se yhdistetään näihin muihin leikkauksiin, lapsilisiin ja moniin muihin, joita tässä on käsitelty ja joudutaan vielä käsittelemään ... Täällä joku mainitsi äsken, taisi olla nimenomaan ed. V. Koski, että uusia työttömyysturvan leikkauksia on tulossa. Jos näin on, siitä seuraa, että on entistäkin voimallisemmin tästä asiasta täällä syytä puhua.

Vielä haluan sanoa sen, että hallitusohjelmassa kaikki ansiosidonnaiset etuudet on jätetty kolmikantaneuvottelujen tulosten varaan. Eli hallitus kyllä kuuntelee ay-liikettä ja työnantajia siinä, leikataanko ansiosidonnaisia etuuksia. Minä en kuulu niihin, jotka haluaisivat romuttaa ansiosidonnaista työttömyysturvajärjestelmää. Ei, se tulee säilyttää. Mutta hallitus on jättänyt ohjelmansa mukaisesti ansiosidonnaiset etuudet sen varaan, että myös ammattiyhdistysliike ne leikkaukset hyväksyy. Voimme vain kysyä, mahataako hyväksyä. Tuskinpa hyväksyy tai jos hyväksyy, vain sillä ehdolla, että menetykset kompensoidaan esimerkiksi verotusta keventämällä. Kokoomus on jo puoluekokouksensa päätöksillä luvannut hyväosaisille prosenttiperusteiset ve-

rokevennykset eli käteen jäävän osuuden nostamisen samanaikaisesti, kun perusturvaa tällä tavalla viedään ja myös pitkäaikaistyöttömiltä, joiden elämän perusta muutoinkin on varsin ikävässä tilanteessa.

Ed. V. Koski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan ed. Kankaanniemen puheenvuoron johdosta todeta, että en suinkaan missään tapauksessa puheessani osoittanut kaateellisuutta niille, jotka saavat tässä maassa ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Halusin kohdistaa puheenvuoroni kärjen niiden puolesta, jotka ovat saaneet pelkästään päivärahaa, joka ei ole ansiosidonnaista.

Täytyy tietysti samanaikaisesti katsella asiaa taaksepäin, niin kuin puheenvuorossani markkojen valossa osoitin. Kun Ahon hallitus aloitti toimintansa 90-luvun alussa, työttömien määrä oli runsaat 100 000 ja kohosi sitten ”parhaimmillaan” yli 500 000:een. Tästä löytyy tietysti osasyynä siihen, minkä takia tänä päivänä työttömyysturvamenot ovat kohonneet 90-luvun alun 3 miljardin markan summasta 22 miljardiin markkaa. Kun haluan olla realisti, tältäkin osin haluan todeta, niin kuin totesinkin puheenvuorossani, että se on jo huomattava menoerä valtiontaloudessa eikä sitä tietenkään voi jättää huomioimatta.

Sen lisäksi puheenvuorossani, niin kuin ed. Kankaanniemenikin totesi, puutuin pk-yritystoiminnan kehittämistarpeeseen nimenomaan sen takia, että 90-luvun alusta näitä yrityksiä on kymmeniätuhansia mennyt konkurssiin ja niiden mukana työpaikkoja ja tullut myöskin monta muuta hätää.

Työllisyysohjelman osalta totean, että se on iso kysymys, jossa pitää olla realismia. Toivon, että oppositio myöskin tältä osin kantaa oman vastuunsa tästä kehityksestä, samoin kuin tekee esityksiä työttömien asian hoitamiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Varmaankin tässä talossa tänään myös fyysisesti läsnä ollut entinen kansanedustaja Marjatta Stenius-Kaukonen on aina nauttinut yli ryhmärajojen kunnioitusta. Mutta kyllä edellinen hallitus hyvin huonosti niitä esityksiä, joita hän ajoi ja joiden takana oli esimerkiksi eduskunnan enemmistö nimikirjoituksin, otti toteuttaakseen, muun muassa täällä jo kertaalleen mainittua 55-

vuotiaiden, työkykyään pitkälle menettäneiden ihmisten vapaaehtoista pääsyä eläkkeelle.

Arvoisa puhemies! Tässä on varmaan ennen muuta ed. Kankaanniemiä mutta muutenkin syytä tähdentää muutamia asioita. Ed. Kankaanniemi, taustani on todennäköisesti ihan ok. Epäilitte sitä. Kyllä minusta tässä pata kattilaa soimaa. Nimenomaan patana pitäisin nyt ex-ministeri Kankaanniemeä ja kattilana hänen viinaslaiseksi nimittämäänsä politiikkaa, koska ollesanne ministerinä edellinen hallitus nimenomaan loi sen tilanteen, mihin ed. V. Koskikin täällä viittasi, eli jättityöttömyystilanteen, joka räjäytti myöskin työttömyydenhoitobudjetin yli 20 000 miljoonaan markkaan vuositasolla. Se omalta osaltaan on mukana niissä paineissa, joita tällä hetkellä kohdistuu myös tähän budjetin osaan ja siinä tapahtuviin menoleikkauksiin.

Haluan olla varsin selväsanainen sen suhteen, että olen sitä mieltä, että tämän talon ison salin tulee ratkaista se asia hallituspuolueiden, hallitusryhmien, yhteistyönä yhdessä opposition kanssa, ettei kaikkein huono-osaisimpien ansiotasoa heikennetä, niin kuin hallitusohjelman sivulla 11 ihan selkeästi sanotaan. Tämä on se asia, joka on eduskunnan täysistunnon tehtävä, kaikkien ryhmien yhdessä. Se ei ole vain opposition tehtävä, se on meidän yhteinen tehtävämme, ja se tehtävä toteutetaan, arvoisat edustajat, myös osin nimenomaan ministeri Ahon työryhmän työn tuloksena. Työryhmän tehtävänä on katsoa, millä tavalla leikkaukset kohdistuvat kaikkein heikko-osaisimpiin ja millä tavalla ne uhkaavat heitä.

Näin ollen on olemassa käsite ja teot: kompensoitiot. Nämä täytyy pystyä kompensoimaan niin, ettei täällä aikaisemmin tänään ed. Pekkarisen, jonka tuoli on tyhjä, puhuma 110 metrin aitajuoksun hengästynyt maaliintulo kuitenkaan olisi ajaltaan varsin heikko, niin että esimerkiksi ed. Bryggare joutuisi häpeään siinä asiassa.

Näin ollen on varsin tärkeätä ottaa huomioon myös se sanan tuleminen lihaksi, mistä ed. Takula puhui, niin että se kohta sivulta 11 myös tulisi lihaksi. Minusta kyllä hallituspuolueiden ja ryhmien, meitä nyt ei ole kovin paljon läsnä, tehtävänä on myös olla mukana. Hallituspuolueiden ryhmät ovat aika pitkälti pitäneet kiinni monista varsin epämiellyttävistä hallitusohjelman kohdista ja myös tästä on pidettävä kiinni. Näin me vasemmistossa ja vasemmistoliitossa näemme asian.

Arvoisa puhemies! Maassa on edelleenkin yli 400 000 työtöntä ja edellisen hallituksen aikana

piilotettiin noin 40 000 työtöntä eräänlaisiin koulutuksiin. (Ed. Kankaanniemi: Sama jatkui!) — Hyvin usein, ex-ministeri Kankaanniemi, koulutettiin suoraan työttömyyskortistoon, koulutusjaksot olivat epäloogisia jne. — Nyt nämä ihmiset ovat sieltä palautumassa jälleen työttömyyskortistoon, kun työllisyys on kaiken kaikkiaan helpottumassa. Todellakin, kun ed. Kankaanniemi, jota en halua nyt padaksi enempää mainita, kumminkin viittaa pitkäaikais-työttömien ongelmaan, niin toki se ainakin on edellisten hallitusten aikaansaama.

Haluan siihen asiaan vielä lopuksi, arvoisa rouva puhemies, kiinnittää huomiota, että kun edellinen hallitus aloitti oman, varsin kunniatoman toimintansa, niin alussa todettiin, että työllisyys ei ainakaan ole hallituksen aktiivisen toiminnan kohteena, koska siitä huolehtivat markkinat. Me näemme nyt lopputuloksen tästä ”konsensuksesta”, jonka edellinen hallitus politiikallaan nk. markkinavoimien kanssa toteutti. Sen tuloksena räjäytti ihan keskeisiä tämän yhteiskunnan peruspilareita hajalle. Ilman työllisyyden parantamista ei tietenkään koskaan myöskään valtiontaloutta pystyttyä pitkällä jännteellä saamaan terveeksi.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En voi olla lausumatta ed. Tiusaselle, että huonon taloudenpidon seuraukset ovat aina jälkeijasteiset. Kun Holkerin sinipunahallituksen aikana talous hoidettiin huonosti, sen seuraukset jälkeijasteisina tulivat vuosina 91—94 rajuna työttömyytenä. Kun Esko Ahon hallitus muurasi tämän maan talouden peruspilarit uudelleen, se loi samalle teille nyt erinomaiset mahdollisuudet nauttia niistä tuloksista. Ahon hallitus nautti ne kielteiset seuraukset, jotka olivat Holkerin hallituksen aiheuttamia, mutta ei saanut omasta, perustavaa laatua olevasta talouden remontistaan mitään hyötyä itselleen. Se tulee nyt teidän hallituksenne ajalle, jolloin on mahdollisuudet työttömyyden vähentämiseen.

Minä esitän esimerkin ihan lyhyesti, kun punainen valo ei vielä pala: Kun Holkerin hallitus teki viimeisen budjettinsa vuodelle 91, se oli pari miljardia markkaa, jopa ylikin, ylijäämäinen. Heinäkuussa 91 havaittiin, että se tulee olemaan alijäämäinen ainakin 20 miljardia markkaa. Tällä tavalla nämä asiat siirtyvät. Todellisuudessa se meni paljon tämän yli. Mutta näin lyhyellä aikavälillä huomattiin Holkerin hallituksen heikon taloudenpidon heijasteet uuden hallituksen rasitteena. Nyt Ahon hallitus on lunottu teille perus-

tat, korjannut Holkerin hallituksen aiheuttamat vahingot. Koettakaa nyt pärjätä tässä hommassa. Teillä on nyt mahdollisuudet, mutta lähtökohdat näyttävät olevan kyllä heikot, mitä te touhuate tässä.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Tämä ei ollut ensimmäinen puheenvuoro, jossa ed. Tiisanen syytti Ahon hallitusta siitä, että olemme nyt niin suurissa vaikeuksissa. Aivan niinkuin ed. Aittoniemi totesi, vahingot kansantaloudellemme tehtiin viime vuosikymmenellä. Ed. Tiisanen varmasti tietää, että Suomi on vuodesta 70 aina vuoteen 94 saakka yhtä vuotta lukuun ottamatta syönyt huomattavasti enemmän kuin on tienannut. Vaihtotase on ollut pahasti alijäämäinen, ja edellisen hallituksen aikana hallitus onnistui kääntämään tämän positiiviseksi.

Suurin syy siihen, että me olemme niissä vaikeuksissa, missä me tänä päivänä olemme, on se, että tähän maahan tuotiin ei kymmeniä vaan satoja miljardeja markkoja ulkomailta, hintataso nostettiin, bkt oli täydellinen kupla, ja nyt, kun se on notkahtanut, niin kuin te eilen sanoitte, tietenkin on työttömyyttä syntynyt. Mutta edellinen hallitus loi sellaisen pohjan, josta on helppo jatkaa, kunhan sitä ei nyt tuhota.

Kun te, ed. Tiisanen, puhuitte niin paljon työllisyydestä ja työllisyyden hoitamisesta, ette itsekään usko, että indeksikorotusten poistaminen työttömien peruspäivärahasta lisäisi työllisyyttä. Tätä lisätalousarviota ei rahoiteta missään nimessä säästöillä vaan yksinomaan lisääntyvillä verotuloilla.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Olisin todennut ed. Tiusaselle, joka on uusi kansanedustaja, että työväenliikkeen parhaisiin periaatteisiin on aina tähän saakka kuulunut sosiaalinen oikeudenmukaisuus, "köyhän asia" kahdella sanalla sanottuna. Vielä viime vaalikaudella vasemmistoliitto oli perusturvapuolue. Teidän sosiaalipolitiikkaanne johti ed. Stenius-Kaukonen, joka teki paljon yhteistyötä keskustalaisten kanssa muun muassa ja koetti paljon korjata ihmisten sosiaalista perusturvaa Suomessa.

Tämän hallituksen linja on toinen. Se leikkaa ainoastaan budjetissa olevaa sosiaaliturvaa ja ottaa linjakseen ainoastaan kannustavuuden. Se unohtaa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden tässä yhteydessä ja siihen liittyvät näkökulmat. Työväenliike on unohtanut tässä eduskunnassa, vasemmistoliitto, parhaat perinteensä: sosiaalisen oi-

keudenmukaisuuden, köyhän asian. Puhukaa, ed. Tiisanen, nyt vasemmiston puoluekokouksessa tästä asiasta. Minä luulen, että ed. Stenius-Kaukonen tulee sinne. Hän on julkisuudessaakin sanonut, esimerkiksi minulta kysynyt, mitä se vasemmistoliitto tekee siellä eduskunnassa, kun se tuhoaa sen elämäntyön, mitä hän on sosiaalipolitiikassa tehnyt. Se on vakava asia, ja todella kannattaa vaikka tulevan viikonvaihteen puoluekokouksessa todella miettiä, mikä on se linja, mitä nyt toteutetaan.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Tiisanen, vaikka tiedän hänet lukeneeksi ja viisaaksi mieheksi, puheenvuorosta kyllä oli kaikki logiikka poissa. Jos toimitte, ed. Tiisanen, puheittenne ja loogisen ajattelun mukaisesti, niin te äänestätte tätä esitystä vastaan. Näin teette ilman muuta. No niin, se siitä.

Mutta sitten te kasasitte kaikki nämä ongelmat todellakin Ahon hallituksen päälle (Eduskunnasta: Erityisesti ministeri Kankaanniemen päälle!) — Erityisesti tietysti minun päälleni. No, minä kannan sen vastuun, mitä kuuluu, se on selvä. — Mutta olen kyllä siitä tyytyväinen, että Ahon hallitus korjasi tämän perustan, jolta nyt te pääsette rakentamaan, mutta rakennatte tietysti hyvin hataraa taloa siihen, joka ei kestä kansan arvostelua eikä ole missään mielessä oikeudenmukainen.

Tuolla teidän logiikallanne varmasti Neuvostoliiton romahtaminenkin oli Ahon hallituksen syytä ja siitä aiheutunut työttömyys ja sitten Holkerin hallituksen aikana toteutettu rahamarkkinoiden vapauttaminen, joka oli tämän maan talouden kannalta yksi kaikkein vakavimpia virheitä. Pakko oli vapauttaa mutta ei sillä tavalla kuin se tehtiin. Ei se ole vasemmistoliiton syy mutta ei myöskään Ahon hallituksen eikä sen ex-ministeri Kankaanniemen. Edelleen, punapäätöman romahduskin varmaan meni Ahon hallituksen piikkiin ja sen aiheuttama suuri työttömyys. Ei tämä näin mene. Täytyy olla rehellinen.

Sitten ed. Tiisanen kovasti vetosi ministeri Ahon työryhmään. Se on kyllä arvokas työryhmä, jos se poistaa nämä kaikki ongelmat.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Minullakin on syytä uskoa, että ed. Tiisanen on monia kirjoja lukenut. Mutta kun minä nyt olen kuunnellut hänen puheenvuorojaan täällä, niin kyllä hän ilmiselvästi on lukenut vääriä kirjoja, tai sitten niiden kirjojen kansantalous- ja talous-

historiallinen ulottuvuus on ollut suurin piirtein kaksi tai kolme kuukautta. Ed. Tiusasella on vankka ote asioihin. Minä toivoisin, että hän toden totta perehtyisi lähimenneeseen vähän enemmän, ei sen takia, että sieltä näkyisi edellisen hallituksen kuva vähän myönteisempänä, vaan sen takia, että hän osaa peilata tulevaa, sitä, mitä tulevaisuudessa pitäisi tehdä, hieman varmemmalle pohjalle kuin se, miltä hän nyt tuntuu ponnistavan.

Minä neuvon, että hän voisi muun muassa lukea Suomen Pankin vuonna 92 läntisen maailman kolmelta viisaalta mieheltä tilaaman tutkimuksen Suomen taloudesta ja ennen kaikkea Suomen pankki-problematiikasta. Se muistini mukaan valmistui syksyllä 93 tai 94 vuoden alkupuolella. Minä voin toimittaa ed. Tiusaselle tämän julkaisun. Se monien muiden julkaisujen ohessa osoittaa sen kuplan, mistä ed. Kallis minusta erinomaisen hyvän kuvauksen täällä sanoi, sen että me elimme yhä paisuvan ja kasvavan kuplan päällä 80-luvun lopun aikana, mikä merkitsi kansantalouden rajua velkaantumista. Pankkikriisi leivottiin sisään Suomen talouteen noiden 80-luvun lopun vuosien aikana. Kaiken lisäksi Suomen viisaat miehet ja naiset ovat tutkinneet, että yksin itäisen Euroopan romahdus merkitsi yli 7 prosenttiyksikön bkt-pudotusta Suomeen kumulatiivisesti menneiden neljän vuoden aikana.

Toivon, että ed. Tiusanen hyvässä retoriikassaan osaa rakentaa retoriikkansa jatkossa entistä vahvemmin ja enemmän faktojen perustalle.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pekkariselle: Ed. Pekkarinen kyllä käyttää retoriikkaa siten, että olisi toivonut, että hän olisi saanut kansantalouden motorikan toimimaan siten, että maassa ei olisi 500 000:ta työttöntä ollut. Se oli edellisen hallituksen saavutus. Se pitää muistaa koko ajan, kun puhutaan siitä. Kun edellinen hallitus lähti liikkeelle, pitää muistaa, mikä oli valtion velka, mikä oli työttömien lukumäärä. Kun tämä hallitus jätti toimensa, niin kaikki luvut olivat kymmenkertaistuneet, pahimmillaan monikymmenkertaisia.

Siis järkyttävä aikaansaannos talous- ja työllisyyspolitiikan alalla. Minun mielestäni sieltä ei kovin paljon positiivista voi hakea, jos katsotaan esimerkiksi pankkikriisin hoitoa ja verrataan nyt esimerkiksi muihin Pohjoismaihin, miten niitä on hoidettu. (Ed. Pekkarinen: Te esitte asioiden oikean hoidon!) — STS oli hyvin pieni osa, tosin

hoidettu osa, mutta kyllä nyt pitää katsoa kokonaisuutta eikä yrittää irrotella pieniä osasia. Se on nimenomaan sitä ed. Pekkarisen retoriikkaa. Tämä maa olisi tarvinnut nimenomaan motorikkaa ja dynamiikkaa siihen, että työllisyyspolitiikka olisi ollut edes jollakin lailla kunnossa.

Ed. Kankaanniemen puheenvuoro on kyllä täysin farisealainen, kun muistelee niitä puheenvuoroja, mitä hän käytti hallituksesta lähtiesään. Pitää lukea joku, ed. Kankaanniemi, niistä puheenvuoroista, mitkä tuli käytettyä silloin, kun ed. Kankaanniemi oli oppositiossa hallitusuran jälkeen. Silloin talouspolitiikka näytti aivan toisenlaiselta kuin äskeisessä puheenvuorossa. Muisti on erittäin hyvä, mutta toisaalta erittäin lyhyt.

Ed. T i u s a n e n : Rouva puhemies! Todella, ed. Aittoniemi, jonka retoriikkaa kunnioitan, puhui nauttimisesta, että meidän tulisi voida nauttia tästä. Käytitte tätä sanaa, siis tuloksesta nauttiminen. Viittaisin siihen, että maassa "nauttii" runsaasti yli 450 000 ihmistä työttömyydestä. Tämä on erittäin ikävä asia. Minun on pakko viitata siihen edelleenkin, että edellisen hallituksen alkaessa sanottiin niin, julkisuuteen tuli tieto, että työllisyyden hoitavat markkinat. Näin todettiin siihen aikaan, kun ed. Kankaanniemikin oli hallituksessa. En missään tapauksessa väitä, että ed. Kankaanniemi oli jollakin tavalla erityisesti linjaamassa tuon hallituksen politiikkaa ja että asia olisi teidän vikanne. En missään tapauksessa sitä ole sanonut.

Edelleen, en ole sitä todennut, että Esko Aho olisi aiheuttanut Neuvostoliiton romahduksen. Ei missään tapauksessa. Ehkä vain 90 prosenttia siitä mutta ei kokonaan, ed. Kankaanniemi. Eihän ole edes retoriikkaa tuolla tavalla asian laventaminen. Kyllä minusta täytyy pitää vastuustaan kiinni.

Minä uskon, että vasemmistoliitto ja vasemmisto laajemminkin pysyy edelleenkin 200:n asiassa, ed. Ala-Nissilä, eli köyhän kansan asialla jne. Ei tätä ole hylätty eikä hylätä. Kysymys on siitä, että hallitusohjelma antaa mahdollisuudet ja tällä hallituksella tulee olemaan moraali myös näiden asioiden kompensoimiseen, mitä tänään on keskustelun kohteena ollut. Miten, se varmaan kyllä selviää. Siitä käymme oman keskustelun.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En jatka enempää keskustelun tätä osaa. Sanon vain ed. M. Korhoselle, että käykää kaikki kansanta-

louden tämän hetken parametrit läpi, siis kansantaloutta kuvaavat tunnusluvut, katsokaa, mitä ja missä asennossa ne olivat vuonna 1991, kuinka kaikilla talouden mittareilla mentiin alaspäin ja hurjaa vauhtia. Ylöspäin menivät ainoastaan julkisten menojen raju kasvu, lähes 20 prosenttia vuodessa, ja kansantalouden velkaantumisen, joka lisääntyi huikeata vauhtia. Näin kävi. Valtiolle tuli velkaa, koska kerta kaikkiaan hallitus ei kyennyt kääntämään julkisten menojen rajua kasvua riittävän nopeasti. Te vastustitte kaikkea. Eikä hallitus pystynyt kääntämään nousuun rajussa pudotusvauhdissa ollutta kansantalouden tulojen määrää. Tästä se johtuu; tämä erotus piti rahoittaa ottamalla valtiolle velkaa. Se oli muuten aivan oikein. Me kestimme sen velan määrän ja kestimme sen nyt, kun Ahon hallitus sai talouden niin rajuun nousuun. Sen nousun lainalaisuudet tuottavat niitä hedelmiä, joilla me myös selviydymme velkaongelmasta ja jotka puristavat työttömyyttä yhä pienemmäksi ja pienemmäksi.

Ed. M. Korhonen, työttömyys on huippulukemista supistunut nyt hieman vajaalla 100 000 hengellä. Ennen kuin me lähdimme liikkeelle, edellisen hallituksen viimeisenä vuonna työttömyys kasvoi yli 160 000 työttömällä. Se oli vauhti, se oli suunta, se oli trendi, työttömyyden kasvun trendi.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Ehkä osaksi näin trendejä oli, tunnustan kyllä senkin tosiasian. Tosin muistimme pelaa hieman eri tavalla ed. Pekkarisen kanssa. Kun muistelen edellisen hallituksen alkutaipaleen puheita, silloin kaikki syy oli edellisen hallituksen toimenpiteissä ja aivan loppuun asti. Nyt kun näitä puheita kuuntelee, kaikki hyvä taas on edellisen hallituksen aikaansaannosta. Näin kulkee nyt ed. Pekkarisen logiikka.

Kun te sanotte, että me vastustimme kaikkea, kyllä vasemmistoliitolle tuli hyvin pitkälle se rooli, että oli pakko yrittää vastustaa, ettei porvarihallitus sosialisoinut koko Suomea. Porvarihallituksen tarkoitus näytti jossakin vaiheessa olevan, että koko Suomi sosialisoidaan valtiolle. Siinä oli ehkä yksi suurimpia virheitä, mitä tämä hallitus teki esimerkiksi pankkikriisin hoidossa.

Toinen erittäin suuri virhe oli, joka purkautui jo vuoden 1991 keväällä, suhtautuminen ecupäätökseen. Ed. Aittoniemi varmaan muistaa niitä keskusteluja hyvin, mitä silloin käytiin. Silloin olisi pitänyt tehdä devalvaatiopäätökset.

Ne olivat niitä perusvirheitä, mitä Ahon hallitus teki, ja ne kompensoituivat jättityöttömyytenä, niin kuin silloin yritimme teille esittää. Mutta kun ei uskottu, niin ei uskottu, ja nyt ollaan siinä tilanteessa, että tätä konkurssi-pesää, jonka Ahon hallitus jätti jälkeensä, pitää jollakin tavalla yrittää selvittää. Sitä työtä vasemmistoliitto on tekemässä, purkamassa puolen miljoonan työttömän joukkoa tästä yhteiskunnasta, mitä mikään viiden miljoonan ihmisen yhteiskunta ei kestä kovin pitkään. Se vaatii tiettyjä uhrauksia, mutta jos siellä jotakin positiivista saadaan aikaan, se on niiden uhrausten arvoista siinä tapauksessa.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi vielä palaan ideologiseen näkökulmaan. Oli mielenkiintoista kuulla ed. M. Korhosen selitys, jota hän itsekään ei usko, mutta hän joutui peittelemään tämän hallituksen linjaa, joka on aika pitkälle ideologittomuus. Ei tässä ole mitään varsinaista ideologista linjaa, ja se on se voima tavallaan, joka pitää hallitusta kasassakin.

Ed. Tiusanen puhui, että edellinen hallitus sanoi, että markkinat hoitavat työllisyyden. Näin ei varmaan ole koskaan sanottu. Mutta kyllä minä havahduin tänään, kun kuuntelin ministeri Hutun puhetta, jossa hän päätti toimeentulotuen ongelmatiikan puheeseen markkinavoimista, kuinka tärkeätä on katsoa, miten markkinavoimat reagoivat. Kyllä on kuljettu aika pitkä askel työväenliikkeen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden linjasta tähän päivään. Nyhän näiden leikkausten ainoana linjana on eräänlainen kannustavuus. Siinä ei ole lainkaan sosiaalista oikeudenmukaisuutta mukana, se ei lainkaan tähän saakka ole ottanut huomioon ansiosidonnaista puolta, se ei lainkaan rokota meitä hyvätulolaisia. Tämä linja, edustajat Tiusanen ja M. Korhonen, ei ole ollut tähän saakka vasemmistoliiton linja Suomenmaassa. On aika suuri muutos siihen, mitä te olette tehneet. Tästä kannattaisi keskustella vaikka teidän puoluekokouksessanne. Eikö teillä ole enää mitään ideologiaa?

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Kyllä nyt jotenkin tuntuu hirvittävälle, että ed. Ala-Nissilä puhuu jostakin ideologiasta, kun keskustapuolue hukkasi viime vaalikaudella täysin alkiolaisuuden perusteet, ihan pienintä ripetäkin myöten. Ei minkään näköistä ideologista pohjaa sieltä löytynyt, kun te teitte niitä ratkaisuu-

ja, joita nyt yritetään korjata ideologiselta pohjalta nimenomaan työllisyys huomioiden. Se on minusta se asia, johon kannattaa panostaa, joka keskustapuolueelta unohtui täydellisesti. Teidän päämääränne oli jokin muu kuin työllisyys tässä yhteiskunnassa.

Niin kuin äsken puheenvuorossani sanoin, mikään viiden miljoonan yhteiskunta ei voi kestää puolen miljoonan työttömien joukkoa kovin pitkään. Ja se puoli miljoonaa on edellisen, Ahon hallituksen aikana tullut. Kyllä kai se nyt on fakta, ei siitä pääse mihinkään. Valtion velka, jos te katsotte sitä rahamäärää, mikä siellä paisuu kuin limpputaikina, eikö sekään tapahtunut Ahon hallituksen aikana?

On kumma, että tosiasiat vääristyvät populistin taakse. Te puhutte ideologiasta, aivan niin kuin te olisitte köyhän asialla. Ei minun mielestäni mitään köyhän asiaa ole maata saattaa jätti-työttömyyteen, maata saattaa tähän velkaan, missä se tällä hetkellä on. Kyllä minusta on järkevää, että silloin puhutaan ideologisista valinnoista. Jos tämä on keskustapuolueen ideologiaa, niin kysyn vieläkin: Missä se alkiolaisuus silloin piileksi?

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Kankaanniemi vielä on paikalla, sopinee tämän tyyppinen vertaus, että jos ed. Kankaanniemeä voidaan kutsua fariseukseksi, ed. Ala-Nissilää voidaan kutsua fariseukseksi, joka on kiivennyt puuhun ja sieltä puusta puhuu tässä hetkessä ideologiasta. Hän koetti tänään jo aikaisemmin ministeri Huttua syyllistää näistä asioista, joissa nyt vasemmistoliitto on mukana tekemässä talkoilla töitä ja on ottanut erittäin vaikean ja vaativan vastuun vielä itselleen, jotta kansakunnan tila todellakin saataisiin paranemaan.

Tällä tarkoitan sitä, että jos ministeri Huttu viittaa esimerkiksi korkotasoon ja siihen, miten tärkeää on tälle maalle ja tämän maan valtiontaloudelle, ettei se nouse, miksi, ed. Ala-Nissilä, te haluatte tämän asian vinoilla matalaksi, että tämä on jotakin kummallista puhetta. Eikö vasemmistoliiton edustaja saa ministerinä olla huolissaan valtiontaloudesta ja koroista ja siitä, millä tavalla kansainväliset pääomat meitä kohtelevat omissa tekosissaan, tekemisissään?

Sen hallituksen, jossa te olitte pääpuolueena, valtiovarainministeri kulki salkku kädessä ympäri maailmaa pyytäen lisää lainaa ja luottoa tähän maahan. Väitän, että olitte myös hyvin voimakkaasti mukana luomassa työttömyyttä

tähän maahan, ja tässä tilanteessa me olemme. Yrittäkäämme yhdessä nyt pelastaa valtakunta ja kansa tässä tilanteessa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Minä en syytä ketään fariseukseksi enkä publikaaniksikaan, mutta totean, että ed. Tiusanen yrittää kahdella eri tuolilla istua samanaikaisesti ja se on aika ikävää. Ed. Tiusanen, te olette moneen kertaan eri keskusteluissa viitannut hallitusohjelman sivun 11 lauseeseen, jossa sanotaan, että eräät ”toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkien heikko-osaisimpien turvaa”.

Mitä tämä on nyt, kun meillä on käsittelyssä työttömyysturvan heikentäminen? Eikö se ole juuri sitä kaikkein heikko-osaisimpien turvan heikentämistä? Miksi te voitte sitoutua tähän hallitusohjelmaan ja tehdä samanaikaisesti juuri sitä vastaan? Eikö se ole jotakin sellaista, mitä termiä te käytitte esimerkiksi minusta äsken? Tämä on kyllä politiikkaa, jossa ei aatteellisuudella eikä vanhan työväenliikkeen perustalla ole mitään todellista tekemistä enää. Tämä on täysin kohtuutonta politiikkaa. Toivottavasti vasemmistoliiton puoluekokouksessa tämä keskustelu käydään loppuun ja tekin saatte sieltä terveet ohjeet, miten toteutettaisiin tätä ohjelmaa, ettei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Siitähän tässä on kysymys.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! On hyvä, ed. Kankaanniemi, että te olette löytänyt sen kohdan hallitusohjelmasta. Nimenomaan siinä on ideana se, mistä tänään puhuin jo aikaisemmin: Kun erilaiset säästöpäätökset on todella tehty ja kun niitä nyt ollaan tekemässä, ministeri Alhon työryhmän tehtävänä on selvittää, millä tavalla ne kohdistuvat eri väestöryhmiin. Mielestäni, ed. Ala-Nissilä ja ed. Kankaanniemi, tilanne on se, että tämän hallituksen moraalin ja myös sen hallitusohjelmaan kirjoitetun selkeän viestin mukaista on, että sitten suoritetaan yhteenveto ja tarvittava kompensatio, ettei tapahdu niin, että kaikkein heikko-osaisimpien asema heikkenee vastoin hallitusohjelmaa. Tästä on kysymys.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 22 ja 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain 8 ja 12 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 27/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä säästetään kuljetustuesta. Me kaikki tiedämme, että aluepolitiikan kannalta kuljetustuki on ollut erittäin tärkeä. Se on ollut tärkeä myös työllisyyden hoidon kannalta. Tästä syystä tulee huolestuneeksi erityisesti heikkojen alueiden kannalta, jos kaikki ne kohteet, joista hallitus elinkeinotukien ja yritystukien osalta on ilmoittanut säästävänsä, toteutuvat.

Esimerkiksi Pohjois-Karjalan osalta voidaan jo nyt sanoa, että kun otetaan huomioon ne säästöt, joita toisaalta lapsilisien, työttömyysturvan, opintotuen, pinta-alalisien ja vastaavien menetyksinä toteutuu, ja verrataan siihen, mitä ensimmäisessä lisäbudjetissa maakuntaan palautuu, maakunta jää menettäjäksi. Tässä mielessä on syvä huoli siitä, miten alueellinen oikeudenmukaisuus, miten aluepolitiikka yleensä heikoimpien alueiden osalta, voi toteutua tällä politiikalla. Mielestäni myös yritystuet ja ennen muuta puheena oleva kuljetustuki ovat välineitä, joilla alueellista tasa-arvoa on toteutettu ja pitäisi myös jatkossa toteuttaa.

Nyt perustellaan, että suurten yritysten osalta tukea leikataan ja pk-yrityksille sitä jää. Syntyy säästöä, mutta me kaikki tiedämme, että suuret yritykset ja erityisesti niiden erillisyyksiköt myös ovat yksiköitä, joiden kannattavuutta seurataan erikseen. Jos tätä kautta joudutaan tilanteeseen, että yritykset karsivat huonomman ajan tullen jostakin, se uhkaa maakuntien etäällä olevien yritysten ja yksiköiden tulevaisuutta.

Ed. M. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On ihan hyvä, että keskustapuolueen ryhmässäkin huomataan ehkä jossakin vaiheessa huolestua yhteiskunnallisesta kehityksestä. Huolestuminen vain tulee erittäin myöhäisessä vaiheessa, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Ehkä asiassa merkillepantavaa on nimenomaan se, että suurten yritysten osalta kuljetustukea nyt ollaan tietyiltä osin rajoittamassa. Mutta tärkein työllisyyden ja aluepolitiikan kannalta myös yleisesti ottaen eli pk-yritysten kohta jää ennalleen, ja se on työllisyyden näkökulmasta mutta myös aluepoliittisesta näkökulmasta kaikkein merkittävin joka tapauksessa.

Ed. Manninen: Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Korteniemen kanssa keskustelimme siitä, kumpi meistä käyttää Lapin edustajan puheenvuoron, saatoimme yksimielisesti todeta, että viime viikkoina ja erityisesti tänä iltana Lapin edustajien päivystysvuorot ja puhe-esiintymiset ovat olleet varsin tiuhassa. Mistä tämä kertoo? Se kertoo ennen kaikkea hallituksen linjasta, joka kohtelee kaltoin syrjäseudun vähävaraista väestöä, joka kohtelee kaltoin, etten sanoisi ruhjoo, aluepolitiikkaa. Hallituksen esitys liittyy tietysti laajempaan elinkeinotukien karsimisohjelmaan.

Kun on perätty säästöjä, voisi todeta, että ehkä tässäkin tapauksessa sama säästö olisi voitu saavuttaa pienentämällä kuljetustukea koskevaa aluetta, joka alkuperäisestä alueesta on vähitellen venytetty hyvin pitkälle koko Suomea koskevaksi. Puhutaan tietysti suuryrityksistä, mutta se on luonnollisesti hyvin suhteellinen käsite. Käytettäneen Euroopan unionin 250 työntekijän rajaa, 120 miljoonan liikevaihtoa ja tiettyä omistussuusrajaa. Tämä jättää ulkopuolelle muun muassa Lapin Kullan tuotteet. Vaikka itse olenkin ehdoton raittiusmies, olen kuitenkin sen verran laaja-alainen ja laajasydäminen, että sallin teille etelänkin edustajille kaikkein parasta laatua.

Arvoisa puhemies! Hyvin usein on perusteltu muun muassa kuljetustuen vähentämistä ja suunnitelmaa sen pois ottamisesta sillä, että se on Euroopan unionin kilpailua koskevien säännösten vastainen. Tätä perustelua en voi uskoa enkä hyväksyä, sillä samanaikaisesti Ruotsi on vasta äskettäin hyväksynyt omat kuljetustukisäännökset, jotka ovat huomattavasti voimakkaampia kuin Suomessa. Täytyy todetakin, että tätä perustelua on käytetty vain keppihevosenä

aluepolitiikan ja alueellisten tukien murentamiseksi.

Ed. M. Korhonen totesi, että kun kuljetustuki poistetaan suuryrityksiltä, onneksi pk-yrityksille jää kuljetustuki, ja se on työllisyyden kannalta merkittävintä. Sekään ei pidä paikkaansa, että se olisi jäämässä. Nimittäin äskettäin kauppa- ja teollisuusministeriössä teollisuusneuvos Kauppinen selvityksen mukaan alueellinen kuljetustuki tullaan poistamaan vuonna 97 kaikilta yrityksiltä tässä maassa. Tämä tulisi merkitsemään myös sitä, että jos me nyt lähiaikoina lopetamme kuljetustuen, Euroopan unionin säännökset tulevaisuudessa eivät sallisi enää uudelleen tämän tyyppisen tukimuodon käyttöönottoa. Mutta jos se on ollut meillä ennestään, me voimme pitää sen jatkossakin voimassa. Tässä mielessä suunniteltu hallituksen strategia on hyvin virheellinen.

Kuljetustukiesitys onkin vain alku aluepolitiikan romuttamiselle ja siihen liittyville jatkotoimenpiteille. Voidaan tietysti kysyä, kumpi on järkevämpää, sekö, että kauppa- ja teollisuusministeriöllä säilytetään aluepoliittiset tukimuodot keinoarsenaalissa, vai se, että vastaava raha siirretään työministeriön käyttöön, joka käyttää sen tilapäisten työpaikkojen luomiseen tai, niin kuin monissa tapauksissa tapahtuu, antaa sen kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan käyttöön. Näin ollen monilta osin elinkeinotukien karsiminen on näennäistä ja tarpeetonta byrokratiaa aiheuttavaa. Parempi olisikin, että riittävä keinovalikoima tulevaisuudessakin säilytettäisiin kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnassa.

Erityisesti olemme huolestuneita siitä, että suunnitelmissa on myös aluepoliittisten investointitukien poistaminen, jotka erityisesti pohjoisimmilla alueilla tässä maassa ovat erityisen tärkeitä investointien käynnistymiselle ja liikkeelle lähdölle. Siksi luulisi, että työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi itseään kutsuva hallitus olisi kiinnostunut todellisten keinojen käytöstä.

Arvoisa puhemies! Koska en voi hyväksyä tätä esitystä, tulen kolmannessa käsittelyssä esittämään tämän lainmuutoksen hylkäämistä.

Ed. M. K o r h o n e n : Arvoisa rouva puhemies! On ed. Manniselle kyllä todettava aivan samalla lailla kuin ed. Kankaanniemiellekin, että muisti on erittäin hyvä, mutta erittäin lyhyt. Kun muistellaan nyt, mitä tapahtui aluepoliittisen kuljetustuen osalta edellisen hallituksen aikana, niin siellähän ne merkittävät muutokset tapah-

tuivat ja nimenomaan siten, että ne koskivat koko aluepoliittista tukijärjestelmää myös huomioiden pk-sektorin. 3/4 kutakuinkin markkamääräisesti alueellista kuljetustukea poistettiin edellisen hallituksen aikana. Jos oikein muistan, niin keskustapuolueen piiristä ei kuulunut kuin myönteistä hyminää, kun yritettiin vastustaa näitä toimenpiteitä nimenomaan siten, että työllisyyttä ja sitä kautta myös elämisen edellytyksiä Pohjois-Suomessa sekä Itä-Suomessa olisi pystytty säilyttämään. Jostakin kumman syystä vain silloin ei tällaisia puheenvuoroja kuulunut. Sopii kysyä, minkä vuoksi.

Kun ed. Manninen nostaa esille aluepoliittisten investointitukien poistamisen, niin pitää myös kysyä, mitä investointeja tapahtui edellisen hallituksen aikana Pohjois-Suomeen ja Itä-Suomeen. Tässä nyt muutaman viikon aikana voisin mainita muutaman miljardin edestä Pohjois-Suomeen tulevia investointeja. Kyllä ne olivat katselussa edellisen hallituksen aikaan. Ehkä sieltä joku kymmenen miljoonaa löytyy, jos oikein tarkkaan neljä vuotta jaksaa perata, mutta nyt Rautaruukin ja Veitsiluodon investoinneissa puhutaan miljardien markkojen suuruusluokkaa olevista investoinneista. Ehkä se on kumminkin tyhjää parempi.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa puhemies! Hallitus ilmoittaa tosiaan olevansa työllisyshaluttu. Teot puhuvat kuitenkin aivan toista. Meillä on, niin kuin ed. Manninen totesi, edessä esitys, joka toteutuessaan tulee heikentämään aikaa myöten työllisyyttä erityisesti maan äärialueilla. Taas kysymys ed. M. Korhoselle ja muille Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen vasemmistoliittolaisille: Miten voitte olla kannattamassa tällaista esitystä? Kun täällä arvostelua esitetään, tähän heti alatte muistella vanhoja ja syytellä entisistä. Te olette tällä kertaa nyt hallituksessa ja vastuussa. Te kannatte ratkaisusta vastuuta tällä kertaa. Kysyn: Onko teillä rohkeutta nousta puolustamaan äärialueitten työpaikkoja vai oletteko vain apupuolueena hallituksessa?

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhoselle totean, että kyllä näiden nyt toteutuvien investointien lähtölaukaus ja perusta luotiin varmasti Esko Ahon hallituksessa. Silloin vahvistettiin sitä talouden perustaa, jolle nyt ollaan rakentamassa ja josta Lipposen hallitus pääsi liikkeelle. Vahvistettiin talouden uskottavuutta ylipäättänsä ja käännettiin, niin kuin täällä on tänä iltana useaan kertaan todettu, Suomen ta-

lous siitä suppenevan syöksen kierteestä, johon se Holkerin hallituksen jäljiltä 91 joutui.

Kuljetustukikysymyksen osalta toteen, että tässä on sellaisesta välineestä kyse, joka pitäisi säilyttää Suomen aluepoliittisessa välineistössä. Jos nyt lähdetään, niin kuin ed. Manninen hyvin kuvasi, poistamaan tämä kokonaan, me emme vastaavaa uutta järjestelmää Euroopan unionin jäsenmaana enää voi käynnistää. Sen takia on vahingollista, jos nyt kokonaan poistetaan ensin suurilta yrityksiltä, ja niin kuin ed. Manninen totesi, jatkossa myös pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä koko kuljetustuki. Kuljetustuen tavoite ei ole antaa jotain enemmän niille yrityksille, vaan poistaa se ero, joka niillä kilpailullisissa tilanteissa välimatkasta ja sijainnista ja ylimääräisistä kustannuksista johtuen on. Tämän takia tämä minusta on huono esitys.

Ed. M. Korhonen: Arvoisa puhemies! Ed. Väistön puheenvuoro on tyypillistä keskustalaista liturgiaa: Kuljetustukea pitää maksaa. Ei muisteta kysyä, tarvitsevatko yritykset kuljetustukea. Nyt puhutaan nimenomaan säästölakiesityksestä eikä jostakin hamassa tulevaisuudessa olevasta lakiesityksestä. Minä voisin kysyä ed. Väistöltä: Tarvitsevatko suuryritykset tällä hetkellä tukea vai onko ehkä jokin muu osa-alue, joka tässä yhteiskunnassa tarvitsisi mahdollisesti tukitoimia? Mielestäni suuryritykset ja nimenomaan vientiyritykset eivät tällä hetkellä ole siinä tilassa, että niille välttämättä tarvitsee kuljetustuen muodossa antaa erityistä valtion tukea. Kyllä kai valtio tarvitsisi pikkuisen enemmän tukea suuryrityksiltä kuin suuryritykset valtiolta tässä tilanteessa. Mutta ed. Väistö tyypilliseen keskustalaiseen tapaan ajattelee, että kun jokin etu on saavutettu, sitä pitää maksaa loputtomiin, tarvittiin sitä tai ei. Se on yksi tapa hoitaa asioita. Onko se oikea, uskallan olla siitä eri mieltä.

Ed. Kortenieniemi kysyi, onko rohkeutta. Minä kuvasin edellisessä puheenvuorossani sitä rohkeutta, joka tällä hallituksella on ollut Pohjois-Suomea kohtaan. Sinne on saatu investointeja, sinne synnytetään tuhansia työpaikkoja. Minä kysyn: Missä piili edellisen hallituksen rohkeus, kun työpaikkoja vain ei näkynyt siellä? Ei siellä tapahtunut minkään näköistä elämisen merkkiä. Kaikki lamaantui, kaikki toimenpiteet olivat päinvastoin lamaannuttavia. Nyt siellä jotakin positiivista kumminkin on tapahtumassa. Mutta kun kuunteli ed. Kortenien puhetta, sekin oli edellisen hallituksen aikaansaannosta. Eli kaikki positiivinen kyllä näyttää olevan edellisen halli-

tuksen aikaansaannosta tässäkin tapauksessa. Pitää olla jotakin älyllistä rehellisyyttä, kun puhuu ja muistelee asioita.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Toteaisin ed. M. Korhoselle, että jos hän olisi käynyt Torniossa Outokumpu-konsernin tehtailla, hän olisi varmaan tietoinen siitä, että ne käyttävät jo vuosittain korvausinvestointeihin useita satoja miljoonia markkoja ja ovat investoineet erittäin merkittävästi myös Ahon hallituksen aikana. Olen ollut samoissa tilaisuuksissa, joissa pääministeri Aho on vihkinyt tehtaan uusia linjoja. Tässä mielessä teillä on hiukan väävät ja vanhentuneet tiedot tästä asiasta.

Mitä tulee edellisten hallitusten suhtautumiseen kuljetustukiasiaan, on totta, että sitä on yritetty monta kertaa poistaa, mutta ei sitä ole opposition voimin yksistään pystytty estämään, vaan yhdessä Pohjois-Suomen edustajat myös oppositiota hyväksi käyttäen ovat pystyneet estämään kuljetustuen poistamisen. Viime kerralla sitä on alennettu 60 prosenttiin suuryritysten osalta. Toteaisin ed. M. Korhoselle, että ei ole mustavalkoinen asetelma joko — tai vaan tietysti tuki voi olla myös valikoiva riippuen siitä, minkä tyyppisestä tuotteesta on kysymys, kuinka suuri osuus kuljetuksella on tuotteen kokonaishinnasta ja mikä on yrityksen tarve. Siellä on todella paljon työpaikkoja näiden pykälien takana. Me emme ainakaan ole halunneet ennen emmekä nytkään halua ottaa vastuuta siitä, että näiden toimenpiteiden takia aiheutuu jälleen lisää työttömyyttä maamme syrjäisimmille alueille.

Ed. M. Korhonen: Rouva puhemies! Ed. Manniselle voi myös tehdä älyllisen kysymyksen ainakin joiltakin osin: Tarvitseeko Outokumpu-niminen yhtiö tällä hetkellä alueellista kuljetustukea? (Ed. Manninen: Ei se ole saanutkaan!) — Miksi käytetään sitten Outokumpua esimerkkinä? Ei pidä käyttää semmoisia esimerkkejä, jotka eivät pidä paikkaansa.

Outokumpuun liittyen voi kysyä myös, minäkalaisia energiapäätöksiä Outokumpu tekee. Katsooko Outokumpu yhteiskunnan, tässä tapauksessa Suomen valtion ja Suomen kansalaisten, etua vai ehkä jotakin muuta etua hankkimaan energiaa jollakin muulla tavoin kuin ehkä isänmaallisella tavalla? Näissä asioissa on aina monta puolta, enkä minä näe kaikkia toimenpiteitä kokonaiskansantalouden kannalta järkevinä, en kaikkia niitäkään, mitä Outokumpu tekee. Viittaan tässä nyt energiapäätöksiin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laiksi asuntokauppalain 8 luvun 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 18/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 7/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 8 luvun 1 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 34/1995 vp

Talousvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Kun eduskunta eilen käsitteli samaa asiaa, oli paikalla vain kourallinen kansanedustajia. Näyttää siltä, että tänään on hyvin saman kaltainen tilanne. Valittavasti eilen hallituksen edustajat eivät ollenkaan osallistuneet keskusteluun. Toivottavasti

tänään käy toisin päin, sillä asian mittaluokka on niin suuri, 600 miljoonan markan vastuiden siirtäminen valtion harteille, että todella keskustelun tarvetta olisi. Keskustelun tarvetta lisää mielestäni myös se, että talousvaliokunnan mietintö asiassa on niukahko. (Ed. Ala-Nissilä: Yksi lause!)

Olen valiokunnan käsittelyn yhteydessä esittänyt Osuusliike Elannon pientallettajien aseman turvaamista sekä valtion ja veronmaksajien riskin rajaamista niin, että säästökassatalletusten lunastusrajaksi asetettaisiin 150 000 markkaa. Hallituksen esitys sen sijaan lähtee siitä, että kaikkien Osuusliike Elannon säästökassatallettajien talletukset, myös riskisijoittajien varat, lunastettaisiin verovaroin. (Ed. M. Korhonen: Mistä ed. Smeds tietää, ketkä ovat riskisijoittajia?)

Hallitus perustelee esitystään lähinnä kolmella argumentilla. Ensimmäinen peruste koskee saneerausohjelman hitautta ja sitä, että ilman erityistoimia säästökassatallettajat joutuvat odottamaan talletustensa takaisinsaantia ehkä useampiakin vuosia. Toiseksi hallitus perustelee esitystään tavallisten pientallettajien aseman turvaamisella sekä osuusliike Ekan parin vuoden takaisella esimerkillä. Kolmanneksi hallitus perustelee omaa esitystään sillä, että ainakin hallituksen mielestä säästökassatalletus on yleisesti mielletty riskittömän pankkitalletuksen kaltaiseksi. Ikään kuin lisäperusteena hallitus toteaa, että vakuuksia olisi noin 700 miljoonaa markkaa ja tämän esityksen mukaan ne riittäisivät estämään tappioiden aiheutumisen. Näitä perusteluita on mielestäni syytä tarkastella hiukan tarkemmin.

Hallituksen ensimmäinen peruste on käsittääkseni totta. Saneerausohjelma tullaan vahvistamaan useammalle vuodelle ja todellakin talletusten takaisinsaanti sitä kautta tulee kestävämmän vuosia. Niin tallettajien kuin valtionkin huoli on myös siinä, ainakin tulisi olla, voidaanko luottaa siihen, että Osuusliike Elannon liiketaloudellinen kannattavuus paranee niin, että saneerausohjelmassa asetetut ehdot toteutuvat koko ohjelman kestoajan. Jotta tämä olisi mahdollista, Elannon rationoinnissa täytyisi onnistua poikkeuksellisen hyvin. Tähänastiset näytöt eivät rohkaise eivätkä mielestäni oikeuta optimismiin. Totta on se, että pientallettajien kannalta epävarmuus ja useamman vuoden odottelu tulisi olemaan hankalaa.

Toinen hallituksen peruste on mielestäni osin kestävä ja osin ei. Voi olla mahdollista, että useat pientallettajat eivät ehkä sittenkään ole mieltä-

neet säästökassatalletusten riskiluonnetta ja ovat tietämättään, tahtomattaan ajautuneet tähän vaikeaan tilanteeseen, mutta kysyn: Ovatko kaikki säästökassatallettajat todellakin olleet tietämättömiä riskeistä? Eivät varmasti ole olleet! Valiokuntakäsittelyn yhteydessä Osuusliike Elannon edustajat vakuuttivat, että Elannon toimihenkilöt ja tallettajat on informoitu asiasta. Omien tietojeni mukaan suuremmat tallettajat on jopa tunnettu henkilökohtaisesti.

Joulukuussa 93, aika äskettäin siis, eduskunta päätti kertaluontoisesti lunastaa Ekan säästökassatalletukset. Ilmeisesti pelkona oli se, että muissa säästökassoissa syntyisi mittava talletuspako. Samassa yhteydessä, siis joulukuussa 93, edellinen eduskunta päätti varsin yksiselitteisesti, että jatkossa valtio ei turvaa säästökassoihin tehtyä uutta talletusta. Laki sanookin: "Tämän lain perusteella ei voida turvata talletusta, joka tehdään säästökassatoimintaa harjoittavan osuuskunnan säästökassaan tämän lain voimaantulon jälkeen." (Ed. M. Korhonen: Se oli Eka-säästökassalaki!) — Laki on edelleen voimassa.

Voiko olla mahdollista, että suurtallettajat eivät olisi tienneet tämän lain sisällöstä? En usko. Säästökassatalletusten luonteeseen on aina kuulunut riski, jonka suurtallettajat ovat olleet valmiit ottamaan ilmeisesti sopivien korkoehtojen johdosta. Olisi oikein ja perusteltua, että nämä suurempien talletusten haltijat tulisivat mukaan kantamaan riskiä, mikä sisältyy saneerausohjelmaan sekä vakuuksien mahdolliseen realisointiin. (Ed. J. Koskinen: Entä säästöpankkien ja KOP:n talletukset?) — Aivan oikein, tähän tullaan.

Kolmanneksi, hallitus vertaa säästökassatalletuksia pankkitalletuksiin. Minusta on kyllä aika nurinkurista, että samalla, kun hallitus haluaa turvata kaikki Osuusliike Elannon säästökassatalletukset, hallitus valmistelee pankkitalletusten suojan murtamista. Itse asiassa Euroopan unionin direktiivi on tässä asiassa jo valmis. Pankkitalletusten vähimmäissuojaksi esitetään 20 000:ta ecua eli Suomen rahassa reilua 100 000:ta markkaa.

Mitä hallitus on tehnyt vasta äskettäin? Kesäkuun alussa valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan kansallista ratkaisua. Jos, niin kuin ymmärrän, täällä salissa eräät hallituksen edustajat haluavat verrata säästökassatalletuksia pankkitalletuksiin, eikö olisi oikein asettaa lunastusraja eurooppalaiselle tasolle? Tästäkin käsin 150 000 markan lunastusraja olisi vahvasti perusteltu. (Ed. M. Korhonen: Pitäisi

valmiiksi tietää, että tällainen raja on!) — Ihmistä hyvin moni tietää tänä päivänä, että säästökassatalletuksilla ei ole valtion takausta.

Hallitus perustelee esitystään eduskunnalle myös sillä, että toimenpiteestä ei hallituksen mukaan aiheudu tappioita. Tätäkin sopinee epäillä. Esityksessä on viitattu siihen, että vakuuksien arvo olisi 700 miljoonaa markkaa. Kuitenkin valiokuntakäsittelyn yhteydessä Elannon selvittäjät esittivät aivan toisenlaisia lukuja. Heidän mielestään vakuuksien realisointiarvo on noin 500 miljoonaa markkaa, ehkä allekin. Ketä siis tässä pitäisi uskoa, hallitusta javalvovaa viranomaista vai nimettyjä asiantuntijoita? Saattaisi olla ehkä liikaakin pyydytty, että arvoisat hallituksen edustajat minua uskoisivat, mutta jos voisivat uskoa niitä asiantuntijoita, jotka on nimetty Elannon selvittäjiksi. (Ed. M. Korhonen: Entä valtiovarainministeriö?) — Valtiovarainministeriö on valitettavasti tässä asiassa valvova viranomainen.

Kai meille kaikille on kuitenkin aika selvää se, että jos tässä taloudellisessa tilanteessa markketyypisille kiinteistöille lähdetään hakemaan ostajaa, niin liiketaloudellisesti vahvalla pohjalla olevat ostajat ovat todella vähissä.

Arvoisa puhemies! Vakuuksiin sisältyy merkittävä riski, jonka hallituksen esitys siirtäisi kaikilta tallettajilta, myös riskisijoittajilta, veronmaksajille. Mielestäni hallituksen esittämällä perusteluilla olisi pitänyt päätyä aivan toisenlaiseen johtopäätökseen, kuin mihin hallitus on itse tullut. On perusteltua turvata pientallettajien asema. Perusteltua ei sen sijaan voi olla niiden riskien siirtäminen valtiolle ja veronmaksajille, jotka suuret sijoittajat ovat tietoisesti ottaneet. Minusta se on, arvoisa puhemies, erityisen arveluttavaa tässä ajassa, jolloin hallitus on pakotettu ulottamaan leikkauksensa myös perusturvaan. Sijoittajat ovat tienneet riskit. Säästökassatalletukset ovat aina olleet riskisijoituksia, ja tämän edellinen eduskunta lailla vielä vahvisti. Vakuusriski on olemassa.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteluilla tulen asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään vastalauseeni mukaisen muutosesityksen.

Ed. A la - Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Smeds käytti mielestäni varsin asiantuntevan ja perusteellisen puheenvuoron, ja voin siihen yhtyä. Samoin voin yhtyä myöskin kannattamaan vastalauseen mukaista pohjaa ja perusteita. Muutaman hajanaisen ajatuksen tähän liittyen olisin kuitenkin vielä lisännyt.

Ensinnäkin olisin ihmetellyt talousvaliokunnan mietintöä. Tämähän on, kuten ed. Smeds totesi, yli 600 miljoonan markan asia, ja talousvaliokunta ei ole saanut tästä edes puolta sivua mietintöä aikaan. Se on yhdellä lauseella kuvannut lain sisällön ja toisella lauseella, joka ei ole rivinkään mittainen, todennut: "Talousvaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä ja kunnioittaen ehdottaa, että lakiehdotus hyväksyttäisiin - -". Tästä saa väistämättä sen käsityksen, että valiokunta ei ole perehtynyt tähän asiaan sen edellyttämällä vaativuudella, ja mielelläni kuulisinkin talousvaliokunnan puheenjohtajan selityksen, miksi tällainen asia kuitataan näin lyhyesti.

Onneksi valtiovarainvaliokunnan verojaostossa on tarkoitus kyllä kirjoittaa lisäbudjetin yhteyteen tästä hieman pitemmin ja uudistaa nämä samat asiat, mitkä olivat aikanaan Eka-säästökassatalletusten turvaamisen yhteydessä. Tässä on kysymys pankkituen momentilla olevien rahojen käytöstä. Voin tässä todetakin, että valtiovarainvaliokunta tulee edellyttämään, että pankkitukimomentin käyttöä koskevat aiemmin hyväksytyt perustelut ja niiden mukaisia ehtoja sovelletaan soveltuvin osin - - Elantoa koskevassa asiassa."

Edelleen valiokunta piti Ekan yhteydessä ja toivottavasti nytkin pitää välttämättömänä "selvittää - - asiassa kaikki kysymykseen tulevat vastuukysymykset myös riippumatonta erityistarkastusta käyttäen". Silloinhan valiokunta edellytti, että on selvítettävä ensisijaisesti säästökassan ja koko konsernin johdon vastuu, toiseksi konsernin ja säästökassan tilintarkastajien vastuu sekä myös säästökassatoimintaa valvovan valtiovarainministeriön vastuu".

Valiokunta edellytti myös, että "valtio turvaa tuen avoimuuden julkistamalla riittävät tiedot annetun tuen määrästä ja jakautumisesta sekä tuen lopullisista kustannusvaikutuksista sekä antaa valtiovarainvaliokunnalle aikanaan selityksen siitä, että tehdyt ratkaisut ovat yhteiskunnan kannalta olleet edullisimmat". Tällaista selvitystä ei ole tullut. Sitä on kyllä kertaalleen pyydetty.

Toivon, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön, niin kuin tässä mietintöluonnoksessa on, tulee maininta siitä, että tämän momentin käsitelyn yhteydessä aiemmin hyväksytyt perustelut ja niiden mukaisia ehtoja sovelletaan soveltuvin osin myös Elannon säästökassa-asiassa.

Ed. Smeds puuttui vielä vastuukysymykseen. Todellakin lakiesityksen perusteluissa todetaan,

että vastuut kattavat 700 miljoonaa markkaa. Myöskin valtiovarainministeriö antoi aikanaan tiedotteen 24.5., jossa todettiin, että valtiolle ei aiheutune tappioita talletusten lunastamisesta.

Myöskin ed. Seppänen, joka kuuluu Elannon hallintoon, täällä vakuutti, että tämä on hyvä bisnes valtiolle ja tästä ei mitään tappioita aiheudu. Ensinnäkin on selvää, että valtiosta tulee tässä Maxi-marketien omistaja, puolet Hotelli Presidenttiä taitaa tulla valtion omistukseen vuosikausiksi, ja tämä jo sinällään aiheuttaa yhteiskunnalle kuluja. Mutta on selvää, että realisointiarvo, mikä tässä täytyy ottaa huomioon, ei kata näitä 610 miljoonan markan talletuksia. Realisointiarvoa tässä on nimenomaan käytettävä, ja tämän arvion ovat antaneet oikeuden määräämät Elannon selvitysmiehet. Tässä siis suomeksi sanottuna hallitus on antanut eduskunnalle harhaanjohtavia tietoja.

Tämän lain tarkoitus itse asiassa on nimenomaan turvata Elannon toiminta kauppaliikeenä. Voi tietysti kysyä, onko se oikein kilpailullisessa tai muussa mielessä. Eihän muillekaan yrityksille tällaisia tukia anneta. Tämä kävi myös selvästi ilmi selvitysmiesten asiantuntijalausunnoista. Jos nimittäin näitä talletuksia ryhdyttäisiin realisoimaan, kuten normaalisti kuuluisi, on selvää, että Maxi-marketit jouduttaisiin myymään kilpailijalle ja se lopettaisi Elannon toiminnan. Tässä on jälleen ns. punapääoman pönkittämisestä kysymys, ja se tapahtuu osin muiden kauppaliiikkeiden ja veronmaksajien kustannuksella.

Perimmäinen ja tärkein asia tässä on se, kuuluisiko yhteiskunnan turvata nämä talletukset. Todellakin silloin, kun me säädimme lain Ekan säästökassatalletuksista, jolloin pääomat korvattiin, nimenomaan lähtökohtana oli, että ne säästökassatalletukset, joille ei ole mitään pankkitalletussuojaa, turvataan 1.1.1994 saakka, sen jälkeen niitä ei turvata. Tällöin piti kaikkien suomalaisten tietoon tulla, miten asia jo ennenkin oli ollut, että säästökassatalletuksille ei tietenkään ole mitään pankkitalletussuojaa.

Näitä talletuksia on kuitenkin ollut. Elanto on pystynyt esittämään, että vakuudet riittävät. Toisaalta korkospekulantit ovat hakenneet hyviä sijoituskohteita, ja silloin tällöin säästökassa on maksanut parempi korkoja myös suurille talletuksille, joita kassoissa jossain määrin on. Korkospekulantit ovat asiantuntijoita, kyllä he tietävät, mikä turva näillä talletuksilla lain mukaan on. Sitä on turha muuksi väittää.

Tässä onkin nyt kysymys siitä, että me yhteiskunnan varoin turvaamme nämä korkospekulanttienkin saatavat ja teemme sen aikana, jolloin, kuten ed. Smeds totesi, on alettu valmistella pankkitalletustenkin suojan purkamista, ja ennen kaikkea aikana, jolloin leikkaamme perusturvan ydintä hyvin voimakkaasti. Tämä linja, että me katsomme pönkittääksemme ehkä Elannon toimintaa aiheelliseksi turvata korkospekulanttien korkeimmatkin saatavat, on mielestäni ehdottomasti virheellinen. Nimittäin tämän päivän yhteiskunnassa monen köyhän ihmisen saatavat jäävät konkurssissa turvaamatta. On lukemattomia saatavia joita ei turvata. Mutta tässä yhteydessä saatavat turvataan, vaikka lain mukaan suojaa ei olisi ja vaikka joudumme säästämään. Tässä mielessä jonkinlainen omavastuu olisi toki paikallaan. 150 000 markan rajaa voi pitää aika korkeanakin, mutta se olisi kohtuullinen, ja tällainen tähän pitäisi laittaa.

Jäinkin ihmettelemään — täällä on kokoomuksenkin edustaja, ed. Ala-Harja, paikalla — onko tämä nyt kokoomuksen linja, että turvaamme kilpailua vääristäen joittenkin yritysten toimintaa, samalla turvaamme tällaisten korkospekulanttien saatavia, toisaalta leikkaamme perusturvaa. En halua tätä punapäa-omakeskustelua käydä, mutta STS-Pankin osaltahan kävi niin, että STS-Säätiölle jäi 250 miljoonan markan potti, vähän suurempikin, se on erittäin rikas säätiö, vaikka itse asiassa STS-Pankkihan oli katastrofaalisessa kunnossa, kaikkein huonoimmin hoidettu pankki yhteiskunnassa. Siitä tuli yli 2 miljardin markan murheet. Me olemme turvanneet kommunistiselle puolueelle sen aiheuttamasta pankkituen tarpeesta kai 200 miljoonaa markkaa, me olemme Ekan ja monen muun näitä murheita hoitaneet tässä yhteiskunnassa.

Mielestäni nyt saisi jo riittää tämä linja. (Ed. J. Koskinen: Kenelle loput 30 miljardia menivät?) — Totta kai pankkituki kokonaisuudessaan on ollut iso ongelma yhteiskunnassa ja siitä voisimme pitkään keskustella, mutta olisin nyt ed. Koskiselta, joka on pankkivaltuutettu, tiedustellut, miten hän perustelee näiden suurimpien saatavien turvaamista Elannossa. Mikä on teidän mielestänne se yhteiskunnallinen ja moraalinen oikeus, että ne pitää nyt turvata, jos vertaamme sitä kaikkiin muihin saataviin, mitä tässä yhteiskunnassa monissa yhteyksissä jää varmasti köyhiltä ihmisiltä saamatta ja jos vertaamme sitä yleensä tähän säästölinjaan, mikä lisätalousarviossa on, mihin tämäkin laki liittyy.

Mielelläni olisi talousvaliokunnan puheenjohtajalta, jota ei ole täällä kyllä näkynyt, kuullut vähän tästä mietinnöstä. Arvoisa puhemies, tässä on todellakin vain yhdellä lauseella otettu kantaa tähän asiaan. Kun kuitenkin on 600 miljoonaa markkaa pöydässä ja aika paljon periaatteellisia kysymyksiä, niin kyllä näitä asioita voisi vähän perusteellisemmin eduskunnassa käsitellä.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Ala-Nissilälle voisi sanoa, kun hän kyselee puheenjohtajan kantaa ja mielipiteitä, että puheenjohtaja löytyy ehkä yllättävän läheltä: teidän omasta ryhmästänne. Kokouksessa toimi puheenjohtajana ed. Seppo Kääriäinen, niin että voitte kääntyä luottamuksella ed. Seppo Kääriäisen puoleen ja kysyä, miten mietintö on tällainen kuin on. Valiokunnan varsinainen puheenjohtaja ei ollut läsnä tässä kokouksessa. Mutta se kai lienee sivuasia kokonaisuuteen verrattuna.

Mutta kyllä täytyy ihmetellä ed. Ala-Nissilän linjaa, kun hän kyselee muilta, missä muiden linja on. Missä ed. Ala-Nissilän linja on esimerkiksi puhuttaessa talletussuojakatosta? Te olette tässä talossa äänestänyt talletussuojakattoa vastaan useammassa käsittelyssä. Nyt te löydätte yhtäkkiä jostakin talletussuojakatolle perusteet, te löydätte korkospekulantit Elannon säästökassasta. Kuitenkin te olette kymmenien miljardien pankkitukea tässä salissa ajamassa huolehtimatta ollenkaan, mihin rahat menevät, miten ne on käytetty, minkälaisia väärinkäytöksiä sieltä mahdollisesti löytyy. Oppositio sai tehdä kaikkensa, että pankkitukeen saatiin jonkunkaanlaisia ehtoja yhteiskunnan rahojen takaisinsaamisen turvaamiseksi. Nyt te olette sitä mieltä, että Elannon säästökassa-asiassa pitääkin yhtäkkiä asettaa talletussuojakatto ja tiukka, kun siellä on korkospekulantteja; harvinaisen hyvää tietoa.

Ed. Smeds ei ole ollut käsittelemässä aikaisemmin näitä asioita, joten hän ei varmaan taustoja tunne niin hyvin kuin ed. Ala-Nissilän pitäisi tuntea. Sen vuoksi ed. Ala-Nissilän puheet kuulostavat nimenomaan kyllä jotenkin linjattomilta, niissä ei ole linjaa kokonaisuuteen. Kymmeniä miljardeja voitiin käyttää yhdellä sivulauseella tai päälauseella, mutta kun tulee Elannon säästökassa, jossa kumminkin vakuudet ovat kohtuullisen turvaavat yhteiskunnan kannalta, niin yhtäkkiä asia onkin täysin ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän järjestelyn oikeutus tulee juuri siitä, että ei kannata lähteä myymään alihintaan paniikkirealisointina Elannon varallisuutta. Silloin sekä yhteiskunnan että näiden tallettajien tappiot oikeastaan moninkertaistuivat verrattuna siihen, että voidaan kaikessa rauhassa ja oikeaan aikaan myös näiden säästökassatalletusten vastapainoksi tuleva omaisuus myydä. Kun ed. Ala-Nissilä useaan otteeseen, neljään kertaan, toisti samaa, että saneerauksen toimitsijamiehet ovat arvioineet toisin tilanteen tällä hetkellä, näiden omaisuuserien arvon, kysymys on juuri siitä, että silloin, jos heti jouduttaisiin realisoimaan, niiden arvo on pienempi, kuin jos realisointi voidaan tehdä ajan kanssa ja oikeaan aikaan, mihin taas valtiovarainministeriö on näissä arvioissaan pohjannut.

Jos katsotaan tilannetta joitakin vuosia taaksepäin, koko tämä pankkituen määrä, josta arvioidaan lopullisesti muodostuvan yhteiskunnan tappioksi ehkä 40—50 miljardia, olisi voitu toisenlaisella ratkaisulla silloin, kun ed. Ala-Nissilän puolue oli keskeisesti ohjaksissa, jättää ehkä 10—20 miljardia pienemmäksi, jos olisi lähdetty vastikkeelliseen tukeen, jos olisi nollattu pankkien pääomia aikaisemmin, jos olisi SKOPin osalta tehty toisenlainen ja aikaisempi ratkaisu. Näissä kaikissa olemme kaikki varmaan osasyylisiä, mutta päävastuun kantaa tietysti edellisen vaalikauden valtaa pitänyt ryhmittyä. Mutta ei tässä kannata omia kruunuja kirkastella vaan hoitaa välttämättömät asiat niin, että yhteiskunnan kokonaistappio minimoituu ja myöskin säästäjien asema turvataan.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Koskinen!

Ed. R. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Korhonen kiinnittikin huomiota siihen asiaan, mihin minäkin olisin tarttunut, että ed. Ala-Nissilältä on jäänyt huomaamatta kokouksen järjestäytyminen, kuka kokouksessa on puhetta johtanut. Täytyy todeta, että ilmeisesti ed. Kääriäisen aika kokouksessa on mennytkin enemmän vastalauseen käsitteilyyn kuin varsinaisen päätöksen tekemiseen eikä sitä sen puoleen tarvitse ihmetellä. Mutta sanoisin ed. Ala-Nissilälle, että kun hän kovasti vaatii tätä 150 000 kattoa näihin talletuksiin ja kun siitä puhutaan laajemminkin ja vaaditaan yleistä kattoa kaikille talletuksille, mukana säästöpankit ja

osuuspankit ja muut pankit, se ilmeisesti voisi saada laajempaakin kannatusta.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskiselle yleisesti olisin todennut ensinnäkin, että tässä ei ole mistään pankkitalletuksista kysymys. Näillä rahoilla ei ole mitään talletussuojaa. Toinen näkökulma on, että kun hallitus nyt on käynnistänyt valmistelun, jolla pienentää lakimääräistä pankkitalletussuojaa, samalla täällä toisaalla laajennetaan suojaa sellaisiin talletuksiin, joista tallettajat ovat nimenomaan tienneet, että näillä ei ole suojaa tässä yhteiskunnassa. Tämä on selvästi ristiriitaista ja tarpeetonta.

Luulen, että jos tähän tehtäisiin sinällään kohtuullinen yläraja, niin Elannon toiminta, joka tuntuu olevan ed. Koskiselle tärkeätä — täällähän on kansanedustajia, jotka ovat Elannon ja Ekan hallinnoissa mukana, en tiedä, onko ed. Koskinen — silti voitaisiin turvata, jos tehtäisiin kohtuullinen raja tähän, että korkospekulanttien talletuksille tulisi edes jonkin näköinen omavastuu.

Tässä mielessä ollaan aika periaatteellisten asioiden edessä. Kuten sanoin, monen ihmisen saatava jää tässä yhteiskunnassa eri yhteyksissä turvaamatta. Meillä on pankkitukea jo ihan tarpeeksi; on jouduttu maksamaan; ja se perustuu siihen, että pankeilla on ollut lainmukainen suoja. Me olemme eduskunnassa itse asiassa viime kaudella yksimielisesti päättäneet, että me pidämme pankkijärjestelmän pystyssä. Ed. Koskinen ei ollut tässä looginen. Kun hän on pankki-valtuutettu, kyllä pitäisi kiinnittää huomiota siihen, että jokin logiikka näissä asioissa täytyisi olla ja jokin oikeudenmukaisuus ja kohtuus siinä, mihin yhteiskunnan varoja käytetään.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! Tässä pakostakin joutuu toistamaan, mitä eräät kansanedustajat ovat jo aikaisemmin todenneet. Haluan muistuttaa meitä kaikkia siitä, että vihatuin tuki tässä yhteiskunnassa on pankkituki. On sama, missä poliitikko liikkuu. Pankkituki tulee vastaan, eikä kansa voi ymmärtää, että on kymmeniä ja kymmeniä miljardeja pantu pankkitukeen. Ed. Ala-Nissilä totesi, minkä takia eduskunta on yksimielisesti pankkitukea myöntänyt. Eduskunta on pankkituen myöntänyt siitä yksinkertaisesta syystä, että pankkitalletuksilla on lainmukainen suoja, ja jotta tämä suoja myös todellisuudessa olisi, me olemme joutuneet pankkitukea myöntämään.

Kun eduskunta joulukuussa 1993 käsitteli säästökassatalletuksia, niin eduskunta halusi olla johdonmukainen ja ymmärsi hyvin, että säästökassatallettajat olivat olleet, ennen kaikkea pien-säästäjät, siinä uskossa, että säästökassatalletus nauttii samanlaisia suojaa kuin pankkitalletus. Kyllä minä muistan, miten silloin joulukuussa 1993 eri yhteyksissä keskusteltiin siitä, rajoite-taanko talletussuoja johonkin tiettyyn määrään. Silloinkin puhuttiin riskisijoituksista, riskitalle-tuksista. Todettiin, että tallettajan olisi pitänyt tietää. Välillä puhuttiin siitä, vedetäänkö raja 500 000 markkaan, vedetäänkö se miljoonaan markkaan vai mahdollisesti 200 000:een. Mutta jotta sopu säilyisi ja olisimme, sanoisinko, olleet johdonmukaisia tässä antamisessa, niin min-käänlaista rajaa ei vedetty, vaan annettiin täyd-elinen suoja, mutta korostettiin, että tämä on voi-massa vuoden loppuun saakka. Talletukset, mitä tehdään 1.1.94 jälkeen, eivät nauti suojaa.

Minä olen täysin vakuuttunut siitä, että moni säästökassan tallettaja soitti, jos ei kaikille, niin lähes kaikille kansanedustajille, tiedustellen, us-kaltaako enää pitää rahaa säästökassassa. Mi-nulle ainakin monet — en halua sanoa kymme-net, mutta monet — tallettajat soittivat. Minä vastasin: Laki on säädetty. Vuoden 93 jälkeen talletus ei enää nauti suojaa. Nyt ollaan tässä tilanteessa, että on tehty talletuksia vuoden 93 jälkeen. Annetaanko niille suoja vai ei?

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä haluaa ymmärtää niitä piensäästäjiä, jotka hyvässä us-kossa ovat uudistaneet talletuksensa. On ollut määräaikaistalletus, joka on mennyt umpeen tammikuussa tai helmikuussa, ja se on uudistet-tu. Me olemme valmiit suojaamaan näitä pien-säästäjiä. Vaikka tietenkin herää kysymys, pitäi-sikö meidän pysyä siinä päätöksessä, minkä me teimme joulukuussa 93, ja jättää kaikki nämä talletukset ilman suojaa. Mutta me olemme so-siaalisia, me olemme ymmärtäväisiä ja valmiit antamaan tämän suojan.

Mutta henkilö, joka on sijoittanut yli 150 000 markkaa, on ollut, uskallan sanoa, varmasti tie-toinen siitä, että ottaa riskin. 150 000 markkaa on pitkä penni, ainakin jos vertaa niihin kirjoi-tuksiin, mitä on lehdissä esiintynyt kansanedus-tajien talletuksista ja osakealkuista. Siellähän varakkain sosialidemokraatti omisti osakkeita peräti 50 000 markan edestä ja häntä pidettiin melkoisena spekulanttina ja varakkaana miehe-nä. 150 000 markan talletus säästökassaan on selvästi suurempi, ja tämä tallettaja on ollut tie-toinen riskistä. Kyllä on ollut edesvastuutonta,

mikäli kassanhoitaja ei ole henkilölle ilmoitta-nut, että jos uudistatte talletuksen, niin ottakaa huomioon, että ette enää nauti suojaa.

Jos me nyt teemme sellaisen päätöksen, mitä talousvaliokunnan enemmistö esittää, olemme aika luukkailla vesillä. Ei tämä lopu tähän. Tulee myöhemmin vastaavanlaisia tapauksia ja taas suoja ulotetaan riskisijoituksiin. Johonkin on ve-dettävä raja. Kristillinen liitto on esittänyt mal-lia: täydellinen suoja alle 150 000 markan talle-tuksille, mutta ei yli meneville. Jos todella on niin, että vakuuksia on riittävästi, niin eihän tal-lettaja mitään menetä.

Kun puhutaan yhteisvastuusta — hallitushan on yhteisvastuuhallitus — niin kyllä pitää myös verrata yhteiskunnan vastaantuloa tässä asiassa niihin kaikkiin leikkauksiin, joista me olemme lopullisesti päättämässä maanantaina. En minä ymmärrä, että esimerkiksi lapsiperhe voi kovin mielihyvin ottaa lapsilisäleikkauksipäätöksiä vas-taan samanaikaisesti, kun riskisijoittajille anne-taan suoja ja korvataan mahdolliset tappiot val-tion varoista. Auttamatta tällainen rinnastus teh-dään niissä piireissä, joihin leikkaukset kohdistu-vat. Tästä syystä minä toivon, että yhteisvastuun takia eduskunta olisi yksimielinen tässä asiassa ja hyväksyisi mietinnön siinä muodossa, kuin vas-talauseessa esitetään, eli niin että suoja rajoite-taan 150 000 markkaan.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Koska olin edellisessä talousvaliokunnassa kä-sittelemässä Ekan säästökassa-asiaa ja kuulim-me siellä lukuisia asiantuntijoita ja kun työhuo-neessani tätä keskustelua hieman kuuntelin, en malttanut olla tulematta tänne ja esittämättä muutamaa ajatusta ja jopa kysymystä. Palautan mieliin sen käsittelyn, jota edellisessä talousva-liokunnassa suoritettiin, kun käsiteltiin Ekan säästökassatalletusten turvaamista.

Silloin meillä oli asiantuntijakuulemisessa kuultavana Elannon, kuten myös SOK:n säästö-kassan edustaja. Molemmat asiantuntijat ilmoit-tivat yksiselitteisesti, että he eivät tarvitse, Elanto ei tarvitse eikä SOK tarvitse, tämän kaltaista lainsäädäntöä. Pelkäsivät, että heidät leimataan epävarmoiksi säästökassoiksi ja tallettajille tulee virheellisiä mielikuvia siitä, että ne ovat epävar-ma sijoituskohde. Kysymys esitettiin talousva-liokunnan jäsenten toimesta, koska meillä oli sellaista henkeä hyvinkin paljon vallalla, että sii-nä tilanteessa olisi säädetty kaikkia säästökasso-ja koskeva laki, joka olisi koskenut tietyn määrä-ajan, niin kuin täällä on esitetty, kaikkia säästö-

kassatallettajia. Siten olisi hoidettu kaikki nämä asiat samalla kertaa tasapuolisesti ja tasa-arvoisesti erittelemättä ketään. Mutta korostan, että SOK:n ja Elannon edustajat ilmoittivat, että he eivät tätä todellakaan silloin tarvinneet.

Olin silloin itse edustamassa sitä kantaa, että turvataan kaikki ne talletukset, lukuisten suorien yhteydenottojen, yli 50 kirjeen ja monien muiden yhteydenottojen perusteella. Olen sitä mieltä, että se päätös oli myös hyvä. Ed. Kallis edellä minusta hyvin sitä tilannetta kuvasi, enkä käy sitä toistamaan.

Mutta nyt tulenkin siihen, mitä oli aikomus sanoa. Koska SOK ja Elanto silloin ilmoittivat, että eivät tarvitse kyseessä olevaa lainsäädäntöä, niin edelleen siitä johdan sellaisen ajatuksen, että ne olivat silloin sitä mieltä eivätkä vain sen päivän tilanteessa, vaan olivat myös analysoineet yrityksensä, sekä säästökassat että niiden taustalla olevat yritykset päätyen siihen, että eivät tule myöskään tulevaisuudessa tätä tarvitsemaan.

Sen vuoksi kun tätä keskustelua nyt kuuntelee, se herättää muutamia kysymyksiä. Koska en nyt ole talousvaliokunnassa enkä ole siten kuulut asiantuntijalausuntoja enkä esitettyjä argumentteja enkä myöskään tunne säästökassojen talletusten kehittymistä Ekan säästökassatalletuslaista tähän päivään, nousee mieleen muutama kysymys. Niistä pari esitän:

Onko nyt Elanto käyttämässä tätä tilannetta hyväkseen? Tietysti se on yritykselle täysin oikein. Niinhän yritys tietysti toimii. Mutta kyllä jotenkin kysyy moraalin perään, näinkö tämä yhteiskunta toimii.

Toiseksi olisi mielenkiintoista tietää, onko siirtynyt ja jos on siirtynyt, kuinka paljon talletuksia "Eka-harjoituksen" jälkeen Elannon säästökassaan. Toivon, että täällä on talousvaliokunnan jäseniä, jotka varmaan voisivat vastata tähän kysymykseen.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä kysymys on varsin ongelmallinen. Silloin kun tehtiin aikanaan päätös säästökassatalletusten turvaamisesta Ekan osalta, niin ajatus oli, että se oli viimeinen kerta, kun pääomanomistajien suojaa laajennetaan sillä tavalla. Nyt kuitenkin tuosta eduskunnan päätöksestä jälleen keran poiketaan ja niitä, joilla on tiettyjä pääomia ja jotka yhtiön konkurssin tai saneerausmenettelyn myötä menettäisivät tuon varallisuutensa, ollaan jälleen suojaamassa. Tilanne on kyllä se, että jokaisen, jolla on ollut Elannon säästökassa-

talletuksia, on täytynyt tietää, että niillä ei ole suojaa, jos ne on tehty vuonna 94 tai 95.

Mielenkiintoista on myös se, että ministeri Alho on sanonut, että pankkitalletusten suojaa pitäisi rajoittaa. On aika merkittävää se, että ministeri, jonka aikana esitetään talletussuojan laajentamista, esittää samanaikaisesti sen supistamista. Mielestäni tämä ei ole kyllä kovin rehellistä toimintaa. Täytyy sanoa, että jossain määrin alkaa miettiä, onko kyse siitä, että yrityksiä, joiden johdossa poliitikot istuvat, ja niihin sijoittaneita ihmisiä suojataan, mutta esimerkiksi pienyrityksille, jotka menettävät konkurssissa merkittäviä rahasummia, kukaan ei korvaa yhtään mitään konkurssin yhteydessä. Ovatko poliitikot ja heidän yhtiönsä erityisessä suojelussa, sitä joutuu tässä yhteydessä valitettavasti kysymään.

Olen jossain määrin pettynyt siitä, että talousvaliokunnan mietintö on ns. blankomietintö. Siinä ei oteta lainkaan kantaa näihin kysymyksiin. Mutta voin sikäli lohduttaa, että budjettimietinnössä valtiovarainvaliokunta tullee esittämään sitä, että pankkituen ehdot soveltuisivat myös Elannon säästökassatalletuksiin. Hämmästelen sitä, että virkamiehet eivät ole varsin tietoisia siitä, että säästökassatalletuksiin sovelletaan myös pankkituen ehtoja, mutta toivon, että tämän mietinnön hyväksymisen jälkeen, joka lisäbudjetin yhteydessä hyväksytään, he olisivat loppujen lopuksi varsin tietoisia siitä.

Mielenkiintoista on myös se, aiheutuuko tästä kustannuksia valtiolle. Selvitysmiehen käsityksen mukaan on todennäköistä, että niitä aiheutuu.

Ed. A la - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Sasi käytti erinomaisen puheenvuoron. Se vain saa minut tekemään kysymyksen: Mikä on kokoomuksen linja tässä asiassa? Tehän olette hallituspuolue ja tätä olette olleet esittämässä. Eikö olisi ollut monella tavalla oikein, kohtuullista ja loogista, että tässä olisi jonkinlainen omavastuu korkeimmille talletuksille, joita korkospekulantit ovat tehneet? On todella näin, että moni pienyritystä ja tavallinen kansalainen menettää saatavansa, ei niitä kukaan korvaa tässä yhteiskunnassa. Elanto ja Eka, joissa on todellakin poliittista johtoa, ovat olleet jollakin tavalla erityisasemassa. Muistan, että kun Eka-asiaa käsiteltiin, ed. Gustafsson erityisesti meitä moitti siitä, että suhtauduimme tähän kriittisesti. Hän oli kuitenkin itse hallintoneuvostossa ja on edelleen vastuussa näistä asioista, mikä pitäisi tarkemmin selvittää.

Tulenkin siihen, että eduskunta on edellyttänyt selvitettävien vastuukysymykset myös valtiovarainministeriön osalta. Jään hiukan ihmettelemään. Kun Ekasta piti jotain oppia, miksi Elannonossa pääsi käymään näin, että vakuudet eivät sittenkään riitä? Mielelläni kuulisi ministeri Alholta tai ministeri Viinaselta kunnan selvityksen, miksi näin on käynyt. Valtiovarainvaliokunnan verojaostossa kävi ilmi, että valtiovarainministeriön virkamiehille on edelleen epäselvää, että eduskunta on nimenomaan edellyttänyt tässä yhteydessä, että noudatetaan soveltuvin osin pankkituen ehtoja. Tämäkään ei ollut mennyt perille.

Ed. Sasi, tässä tulee väistämättä kustannuksia yhteiskunnalle. Meille tulee nyt Maxi-marketeja käteen Leppävaarasta ja muualta. Meille tulee puolet Presidentti-hotellia käteen, ja niitä me pidämme sitten valtion hoidossa. Joku arsenaali tähän kai taas täytyy perustaa.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Muistelen, että kun säästökassatalletuksiin ja yleensä Elantoon liittyvistä asioista tässä salissa keskusteltiin, ed. Seppänen vakuutti silloin, että Elannon osalta ei ole tulossa laskua veronmaksajille, vaan vakuudet ovat täysin riittävät. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että tässä tilanteessa asia ei kuitenkaan näin ole.

Mitä tulee pankkikriisiin ja siihen liittyvien pankkitalletusten turvaamiseen verrattuna säästökassatoimintaa harjoittavaa osuuskuntaa koskevien säästötalletusten turvaamiseen, tuntuu jotenkin kummalliselta, että tässä pankkikriisin hoidon aikana ehkäpä kuitenkin johtuen siitä, että viranomaiset ja valvojat pelästyivät, koko ajan pyrittiin kiristämään erilaisilla kirjanpitoa koskevilla määräyksillä ja muilla sitä, että pankkien vakavaraisuuden laskentaperusteet huononsivat pankkien vakavaraisuusmääräyksiä. Ehkä voisi sanoa, että näiden seurauksena aiheutui joskus tarpeetonkin pankkituen tarvetta.

Toisaalta kun pankit ovat nyt toipumassa tästä tilanteesta, tuntuu kovin kummalliselta, että hallituksella on taas hirvittävä kiire poistaa verottomat määräaikaistalletukset ja vastaavasti, niin kuin ministeri Alho on ilmoittanut, se pyrkii myöskin rajaamaan pankkitalletusten suojaa. Me emme tietysti tarkkaan tiedä, mitä tällaisen toiminnan seuraukset ovat, mutta voi olettaa, että sillä on pankkien kannattavuuteen negatiivinen vaikutus. Tätä kautta pankit eivät voi selviytyä niin nopeasti siitä tilanteesta, missä ne ovat,

kuin jos annettaisiin niille muutama lisävuosi aikaa selvittää tilannettaan, parantaa kannattavuuttaan ja tätä kautta ryhtyä myöskin maksamaan pankkitukea takaisin siltä osin, kuin se on takaisin saatavissa.

Tässä mielessä tuntuu, kun ajattelee näitä toimenpiteitä, jotka hallitus on valinnut, että varmasti tuo vastalauseessa esitetty raja 150 000 markkaan sopisi hallituksen linjaan, ellei takana ole muita ajatuksia kuin varsinaisen oman linjan pitäminen suhteessa pankkitalletusten suojaan. Tältä pohjalta toivoisi, että tätä asiaa vielä harkittaisiin myös hallituksen edustajien taholta ja voitaisiin päästä sellaiseen ratkaisuun, jossa kaikkien osapuolten näkökohdat tulisivat kohdullisessa määrin turvatuiksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Asian käsittely keskeytetään.

18) Hallituksen esitys laeiksi teknillisestä tarkastuskeskuksesta ja turvatekniikan keskuskeskuksesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 38/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—11 §, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 1—7 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Hallituksen esitys laeiksi eräiden teknillistä tarkastuskeskusta koskevien säännösten muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 39/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 10/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 2—7, 10 ja 12 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 5, 32, 33, 35, 36, 51, 68 ja 68 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 3, 4 a, 14 ja 18 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 6, 6 a ja 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 23 a, 49, 51, 57, 59 ja 60 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kuudennen lakiehdotuksen 12, 12 a, 14 a, 19 ja 20 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Hallituksen esitys laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain ja eräiden muiden luottolaitostoimintaan liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 44/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 55—57, 60 a, 61, 61 a—61 d ja 65 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 7 a, 7 b, 9, 9 a, 9 b ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 0.15.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 16 päivänä kesäkuuta kello 0.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

